

1265

Lukiolaisten asenteet tanssimista ja keskiaikaisia tansseja kohtaan ennen keskiaikaisten tanssien kurssia ja kurssin jälkeen

Pro gradu -tutkielma
Musiikkikasvatus
Musiikkitieteen laitos
Lokakuu 1998
Jyväskylä
Jaana Salokangas

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistinen	Laitos Musiikkitiede
Tekijä Jaana Salokangas	
Työn nimi Lukiolaisten asenteet tanssimista ja keskiaikaisia tansseja kohtaan ennen keskiaikaisten tanssien kurssia ja kurssin jälkeen	
Oppiaine Musiikkikasvatus	Työn laji Pro gradu -työ
Aika 30. 10. 1998	Sivumäärä 110
Tiivistelmä - Abstract	
<p>Työn keskeisenä aiheena on tanssi, joka on musiikkiliikunnan eräs osa ja asenteet sekä yleensä tanssimista että juuri keskiaikaisia tansseja kohtaan. Keskiajan ihmiselle tanssilla oli monta merkitystä: hän tanssi ilmaistaakseen ilojaan ja surujaan ja löytääkseen itselleen puolison. Koska keskiajan ihminen oli taikauskoinen, hän uskoi myös pelottavansa tanssiltaan kuoleman pois. Kuolemantanssi, "dance macabre", tanssittiin hautausmailla öiseen aikaan. Toinen outo tanssi-ilmiö, jota käsittelen, on nimeltään tanssimania: sen valtaan joutuneet aikuiset ja lapset saattoivat tarinoiden mukaan tanssia itsensä henkihieveriin asti. Kuinka totta nämä kertomukset ovat, sitä on vaikea sanoa. Kirkon sisällä tanssi herätti kiivasta keskustelua ja monet papit olivat sitä mieltä, että tanssi oli paholaisen juonia. Jotkut kirkkoisat taas puhuivat tanssin puolesta, ja vielä 1100-luvulla tanssi oli osa kirkon rituaaleja. Kouluissa opetin hovin ja kansan tansseja, mutta tanssikurssin aluksi selvitin oppilaille myös mm. kuolemantanssia ja tanssimaniaa.</p> <p>Tutkimusosa toteutettiin kolmessa JKL:n ja yhdessä JKL:n maalaiskunnan lukiossa muutaman viikon aikana syksyllä 1997. Tutkimusote oli ns. kokeellinen tutkimus, ja siinä mitattiin asenteita sen kolmella eri komponentilla (affektiivisellä, kognitiivisella ja toiminnallisella) erilaisten väittämi- en avulla. Alkumittausta seurasi neljä tuntia pitkä keskiaikaisten tanssi- en kurssi. Kurssin lopuksi lukiolaiset vastasivat affektiivista ja kogni- tiivista komponenttia mitanneisiin väittämiin uudestaan. Toiminnallista komponenttia ei enää mitattu, koska uskoin kurssin olleen liian lyhyt toi- minnaallisten asenteiden muuttumiselle.</p> <p>Tutkimustuloksia tarkastelin koulukohtaisesti. Tuloksista laskin pääosin keskiarvot ja keskihajonnat. Kuvailen työssäni myös tanssikurssin etenemi- sen. Tulosten mukaan tanssiopetuksen alussa kerrottu tieto koskien juuri keskiaikaisia tansseja oli jäänyt hyvin oppilaiden mieliin, sillä kognitii- vistä komponenttia mitanneiden väittämiä tulokset olivat parantuneet sel- vimmin. Myös affektiivisen komponentin tulokset paranivat jonkin verran niin tanssimista kuin keskiaikaisia tansseja kohtaan. Tulokset osoittivat, että tanssiminen musiikintunnilla koettiin virkistäväksi vaihteluksi ja että tunneilla tanssittaviksi tansseiksi sopivat hyvin esimerkiksi keski- aikaiset tanssit.</p>	
Asiasanat keskiaikaiset/historialliset tanssit, asenteet, musiikkiliikunta	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopiston musiikkitieteen kirjasto	
Muita tietoja	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	4
3 MUSIIKKILIIKUNTA	6
3. 1 Mitä musiikkiliikunta on?.....	6
3. 2 Musiikkiliikunnan tavoitteet.....	8
3. 3 Musiikkiliikuntaan vaikuttaneet pedagogit.....	9
4 TANSSI KESKIAJALLA	12
4. 1 Keskiajan määrittely.....	12
4. 2 Kirkko ja tanssi.....	13
4. 2. 1 Tanssi kirkossa.....	13
4. 2. 2 Tanssi kirkon juhlissa.....	16
4. 3 Oudot tanssi-ilmiot.....	19
4. 3. 1 Tanssimania.....	19
4. 3. 2 Kuolemantanssi.....	22
4. 4 Tanssi ihmisten viihdykkeenä.....	25
4. 4. 1 Tanssi kansan huvina.....	25
4. 4. 2 Tanssi hovin keskuudessa.....	28
5 ASEENTEET	32
5. 1 Mitä asenteet ovat?.....	32
5. 2 Asenteen komponentit.....	33
5. 3 Asenteiden oppiminen ja muutos.....	35

6 TUTKIMUSASETELMA.....37

6. 1 Tutkimuksen lähtökohta ja tarkoitus.....	37
6. 2 Tutkimusongelmat.....	39
6. 3 Tutkimusote ja tutkimusmenetelmät.....	39
6. 3. 1 Kokeellinen tutkimusote.....	40
6. 3. 2 Koulujen kuvaus.....	41
6. 3. 3 Kyselylomakkeet oppilaille.....	42
6. 4 Tutkimuksen luotettavuus.....	43
6. 4. 1 Validiteetti.....	43
6. 4. 2 Reliabiliteetti.....	47

7 TULOSTEN TARKASTELU.....48

7. 1 Keskiäikaisten tanssien kurssi.....	48
7. 1. 1 Ensimmäinen tunti.....	48
7. 1. 2 Toinen tunti.....	49
7. 1. 3 Kolmas tunti.....	51
7. 1. 4 Neljäs tunti.....	51
7. 1. 5 Lukiolaisten antama palaute kurssista.....	52
7. 1. 5. 1 Palaute alkukyselystä.....	52
7. 1. 5. 2 Palaute loppukyselystä.....	53
7. 2 Tulokset kyselylomakkeesta.....	55
7. 2. 1 Lukiolaisten taustatiedot.....	55
7. 2. 2 Affektiivinen komponentti.....	59
7. 2. 3 Kognitiivinen komponentti.....	79
7. 2. 4 Toiminnallinen komponentti.....	94
7. 2. 5 Tutkimusongelmien tarkastelu.....	97

8 POHDINTA..... 106

LÄHTEET

LIITTEET

1 JOHDANTO

Tanssi on eräs musiikkiliikunnan muodoista. Vaikka musiikkiliikunta on tunnustettu jo kauan aikaa sitten yhdeksi musiikinopetuksen työtavaksi, niin ainakaan omat yläasteen ja lukion musiikinopettajani eivät tätä työtapaa juuri hyödyntäneet. Ala-asteella musiikintunneilla joskus myös tanssittiin, mutta yläasteella ja lukiossa istuimme pulpeteissamme ja yleensä lauloimme. Myllykallio (1987) pro gradu -työssään pohtii, että opettajat ehkä luulevat oppilailla olevan kielteisemmän asenteen musiikkiliikuntaa kohtaan, kuin oppilailla todellisuudessa onkaan. Itsellenikin on ollut tunne, että oppilaat eivät pidä musiikkiliikunnasta, mutta kuinka oikea oma oletukseni on, siitä halusin ottaa selvää. Opetusharjoittelusta saamani kokemus suomalaisten kansantanssien opettamisesta kannusti minua, sillä tunnin tunnelma oli ollut mielestäni erittäin innostunut.

Keskiaikaisista tansseista käytetään myös nimitystä "historialliset tanssit", mutta silloin usein tarkoitetaan keskiaikaisten tanssien lisäksi muitakin "vanhoja" tansseja, esimerkiksi Wood kirjassaan "Historical dances" (1964) selvittää tansseja, jotka ovat syntyneet 1000 - 1700-luvulla. Tässä työssä käytän molempia termejä, mutta tarkoitan juuri keskiajalla syntyneitä tansseja. Olin tanssinut keskiaikaisia tansseja 12-vuotiaana balettikoulussamme järjestetyllä kurssilla, ja muistin askeleiden olevan suhteellisen helpot ja nopeat omaksua. Tanssimamme tanssit olivat syntyneet 1000-luvun jälkeen, siis sydän- ja myöhäiskeskiajan tietämissä. Jotkut niistä olivat harvitaiteita, toiset taas vauhdikkaita monimutkaisine hyppyaskelineen. Tanssinopettaja toi mukanaan orkesterinsa, johon kuului rummuttaja, erikoisen näköisen huilun ja jonkin kielisoittimen soittaja. Nämä vähäeleiset tanssit ja niitä säestävä, hieman askeettiselta kuulostava musiikki, loivat ympärillemme oudon ja salaperäisen tunnelman. Kurssin huippukohtana oli ehdottomasti, kun esitimme tansseja keskiaikaisessa Hämeen linnassa. Vapaahetkinämme juoksentelimme linnan käytävillä ja sisäpihoilla, ja kuvittelimme olevamme linnassa asuvia lapsia. Tämä mielikuva muistui mieleeni syksyllä 1996, kun mietin pro gradu -työni lopullista aihetta. Uskoin, että näiden tanssien tanssimisen kynnyks ei muodostuisi liian korkeaksi, koska tanssien eleet olivat varsin hillittyjä. Ajattelin selvittää, minkälaiset asenteet lukiolaisilla on tanssimista ja nimenomaan historiallisten tanssien tanssimista kohtaan musiikintunnilla.

Teoriaosuudessani tarkastelen mm. tanssin kehittymistä aina Rooman rappion ja tuhon ajoista eli lähes ajanlaskumme alusta lähtien. Katolisen kirkon vaikutus tanssin kehittämiseen on ollut suuri ja havaitsin, että tanssi on ollut joskus osana myös jumalanpalvelusta. Tosin kirkon suhtautuminen tanssiin oli keskiajalla varsin ristiriitaista, ja tanssi aiheutti jatkuvaa väittelyä kirkkoisien kesken. Toiset kirkkoisat pitivät tanssia paholaisen juonina, toiset puhuivat taas sen puolesta jopa Raamattuun vedoten. Kansa nautti tanssimisesta, ja näin ollen tanssia ei saatu hävitettyä. Keskiajalla ei tanssittu ainoastaan hovin vuoksi, vaan taikauskoiset ihmiset yrittivät ajaa kuoleman pois elämästään tanssin avulla. Tarinat kertovat myös kummallisesta ilmiöstä nimeltään tanssimania, jolloin ihmiset saattoivat tanssia vuorokausi toisensa jälkeen pystymättä lopettamaan. Viimeiseksi keskiaikaisiin tansseihin liittyen tarkastelen rahvaan ja hovin tanssimista. Keskiaikaisia tansseja tunnetaan useita: *Farandole*, *Branle*, *Estampi*, *Bassa Dansa*, *Anello* vain muutamia mainitakseni. Kaikkia tansseja olisi kuitenkin mahdotonta luetella ja kuvailla, vaikka lukiolaisille opettamieni tanssien askeleet toki löytyvät tutkimukseni lopusta liitteestä 4. En ole niinkään kiinnostunut selvittämään tanssiaskelia yksityiskohtaisesti, vaan ennemminkin toivoisin voivani antaa lukijalle mahdollisimman laajan ja värikkään kuvan keskiajan tanssi-ilmiöistä. Uskon, että näitä tansseja tanssiessa mielikuvat ja ilmapiirin luominen ovat hyvin tärkeä osa oikeaa tunnelmaa.

Koska asenteilla on tutkimukseni kannalta tärkeä rooli, selvitän teoriaosuuden lopuksi, mitä asenteen komponenteilla tarkoitetaan. Tässä työssä tarkastelen lukiolaisten asenteita asenteen affektiivisella, kognitiivisella ja toiminnallisella komponentilla. Hirsjärvi (1983, 17) kirjoittaa, että täydellisesti kehittynyt asenne ilmenee näillä kaikilla kolmella komponentilla samansuuntaisesti. Olen laskenut komponenttien tulokset erikseen ja vertaillut näitä tuloksia. Lopuksi myös laskin, mikä keskiarvo syntyy, kun lasken affektiivisen ja kognitiivisen komponenttien tulosten keskiarvon ja affektiivisen, kognitiivisen ja toiminnallisen komponenttien tulosten keskiarvon. Kerron tuloksissa myös lukiolaisten kommentteja historiallisten tanssien kurssista.

Viime keväänä osallistuin Turussa pidetylle historiallisten tanssien kurssille, jossa opettajana toimi historiallisia tansseja tutkinut englantilainen Madeleine Inglehearn. Kurssin tanssit olivat peräisin 1300- 1400-luvulta. Kurssi järjestettiin juuri parhaaseen aikaan pro gradu -työtäni ajatellen. Sain itse olla oppilaan

asemassa, kerrata monen vuoden tauon jälkeen keskiajan tansseille tyypillisiä *simple* - ja *double* -askeleita ja tehdä kysymyksiä, mikäli joku asia jäi askarruttamaan. Kurssilta sain myös kasetin, johon äänitettiin tansseja säestävät kappaleet. Näin sain valmista materiaalia tutkimukseni suorittamista varten. Inglehearn opetti kurssilla 9 tanssia, joista omaan tutkimukseeni valitsin viisi. Tarkoitukseni oli opettaa nämä viisi tanssia lukiolaisille neljässä tunnissa. Valitsin lukiolaisia varten tarkoituksella erityyppisiä tansseja, ja joukossa on mm. ketju, piiri- ja paritanssi. Myös omat mieltymykseni vaikuttivat tanssien valintaan; halusin opettaa sellaisia tansseja, joista olin kurssilla itse innostunut ja niiden askeleet myös muistin parhaiten.

Tanssin historijoitsija Curt Sachs (1963, 3) väittää tanssin olevan kaikkien taiteiden äiti. Haskell (1969, 7) taas uskoo, että tanssiminen on vaisto, jokin sisällämme haluaa meidän tanssivan. Clarke ja Crisp (1981, 15) ovat sitä mieltä, että tanssiminen on ihmisen perustarve psyyken tasapainolle ja keino "sanoa" jotakin, mitä ei voi ilmaista millään muulla tavalla. Nämä väitteet ovat yleviä ja kenties herättävät lukijassa ärsytystä tai vahvistavat lukijan omaa mielipidettä. Tanssin historian opettaja Tiina Suhonen kritisoi eräässä artikkelissa (Susi 1997) tanssille annettua pelastusluonnetta, joka ilmenee tanssikasvatuksessa, tanssiperapiassa ja tanssifilosofisissa kirjoituksissa. Tanssia pidetään kuin pelastavana vastakohtana pirstaleiselle elämälle. Kuitenkin ajatus, että "yksilö purkaa itseä" on varsin uusi. (Susi 1997, 9.) Tuskin tanssi todellakaan on ratkaisu ongelmiin tai keino välttyä elämään liittyviltä ongelmilta, vaikka joku minussa uskoo, että tanssilla todellakin voidaan vaikuttaa ihmisen hyvinvointiin. Itseeni on vaikutuksen tehnyt myös musiikkipedagogi Carl Orffin ajatus musiikin moniulotteisuudesta. Landis - Carder (1972) kertovat Orffin havainneen, että lapselle on tyypillistä liittää yhteen musiikki, liike ja puhe. Orffista tämä oli luonnollinen tapa musisoida. (Landis-Carder 1972, 71.) Opettaessani lapsia, olen huomannut, että heille on luonnollista musisoida liikkuen, ilman musiikkiliikuntaa ei tuntia voi suorastaan kuvitella. Kun lapsi kasvaa, tämä luonnollinen ominaisuus näyttää katoavan. Vai katoaako se?

2 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Aikaisempia tutkimuksia keskiaikaisista tansseista en onnistunut löytämään, mutta musiikkiliikunnasta opinnäytetöitä on olemassa runsaasti. Käsittelen tässä niistä muutamia, jotka liittyivät lähimmin omaan työhöni. Oppilaiden asenteita tanssia kohtaan selvittäviä pro gradu - töitä on tehty muutamia, niin liikuntakasvatuksen kuin kasvatustieteenkin laitoksella. Niiden näkökulma on hieman erilainen kuin omassa tutkimuksessani, sillä näissä töissä tanssia koulussa tarkastellaan liikunnan opetuksen näkökulmasta. Myös pelkästään tanssia käsitteleviä pro gradu -töitä on tehty, mutta niiden näkökulmat eroavat oman työni lähestymistavasta varsin paljon, joten en katsonut niiden selvittämistä välttämättömäksi.

Jyväskylän kasvatustieteen laitoksella tehty Jääskeläisen ja Uotilan pro gradu -työ (1985) "Oppilaiden tanssia koskeviin asenteisiin vaikuttaminen peruskoulun ala-asteen liikunnanopetuksessa" pyrki selvittämään, voidaanko tehostetulla tanssin opetusohjelmalla vaikuttaa peruskoulun ala-asteen 5. luokkalaisten tanssia koskeviin tietoihin ja asenteisiin. Oppilaiden tiedot ja asenteet he mittasivat kyselylomakkeella ennen tanssin opetusta ja opetuksen jälkeen. Tulokset kertoivat, että liikunnanopetuksen ohessa annettu suullinen tieto-opetus ei lisää merkittävästi oppilaiden tietoja opetettavasta asiasta. Asennoitumisessa sen sijaan tapahtui muutoksia. Oppilaiden mielestä tanssiminen liikuntatunnilla on mielenkiintoista ja hyödyllistä ja sen osuutta tulisi lisätä opetusohjelmassa. Tanssin huomattiin kehittävänsä myös oppilaiden sosiaalisuutta. Johtopäätöksenä Jääskeläinen ja Uotila toteavat, että tehostetulla tanssiopetusohjelmalla voidaan vaikuttaa oppilaiden tanssia koskeviin asenteisiin. (Jääskeläinen & Uotila 1985.)

Liikuntatieteen laitokselta valmistuneessa Välimäen (1990) pro gradu -työssä "Yläasteen oppilaiden asenteet voimistelua ja tanssia kohtaan Vaasan kaupungissa" kysyttiin: minkälaiset ovat yläasteen oppilaiden voimistelu- ja tanssiasenteet sekä mitkä tekijät ovat yhteydessä voimistelu- ja tanssiasenteisiin. Tulosten mukaan oppilaista 3/4 suhtautui myönteisesti koululiikuntaan, mutta voimisteluun ja tanssiin suhtautuminen oli jo kielteisempää. Noin puolella oppilaista asenteet voimistelua ja tanssimista kohtaan olivat negatiivisia ja erittäin negatiivisesti suhtautui runsaat kymmenen prosenttia oppilaista. Negatiivisuus tuli esiin sekä koko asenteessa että

toiminnallisella alueella. Affektiivisellä alueella asenteiden keskiarvo osui positiivisen ja negatiivisen asennealueen välimaastoon. Sukupuolten väliset asennoitumiserot olivat tilastollisesti erittäin merkitseviä eli tytöt suhtautuivat voimisteluun ja tanssiin selvästi poikia myönteisemmin, samoin liikuntaa harrastavien suhtautuminen oli selvästi positiivisempaa kuin liikuntaa harrastamattomien. Seitsemäs- ja yhdeksäsluokkalaisten välillä erot eivät olleet tilastollisesti merkittäviä. Välimäki pyrki löytämään regressioanalyysin avulla asenteelle selittäjiä, ja suurimmaksi yksittäiseksi selittäjäksi/ennustajaksi nousi sukupuoli. (Välimäki 1990.)

Myllykallio (1987) haastatteli tutkimustaan "Musiikkiliikunta yläasteen musiikinopetuksessa" varten kymmentä musiikinopettajaa ja pyrki selvittämään, minkälaisia kokemuksia musiikinopettajilla on musiikkiliikunnasta ja minkälaisiin tavoitteisiin he musiikkiliikunnan opetuksella pyrkivät. Musiikkiliikuntaa verrataan myös muihin musiikinopetuksen osa-alueisiin sekä kartoitetaan kyselylomakkeiden avulla oppilaiden mieltymyksiä musiikkiliikuntaa kohtaan. Tutkimuksen mukaan useimmat opettajat pitivät soittamista ja laulamista tärkeimpinä musiikinopetuksen muotoina, mutta he pitivät myös musiikkiliikuntaa hyvin tärkeänä ja arvokkaana opetusmenetelmänä. Opettajat käyttivät musiikkiliikuntaharjoituksina enimmäkseen erimaalaisia, esim. israelilaisia, kreikkalaisia ja tsekkoslovakialaisia, kansantansseja. Historiallisista tansseista mainitaan mm. menuetti, poloneesi ja masurkka. Myllykallion tutkimuksessa mainitut tanssit ovat syntyneet keskiajan jälkeen. Hyvin suosittuja tansseja yläasteella ovat myös latinalaisamerikkalaiset tanssit, kuten cha-cha-cha ja samba sekä jazzin myötä kehittyneet tanssit, kuten charleston ja boogie-woogie. Tutkimustaan varten Myllykallio valitsi haastateltavakseen sellaisia henkilöitä, joiden tiesi käyttävän musiikkiliikuntaa jonkin verran opetuksessaan, joten tutkimuksen tuloksia ei voida yleistää koko maata kattaviksi. (Myllykallio 1987.)

Nenosen (1991) pro gradu -työn tavoitteena oli selvittää, onko musiikkiliikunnalla merkitystä musiikin peruskäsitteiden oppimisessa tai hahmottamisessa. Tutkimus suoritettiin erään ala-asteen kolmannen musiikkiluokan lukuvuoden aikana. Tutkimuksessa selvitettiin myös kolmasluokkalaisten sosiaalisuutta ja ryhmäkeskeisyyttä, kun työskennellään luokkayhteisössä. Lisäksi oppilailta kyseltiin heidän asennoitumistaan ja mielipiteitään musiikkiliikuntaa kohtaan. Tulosten perusteella musiikkiliikunnan käyttö auttaa musiikin peruskäsitteiden hahmot-

tamisessa ja oppimisessa, esimerkiksi muodon hahmottamisessa oli suuri ero koe- ja kontrolliryhmien välillä. Mielipidekyselyn perusteella oppilaat suhtautuivat kielteisesti musiikkiliikuntaan. Tutkimuksen aikana oppilaiden asenteissa ei näyttänyt tapahtuvan muutosta myönteisempään suuntaan. Asenteita ei tutkimuksessa kuitenkaan varsinaisesti mitattu. (Nenonen 1991.)

Muita musiikkiliikuntaa käsitteleviä tutkimuksia ovat mm. Mäki-Ventelän (1993) pro gradu -työ "Luovuus musiikkiliikunnassa" ja Ylevän (1992) pro gradu -työ "Luova musiikkiliikunta: mahdollisuudet ja rajoitukset yläasteella". Näissä pro gradu -töissä musiikkiliikuntaa lähestytään luovuuden näkökulmasta. Näsin ja Rämäkön (1995) pro gradu -työ "Liiku ja musisoi - integraatiomateriaali lukioon - oppimateriaalin testaus ja arviointi käytännön koulutyön näkökulmasta" tarkastelee musiikkiliikuntaa liikunnanopetuksen ja musiikinopetuksen integraation näkökulmasta.

3 MUSIIKKILIIKUNTA

3.1 Mitä musiikkiliikunta on?

Simola-Isakssonin (1987) mielestä Emile Jaques-Dalcrozen lentävä lause "liiku kuin kuulet" on musiikkiliikunnan perusajatuksen. Musiikki on kuultavaa liikettä ja liike taas näkyvää musiikkia. Kuulo-, näkö-, tunto- ja mielikuvavirikkeitten pohjalta voidaan "musisoida omalla instrumentilla". Tämän hetken musiikkikasvatuksessa on entistä tietoisemmin pyritty kartoittamaan musiikin opetuksen liikunnallisia mahdollisuuksia sekä musiikin peruselementin, rytmin, merkitystä liikunnan opetukselle. (Simola-Isaksson 1987, 17 - 18.)

Mäki-Ventelä (1993) otaksuu, että laajasti ottaen voitaisiin sanoa, että kaikki ne liikuntamuodot, joissa yhdistyy musiikki ja liike, ovat musiikkiliikuntaa, esim. baletti, voimistelu ja tanssi. Nykyisin musiikkiliikunnalla kuitenkin tarkoitetaan yhtä kasvatuksen ja opetuksen muotoa, eikä useita liikuntamuotoja sisäänsulkevaa käsitettä. (Mäki-Ventelä 1993, 40.) Myllykallion (1987) mielestä musiikkiliikuntaa

voidaan luonnehtia sananmukaisesti musiikin mukaan liikkumiseksi. Laulamisen ja soittamisen lisäksi musiikkiliikunta on yksi musiikinopetuksen työväline. Kaikissa työmuodoissa on kyse musiikin kokemisesta. Erityisesti musiikkiliikunnalla on etuna mahdollisuus osallistua musiikin tekemiseen ja kokemiseen musikaalisuuden asteesta ja aikaisemmista taidoista riippumatta. (Myllykallio 1987, 1.) Edellä Mäki-Ventelä ja Myllykallio esittävät, että musiikkiliikunnassa yhdistyvät liike ja musiikki. On syytä muistaa, että hiljaisuuskin on musiikkia.

Vasunta (1987) tähdentää, että musiikkiliikunta ei ole vain liikuntaa, jossa musiikki on mukana ja jossa musiikki on vain aikamitat pitävä taustatuki. Liikkeen ja musiikin yhteneväisyys vaatii kummankin luonteen hyvää yhteensopivuuden tajuja. Musiikki on stimulanssi ja toimii liikkeen ja rytmin muodon jäsentäjänä ja tukee oikeaa liikesuoritusta. Liikkeen ja musiikin yhteneväisyys ei saa olla vain pinnalta hipaisevaa, vaan olisi tärkeää ilmaista annettu musiikki tarkoin. Liikunnan tulee vastata mahdollisimman pitkälle musiikin luonnetta, eli yritetään noudattaa musiikin lakeja, ensin rytmejä ja myöhemmin muitakin musiikin elementtejä. (Vasunta 1987, 153.)

Myllykallion ajatuksessa (ks. Myllykallio 1987) musiikkiliikunnan mahdollisuudesta tarjota mahdollisuus musisoida musikaalisuuden asteesta ja aikaisemmista taidoista riippumatta, kiteytyy mielestäni jotakin oleellista. Esimerkiksi luova liikunta ei vaadi minkäänlaisia edeltäviä taitoja, jokainen voi liikkua juuri osaamallaan ja haluamallaan tavalla. Viime keväänä ja syksynä 1997 sain tilaisuuden opettaa Jyväskylän yliopiston varhaiskasvatuksen laitoksella lastentarhanopettajiksi opiskelevia. Joukkoon mahtui hyvin erilaisia opiskelijoita musiikillisilta taidoiltaan: muutamat eivät jostain syystä laulaneet ollenkaan, joku oli saanut ensimmäiset piano- tai kitaratuntinsa koulutuksessa. Yritin miettiä, ehkä hieman maailmoja syleilevästi, miten voisin antaa kaikille opiskelijoille tunteen, että musiikki kuuluu jokaiselle ja miten opiskelija voisi tulevaisuudessaan rohkeasti ohjata lasten musiikinopetusta ilman pianoa tai kitaraa tai heleää lauluääntä. Silloin oivaksi ratkaisuksi uskaltauduin kokeilemaan musiikkiliikuntaa. Ehkä opiskelijat olivat aluksi ihmeissään, kun pyysin heitä tunnin alussa riisumaan kengät jalasta ja työntämään tuolit syrjään, mutta ilokseni sain kuitenkin huomata, ettei tuntejani ryhdytty pitämään epäilyttävinä. Kurssin lopuksi monet opiskelijat kertoivat heittäytyneensä kuin lapsiksi jälleen. Turha pingottaminen oman musikaalisuuden kanssa oli jäänyt aivan huomaamatta.

Tämä palaute oli hyvin rohkaisevaa. Kuitenkin mielestäni on luonnollista, etteivät kaikki nauti musiikkiliikunnasta yhtälailla. En usko, että esimerkiksi tanssiminen olisi kaikille ihmisille yhtä helppoa ja yksinkertaista, tottumattomalle voi esimerkiksi laukka-askel olla ylitsepääsemättömän vaikea. Yleensä kai pidämme sellaisista asioista, joissa koemme onnistuvamme. Siksi on hyvä antaa musiikkiliikunnalle merkitys yhtenä musiikin työtapana, muiden ohella.

2. 2 Musiikkiliikunnan tavoitteet

Simola-Isaksson (1987) tarkastelee musiikkiliikuntaa kahdesta teemasta käsin: liikkeestä musiikkiin, joka liittyy fyysisen kasvatuksen tavoitteisiin ja musiikista liikkeeseen, joka on juuri musiikkikasvatuksen sisältöalue. Sen osa-alueet ovat rytmittämisen virittäminen ja kehittäminen, säveltämisen - musiikkiaistin kehittäminen, liiketunnon kehittäminen ja ilmaisun ja luovuuden kehittäminen. Aidoilla askelmuodoilla elävöitetään oman ja muiden maiden kansanmusiikkia ja samalla tutustutaan erilaisiin temperamentteihin ja kansallisiin piirteisiin, perinteisiin ja tottumuksiin. Klassiset tanssit esim. poloneesi ja menuetti pohjautuvat oleellisesti muotorakenteisiin sekä kuvaavat aikansa tanssikulttuuria ja käyttäytymistapoja. (Simola-Isaksson 1987, 18.) Simola-Isakssonin viimeksi mainitsema ajatus pätee myös keskiaikaisiin tansseihin, joiden askeleet ja kuviot tukevat musiikin muotorakenteita. Myös keskiajalle tyypilliset hovikumarrukset ja -niiukset sekä ylväys vastakohtana kansantanssien riehakkuudelle opitaan ikäänkuin vahingossa.

Linnankivi ym. (1988) jakavat musiikkiliikunnan tavoitteet affektiiviseen ja kognitiiviseen alueeseen. Affektiivisen alueen harjoitukset kehittävät valmiuksia musiikin kokonaisvaltaiseen ilmaisuun. Affektiivinen alue jaetaan rentoutumisharjoituksiin, roolileikkeihin, dramatisointiin sekä vapaaseen liikunnalliseen ilmaisuun. Musiikkiliikunnan kognitiivisella alueella tutustutaan musiikin peruskäsitteisiin: voimaan, keston, tasoon, sointiväriin, rytmiin, tempoon sekä muotoon. Muodon hahmottamisessa auttavat piirileikkilaulut. Piirileikeillä harjoitellaan myös kontaktinottoa, kuten tavallaan kaikkeen musiikin yhteisen harjoittamisen luonteeseen kuuluu - yhteistoiminnan edistäminen. Samanlaisten säkeiden aikana tehdään samanlaiset liikkeet, erilaisten aikana edellisistä poikkeavat. Vähitellen opitaan hahmottamaan esimerkiksi parillinen ja kahdenpuolinen rakenne.

(Linnankivi ym. 1988, 196 - 202.) Myös Linnankivi ym. korostavat tanssimisen merkitystä muotorakenteen oppimisessa ja painottavat lisäksi tanssimisen vaatimaa yhteistoiminnallisuutta. Linnankivi ym. suuntavat ohjeensa lähinnä ala-asteen alimmille luokka-asteelle, mutta ohjeita voi varmasti soveltaa myös lukioikäisille. Simola-Isaksson (1987, 17) uskookin, että pyrkiessämme psykomotorisiin, sosioemotionaalisiin ja kognitiivisiin tavoitteisiin on musiikkiliikunnassa luonnollinen ja luonteva keino, jonka mahdollisuudet eivät rajoitu ainoastaan alkeismusiikkikasvatukseen, vaan jota voimme käyttää mielekkäästi ja sopivasti sovellettuna kaikille ikäryhmille.

Musiikin didaktiikan oppikirjassa todetaan, että olisi tärkeää, että musiikkiliikunta-harjoituksia olisi joka musiikkitunnilla läpi koko peruskoulun, jolloin murrosiässä liikunta ei tuntuisi vaikealta. Mikäli joku ei jostain syystä halua liikkua, häntä tulisi rohkaista siihen, mutta ei pakottaa. Opettajan tulee itse osallistua kaikkiin harjoituksiin. (Linnankivi ym. 1988, 199.) Kuten Linnankivi ym. (emt.) toteavat, musiikkiliikuntaa tulisi olla myös läpi koko peruskoulun, muuten yläasteelle siirryttäessä musiikkiliikunta on liian vieras elementti ja herättää oppilaissa luultavasti lähinnä hämmennystä ja epävarmuutta. Opettaessani alle kouluikäisiä lapsia käytän jokaisella tunnilla yhtenä työtapana musiikkiliikuntaa. Olisi varsin hienoa, jos nämä lapset tottuisivat läpi koko elämänsä liittämään musisointiinsa myös liikkeen. Itsestäni on tuntunut siltä, että musiikkiliikunta on lähellä naurua, sillä lasten kasvoista on helppoa nähdä, että liike tuottaa suurta iloa, joka kirvoittaa ilmoille usein myös naurun.

2.3 Musiikkiliikuntaan vaikuttaneet pedagogit

Linnankivi ym. (1988) painottavat sveitsiläisen säveltäjä - pedagogi Emile Jaques-Dalcrozen (1865 - 1950) merkitystä musiikkiliikunnan kehittymisestä tärkeäksi musiikin työtavaksi. Hän perusti opetuksensa teoriaan, jonka mukaan lapsella on luontainen liikerytmi. (Linnankivi ym. 1988, 193.) Pitkän uransa aikana, joka alkoi 1891, Dalcroze havaitsi oppilaillaan vaikeuksia esittää tarkkoja rytmejä. Tavallisissa fyysisissä liikkeissään he kuitenkin osoittivat erinomaista rytmitajua. Näistä havainnoista syntyi eräs kaikkein epätavallisimmista ja vaikuttavammista metodeista musiikkikasvatuksen historiassa; musiikin rytmin lähde on peräisin

ihmisvartalon luonnollisten liikkeiden rytmistä. (Landis ym. 1972, 7.) Simola-Isaksson (1987) selvittää Dalcrozen jälkipolville jäänyttä lentävää lausetta "liiku kuin kuulet" seuraavasti: voidaan sanoa, että musiikki on kuultavaa liikettä ja liike taas näkyvää musiikkia. Kuulo-, näkö-, tunto- ja mielikuvavirikkeiden pohjalta musisoidaan omalla liikkuvalla instrumentilla, ja tämä mahdollisuus on kaikilla, musikaalisuuden asteesta riippumatta. (Simola-Isaksson 1987, 18.)

Orffin (1895 - 1982) musiikillisessa ideologiassa musiikkikasvatus tulisi toteuttaa siten, että se seuraa ihmiskunnan musiikkikehityksen vaiheita (Linnankivi ym. 1988, 177). Landis ym. (1972) selvittävät Orffiin liitetyn termin "elementaarinen" tarkoittavan alkuperäistä ja alkeellista ja hän käyttää sitä viitatessaan yksilön luonnollista musiikin ilmaisutapaa. Orff omassa musiikkikasvatusideologiassaan palasi kulttuurin alkujuurille, jolloin musiikki ei ollut sivistynyt ilmaisumuoto erillään liikkeestä ja puheesta. Hän havaitsi, että lapselle on tyypillistä liittää yhteen musiikki, liike ja puhe, mieluummin kuin tehdä näitä asioita erikseen. (Landis ym. 1972, 71.) Orff-prosessi on avain opetusohjelman onnistumiseen. Prosessi merkitsee etenemistä ja kehittämistä, jossa kasvattajan tulee ymmärtää musiikin kerroksellisuus ja sen koostuminen eri elementeistä. (Wilmouth, Setälä & Siukonen s. a, 1.)

Kodaly (1882 - 1967) oli unkarilainen musiikkitieteilijä, -pedagogi ja säveltäjä. Kodalyn menetelmä eli ns. unkarilainen musiikkikasvatussysteemi on varhaisiästä aikuisikään etenevä opetusmenetelmä, jota käytetään Unkarin koululaitoksessa yleisesti (Linnankivi ym. 1988, 184). Menetelmän tavoitteena on koko kansan musiikillinen sivistäminen. Kodaly painotti musiikin merkitystä ihmisen kokonaispersoonallisuuden kehittymisen ja omaleimaisen kansallisen kulttuurin säilymisen kannalta. (von Creutlein 1993, 193.) Musiikkikasvatus on persoonallisuuden kasvatusta, jota ei voida korvata millään muulla tavoin. Yksikään ihminen ei ole täydellinen, jollei hän tunne musiikkia. (Linnankivi 1988, 126.) Tärkeimpiä työtapoja ovat laulaminen, relatiivinen säveltapailu ja käsimerkit (von Creutlein 1993, 194). Landis ym. (1972) havaitsivat Kodalyn ajatelleen Orffin tavoin, että pienelle lapselle on ominaista yhtäaikaan laulaminen ja liikkuminen. Päiväkodeissa ja peruskoulun ensimmäisillä luokilla laululeikeillä ja kansantansseilla onkin oleellinen sija Kodaly-metodissa. (Landis ym. 1972, 42 - 43.)

Suhonen (1991) kirjoittaa, että Laban syntyi 1879 todennäköisesti Itävalta-Unkarissa. Hän opiskeli Pariisissa näyttelemistä, tanssia ja kuvataidetta. Hänen mottonsa oli *Tanz-Ton-Wort*, mikä tarkoitti tanssin, äänen ja sanan yhteyttä ja vuorovaikutusta. Tanssi-improvisaatiota säestettiin rytmisoittimin, sanoin ja runoin. (Suhonen 1991, 72 - 73.) Kun Englannissa ryhdyttiin kokeilemaan luovaa työskentelyä liikuntakasvatuksen alueella, Laban, joka tunnettiin vaikuttajana ja uranuurtajana Saksassa, siirtyi 1938 Englantiin. Levittyään Yhdysvaltoihin Labanin opit saivat jalansijaa nimellä "educational dance" (kasvatuksellinen tanssi). Suuntaus erosi taidetanssista siinä, että se käytti tanssin keinoja kasvatuksen välineinä. (Freund 1977, 19.) Suhonen (1991) kuvailee Labanin keskittyneen Englannissa erityisesti kahteen asiaan: kinetografian kehittämiseen, sekä laajapohjaisen tanssikasvatuksen edistämiseen. Laban ja hänen oppilaansa Lisa Ullman opettivat liikunnanopettajia ja kasvattajia aluksi eri yliopistoissa ja vuodesta 1946 Art of Movement Studiossa Manchesterissa. Koulun toiminta jatkuu yhä Lontoossa nimellä Laban Centre for Movement and Dance. Keskieurooppalaisesta tanssista tuli Englannissa moderni kasvatuksellinen tanssi, ja maan koululaitoksissa ryhdyttiin toteuttamaan lasten luovan, yksilöllisen tanssi-ilmaisun opetusta. (Suhonen 1991, 72.)

Kaikkien musiikkiliikunnan uranuurtajien ideologioihin tanssi ja musiikkiliikunta sisältyvät jollakin tavalla. Dalcrozen mukaan liike jo itsessään on näkyvää musiikkia, Orffin mukaan musiikki koostuu elementeistä, eikä tanssi ole irrallinen osa kokonaisuutta, Kodaly painottaa kansantanssien ja laululeikkien merkitystä ja Labanille tanssi oli kasvatuksen väline. Kukaan heistä ei kuitenkaan erityisesti painottanut juuri keskiaikaisia tansseja, mikä ei kai ole mikään yllätys, sillä keskiaikaisista tansseista ei ole ollut helppoa löytää tietoa. Orff tosin oli muuten kiinnostunut keskiajasta. Hänen kerrotaan löytäneen tyyliinsä näyttämöteoksensa "Carmina Buranan" myötä (Apajalahti 1991, 27). Teos perustuu Johan Schmellerin 1847 julkaisemaan käsikirjoituskokoelmaan "Lauluja Benediktbeuernista", jotka ovat peräisin 1200 -luvulta baijerilaisen benediktiiniläis-luostarin kokoelmista. Laulut kertovat keväästä ja rakkaudesta, juomisen ja mässäilyn iloista. (Tiensuu 1992, 142 - 143.) Tyypillisiä piirteitä Orffin musiikille ovat ostinatot, urkupisteet ja borduna-tyyppinen sointutausta (Apajalahti 1991, 142). Nämä piirteet on helppo löytää musiikista, joka soi Inglehearnin kurssilla tanssien taustalla.

4 TANSSI KESKIAJALLA

Seuraavaksi tarkastelen keskiaikaisia tansseja keskiajan alusta lähtien. Siksi selvitän aluksi, mitä keskiajalla tarkoitetaan.

4.1 Keskiajan määrittely

Lempinen, Markkanen, Nygård & Rantatupa (1978, 116) esittävät, että keskiaika jaetaan yleensä kolmeen jaksoon: varhaiskeskiaikaan, joka kesti ristiretkikauden (n. vuoteen 1000), sydänkeskiaikaan (v. 1000 - 1300) ja myöhäiskeskiaikaan (vuoteen 1500), jolloin kehä oli kierretty ja antiikki jälleen löydetty. Litzen (1994) jatkaa, että keskiajan alkamisajankohta ei ole yksiselitteinen. Käännekohtana voidaan pitää Ateenan filosofikoulun sulkemista v. 529, mutta vähintään yhtä oikeutettu on Konstantinopolin valinta pääkaupungiksi v. 330 tai länsimaisen keisariuden synty v. 800. Kristinuskon voitto Rooman valtakunnassa on rajana epämääräisempi, mutta kirkon myöhempää valta-asemaa ajatellen sitä voidaan pitää hyvin merkittävänä rajana. Keskiaika on yleisesti käytetty nimitys vanhan ja uuden ajan välisestä länsimaiden historian osasta. Humanistit tarkoittivat sillä sitä ajanjaksoa, joka alkoi antiikin kulttuurin häviöstä ja päättyi sen uudelleen syntymiseen, renessanssiin. Humanismin ajasta valistukseen saakka keskiaikaa halveksuttiin. (Litzen 1994, 9.) Herhi (1990, 1) kertoo varhaisrenessanssin humanistien olevan taipuvaisia pitämään aikakautta "pimeänä" ja siten vailla merkittävää kulttuurin kehitystä, vaikka näin ei ollut asian laita. Myös Litzen (1994, 9) toteaa, että romantiikasta lähtien keskiaikaa on vähitellen alettu pitää kypsymisen kautena, jota mikään jyrkkä raja ei erota myöhemmistä aikakausista. Kiihkeä kulttuurin kehityksen aika 1100-luvulla oli myös väestön kasvun aikaa. Sitten seurasi laskukausi, mihin luultavasti vaikutti pari vuosisataa kestänyt ilmaston kylmeneminen. Leimaa antavana nähdään myös suuret epidemiat 1300-luvulta lähtien. (Litzen 1994, 24 - 25.)

4. 2 Kirkko ja tanssi

4. 2. 1 Tanssi kirkossa

Seurauksena Rooman hyökkäyksestä Kreikkaan roomalaiset saivat paljon vaikutteita Kreikan taiteilta, mm. taidetanssin alkumuodon ajatellaan olevan peräisin kreikkalaisilta. Rooman huvittelupaikoissa esitettiin pantomiimia, ja koska sen kieli oli kansainvälinen, esityksiä pystyivät seuraamaan kaikki katsojat riippumatta, mistä maailmankolkasta oli kotoisin. Monet katsojat tulivatkin Rooman ulkopuolelta, eivätkä osanneet latinan kieltä. Taidokkaaseen pantomiimiin kuitenkin kyllästyttiin pian. Sen sijaan roomalaiset viehättyivät karkeista huvituksista, kuten striptease -tanssista, gladiaattoreiden taisteluista ja marttyyrien joutumisesta leijonien eteen. Tanssin merkitys muuttui kyseenalaiseksi. Roomalainen runoilija Cicero kirjoitti, että tanssiakseen ihmisen tuli olla joko juovuksissa tai hullu, mutta kreikkalainen satiirikko Lucian puolusti tanssia väittäen, että mikään kreikkalainen pyhä riitti ei olisi täydellinen ilman tanssia. (Haskell 1969, 37.)

Rooman imperiumin luhistuttua taistelevat heimot ja vaihtuvat vallanpitäjät levittäytyivät Eurooppaan. Entinen järjestäytynyt ja mahtava Rooma, joka oli rakentanut tiet, laajentanut kaupankäyntiä ja suojellut taiteita ja oppimiskeskuksia, oli nyt tiensä päässä. Tähän keskiajan tyhjiöön kristillinen kirkko tarjosi yhtenäisyyttä ja Euroopan yleismaailmallista kansalaisuutta. Kirkko ja ne feodaaliherrat, jotka kontrolloivat omia läänejään, olivat tämän aikakauden auktoriteettejä. Läänit olivat läheisesti yhteenliitettyjä ja kirkko yksinvaltiaana valvoi opetusta, kasvatusta ja moraalia. Niinpä Rooman tuhon jälkeisen tanssin historia, kuten kaikkien muidenkin taiteiden historia, on läheisessä yhteydessä Euroopan roomalaiskatolisen kirkon kehitykseen. (Kraus ym. 47 - 48.)

Katolinen kirkko perusti käytäntönsä ja rituaalinsa monin tavoin varhaisimpiin uskontoihin. Kun Euroopan ja Vähä-Aasian pakanheimoja käännytettiin, rakensivat lähestyssaarnaajat, jotka olivat usein roomalaisia, kirkkonsa jo olemassaoleville alttareille ja temppelialueille. Usein he vakinaistivat kristilliset pyhäpäivät samoiksi päiviksi kuin pakanalliset juhlat. Monet katolisiin rituaaleihin kuuluvat varusteet kuin kellot, kynttilät, suitsutus, laulu ja tanssi ovat kaikki kuu-

luneet pakanauskontoihin. Täten oli luonnollista, että tanssi sisältyisi kirkollisiin toimituksiin. Varhaisimmat esimerkit kirkollisesta tanssista löytyvät katolisen Isä Héliotin kertomina hänen munkkien uskonnollisia menoja kuvaavassa historiasaan. The Therapeutae -lahko (kreikk. thérapés = palvelija) vetäytyi erämaahan välttääkseen vainoja, ja lahkon jäsenet kokoontuivat sunnuntaisin ja muina pyhinä päivinä keidaslehtoihin tanssimaan piiritansseja ja laulamaan psalmeja ja hymnejä. Tämänkaltainen kultti kuului aikaisempiinkin uskontoihin, joten ei ole yllättävää, että ensimmäiset kristityt harjoittivat samaa rituaalia. (Kraus ym. 1981, 49.)

Tanssi herätti monissa kirkkoisissa närkästystä. Haskell (1969, 38) pohtii Rooman kirkko paheksuneen tanssimista, toisaalta siitä syystä, minkälaiseksi tanssi oli Roomassa muuttunut ja toisaalta, koska tanssiminen oli osa pakanallisia jumalienpalvelusmenoja. Sorell (1967, 39) taas otaksuu, että Paavalin näkemys hengen ja aistillisuuden vastakohtaisuudesta ja hänen halveksuntansa ruumista ja sen toimintoja kohtaan johtivat siihen, että kirkko kääntyi tanssia vastaan. Kraus ym. (1981) tuovat esille, että johtavat kirkkoisät vastustivat sellaisia tanssin muotoja, joita pidettiin syntisinä ja irstaina, jotka muistuttivat rappeutuneesta Roomasta. Uskontoon vedoten he tuomitsivat tämän hedonistisen elämänfilosofian ja liikuivat sen sijaan kohti fanaattista asketismia. Erityisesti teatterihuvitukset kiellettiin. Jo 300-luvulla, kun ensimmäinen kristitty keisari oli astunut valtaan, Elviran kirkollisneuvos päätti, että niitä henkilöitä, joilla on yhteyksiä sirkukseen tai pantomiimiin, ei kastettaisi. Vuonna 398 Karthagon neuvosto julisti kirkonkiroukseen ne, jotka kävivät teatterissa pyhinä päivinä. Niin heikkoa oli näyttämöllä esiintyvien tuki, että oli suorastaan oletettavaa, että naistaiteilijoista tuli helposti prostituoituja. (Kraus ym. 1981, 48 - 49.)

Tanssilla oli kuitenkin myös kannattajansa, kunhan pysyttiin säädyllisyyden rajoissa. Kraus ym. (1981) tuovat esille, että tanssin esittämistä jatkettiin yllättävästi juuri kirkon suojeluksessa. Kirkkoisät hyväksyivät tanssin käyttämisen uskonnollisissa seremonioissa, kunhan sen muoto ja tarkoitus eivät olleet rienaavia. Monet käsikirjat kertovat tanssista osana jumalanpalveluskulttia 300- ja 400-luvuilla. Mukana on useintoistuvia varoituksia niistä tanssimuodoista, joita pidettiin liian hillittöminä. (Kraus 1981, 48 - 49.) Myös Clarke ym. (1981) kertovat, että tanssin ajateltiin jo hyvin varhaisina kristillisinä aikoina kuvaavan myös taivaallista iloa - enkelit ja autuaat tanssivat. Aleksandrialaisen teologi Clementin (150 - 216 jKr) kerrotaan sanoneen: "Sitten tulet tanssimaan piirissä yhdessä

enkeleiden kanssa Hänen ympärillään, joka on vailla alkua ja loppua, joka on ainoa tosi Jumala...". Tässä viitataan piiritansseihin, jotka symboloivat sekä jumalallista mysteeriä että maallista tapaa osallistua noihin mysteereihin. (Clarke ym. 1981, 37.)

Myös Raamatussa puhutaan tanssimisesta. Kraus ym. (1981) kertovat Milanon piispa Ambrosiuksen siteeranneen Luukkaan evankeliumia (7:32) kirjoittaessaan kirkko tanssien puolesta: "Mihin vertaisin tämän sukupolven ihmisiä? Millaisia he ovat. He ovat kuin torilla istuvat lapset, jotka huutavat toisilleen: "Me soitimme teille huilua ja te ette tanssineet...". Pyhä Gregorius Nazianzus, 400-luvun huomattava teologi, josta tuli Konstantinopolin piispa, antoi tiukan ja vakavan neuvon keisari Juliukselle, johon on toistuvasti viitattu: "...jos haluatte tanssia hurskaasti...siltoin tanssikaa, ei Herodeksen tyttären häpeämätöntä tanssia, jota seurasi Johannes Kastajan mestaus, mutta Daavidin tanssia liiton virkistämiseksi...". (Kraus ym. 1981, 49.) Clarke ym. (1981) kertovat, että kirkkoisä Augustinus pilkkasi tanssimista, mutta ei kuitenkaan uskaltanut kieltää sitä, koska sillä oli pyhän kirjan juhlallinen vahvistus. "Se, joka haluaa tanssia, tanssikoon", huomautti Augustinus kuivan ironisesti. (Clarke ym. 1981, 38.) Kraus ym. (1981) tarkastelevat noin vuodelta 160 on peräisin merkittävää hymniä nimeltään "Johanneksen teot" (Acts of John). Tässä hymnissä Kristus on jättämässä opetuslapsiaan ja asettaa Pyhän ehtoollisen. Kuitenkin perinteisten symbolien, kuten leivän murtamisen ja viinin juomisen asemesta Jeesus kuvataan opetuslastensa ympäröimänä. Opetuslapset pitävät toisiaan kädestä kiinni ja he kulkevat piirissä samalla laulaen. Sanaa "tanssi" on käytetty hymnissä "Johanneksen teot". (Kraus ym. 1981, 48 - 49.) Sorell (1967, 21) lisää hymnin löytyvän katolisen messun lähteestä ja se oli alunperin tanssi, jumalallinen pantomiimi.

Clarke ym. (1981) kertovat, että 200-luvulta asti löytyy todisteita enkelitanssista, joka on ollut yhteydessä kirkon rituaaleihin ja palvontaan. Tanssin eräs symbolinen merkitys oli, että tanssija koetti "tallata" jalkoihinsa pahan ja ilkeän ja tuntea sen, millaista paratiisissa olisi. Enkelitanssin käsite on säilynyt vuosisatoja. Vielä 1400-luvulla Seviljan katedraalin kuoripojat pukeutuivat enkeleiksi. Heidän tanssinsa, joka sai valtuutensa paavi Eugenius neljännen bullasta v. 1439, elää edelleenkin, mutta enää tanssijat eivät pukeudu enkelipukuihin. Enkelitanssista on mahdollisesti kehittynyt myös kristillinen kuolemantanssin idea, jossa yritetään ajaa pois manalan pahoja henkiä. (Clarke ym. 1981, 37 - 38.) Kuolemantanssia käsittelen tarkemmin myöhemmin (ks. 4. 3. 2).

Mustien vuosien loppupuolella tanssin asema kristillisessä jumalanpalveluksessa vahvistui. Pääsiäisaamun hymni Moissacin luostarista Ranskasta, joka on päivätty 900-luvulta, sisälsi seuraavat säkeet. (Kraus ym. 1981, 50.)

"His (Christ's) life, His Speech and miracle,
His eondrous death prove it.
The congregation adorns the sanctity,
Come and behold the host of ring-dances!"
(Kraus 1981, 50.)

"Hänen (Kristuksen) elämänsä,
Hänen puheensa ja ihmetyönsä,
Hänen ihmeellinen kuolemansa osoittavat sen.
Seurakunta palvoo pyhyyttä,
tulkaa katsomaan piiritanssin isäntää!"
(suomentanut Olavi Salokangas)

Tanssiminen oli muodollinen osa kirkonmenoa aina 1100-luvulle saakka, kunnes paine tanssia kohtaan lisääntyi ja se tuomittiin ankarasti. Senkin jälkeen tanssiesitykset jatkuivat joillakin alueilla. (Kraus ym. 1981, 48 - 49.) Toledon neuvosto, v. 539, määräsi, että tanssiminen ja laulaminen piti hävittää Espanjan pyhien juhlista ja kulkueista. Auxerresin neuvosto, v. 573 - 702 kielsi yleisöä tanssimasta kuorotansseja ja nunnia laulamasta niissä. 1100-luvun alussa patriarkka Johannes 3. uhkasi kirkonkirouksella naisia, jotka olivat käyneet haudoilla soittamassa musiikkia ja tanssimassa. Kiellot jatkuivat, minkä on täytynyt merkitä sitä, että tanssiminen jatkui. Odo, Pariisin piispa 1200-luvulla, raportoi kieltäneensä tanssin kirjoissa ja kulkueissa, ja erityisesti hautajaistanssit öisillä hautausmailla. Eräs syy sille, miksi tanssi onnistui säilymään hengissä oli, että papisto, joka möi tanssianeita ja joka sai paljon tuloja näistä maksuista, oli harmissaan näistä kielloista ja kieltäytyi vahvistamasta niitä. (Kraus ym. 1981, 56 - 57.) Bändisoittimet ovat jo löytäneet tiensä kirkkoon, mutta olisi aika mielenkiintoista seurata ihmisten reaktioita, jos kirkossa jälleen tanssittaisiin. Luultavasti keskustelua käytäisiin yhtä kiivaasti kuin keskiajalla.

4. 2. 2 Tanssi kirkon juhlissa

Uskontoon liittyvän tanssin toinen muoto esiintyi tietyissä kirkon juhlissa, joita harjoitettiin mustien vuosien jälkipuoliskolla ja ilmeisesti läpi koko keskiajan. Nämä juhlit olivat erityisen suosittuja alemman papiston, kuten munkkien, kuoropoikien, nuorten pappien ja apupappien, keskuudessa ja usein ne olivat

ylemmän papiston halveksimia. Aivan kuten alkukantaisissa uskonnoissa, nämäkin festivaalit sisälsivät monenlaista toimintaa; laulamista, tanssimista ja erilaisia leikkejä. 1100-luvulla elänyt Pariisin yliopiston rehtori John Beletth kuvailee neljää erilaista tanssia, joita näissä juhlissa tanssittiin: diakonien juhlatanssi Pyhän Stefanuksen päivänä, papiston juhlatanssi pyhän Johanneksen päivänä, kuoropoikien tanssi Viattomien lasten päivänä ja apupappien tanssi Ympäri-leikkauksen juhlapäivänä, joka tuli myöhemmin tunnetuksi Hulluttelijoiden juhlanäytelmänä. Tästä papiston uudenvuodenjuhlasta tuli suorastaan kirkon draamallinen pilakuva. 1100-luvun lopussa Hulluttelijoiden juhla levisi useisiin muihinkin Euroopan maihin. Juhla sisälsi tanssin, laulun ja juomisen lisäksi kirkon virkamiesten, jopa kardinaalin ja piispan, parodioimista. Muita seremonioita, jotka olivat näyttämöllisiä tai sisälsivät tanssimista, harjoitettiin kirkon palvelujen ulkopuolella, mutta vallanpitäjien suuremmalla hyväksynnällä. Lasten juhlaa tai Kuoropoikien juhlaa, missä valittiin lapsipiispa, juhlittiin luultavasti Viattomien lasten päivänä, 28. 12. Tämän tavan uskotaan alkaneen 1100-luvulla. Hulluttelijoiden juhlan kiistanalaiseksi tehnyttä korkeamman papiston tai virallisen kirkonmenon pilkkua ei tässä juhlassa esiintynyt. (Kraus ym. 1981, 51.)

Erityisesti Ranskassa ja Saksassa järjestettiin suuria kulkueita ja näiden uskottiin pitävän loitolla vaikeudet sekä tuovan lievitystä kipuun ja epidemioihin. Merkintöjen mukaan näitä rituaaleja harjoitettiin säännöllisesti 800- ja 900-luvuilla sekä 1200-luvulta aina 1500-luvulle asti. Marssiessaan uskovaiset usein kantoivat pyhimysten ja marttyyrien muistomerkkejä, ristejä, julisteita ja Pyhän Neitsyen veistokuvia. Liikkeisiin kuuluivat rytmikkäät askeleet ja kulkueen pysähtyminen määrätyillä paikoilla, jolloin tanssittiin sakraalitantsseja. Näihin tansseihin kuuluivat seremoniatervehdykset, kumarrukset, pyörähdykset ja askeleet eteen- ja taaksepäin. (Kraus ym. 1981, 51.) Myös Haskell (1969) kertoo pyhistä tansseista, joita tanssittiin marttyyrien juhlapäivinä. Tansseilla ihmiset osoittivat kunnioitustaan marttyreitä kohtaan ja pyysivät heidän apuaan, sillä ihmiset uskoivat marttyyreillä olevan erityisiä voimia ajaa pois sairaudet ja pahuus. Tanssijoita oli useita tai vain yksi, ja joko piirinä tai kulkueena he kulkivat yksinkertaisin hyppivin askelin. Joku saattoi laulaa tai kaikki lauloivat kuorona. (Haskell 1969, 38.)

Clarke ym. (1981) mainitsevat, että Lissabonissa v. 1610 pyhä Carlo Borromeo julistettiin pyhimykseksi ja hänen muistomerkkiään viettiin tanssien kulkueessa läpi katujen. Merkillepantavaa oli, että tanssi oli jesuiittojen suojelema. Jesuiitat,

Jeesuksen seura, käyttivät huomattavasti teatteria ja varsinkin tanssia keinonaan ilmaista moraalisia ja opillisia ideoitaan. Jesuiittaoppilaat esiintyivät baleteissa tai pyhissä ja sopivissa uskonnollisissa teemoissa. Kun jesuiittoja kritisoitiin amatöörimäisyydestä teatterin saralla, heidän vastauksensa oli baletti, joka esitettiin tosin vasta 1726, jolla oli provokatiivinen otsikko: "L'homme instruit par les spectacles" (Esitysten sivistämä ihminen). (Clarke ym. 1981, 39.)

Clarcken ym. (1981) mielestä läpi koko keskiajan ja varhaisrenessanssin on havaittavissa säännöllisesti palautuva konflikti kirkollisen tanssin ja kirkon välillä. Piispat ja synodit uhkailivat niin kirkossa tapahtuvan tanssin kuin kirkon piirissä tapahtuvan tanssin harjoittajia taivaallisella kirouksella. Uhkaukset olivat yleensä suunnattu irstautta vastaan, joka yleistyi keskiajan lopulla. Kun naiset osallistuivat tansseihin, ajateltiin, että siitä seuraisi väistämättä säädyttömyyttä, mutta myös noituuden ja taikuuden liittyminen kristilliseen tanssiin teki tanssista erityisen tuomittavan. Koska Raamattu eikä muutamat kirkkoisätkään kieltäneet tanssia ja varsinkaan kansa ei halunnut siitä luopua, tanssia ei uskallettu hävittää perin juurin. (Clarke ym. 1981, 39.) Kirkon sisällä suhtautuminen tanssiin oli siis varsin ristiriitainen. Kirkkoisien ankaruuden voi toisaalta ymmärtää, kun muistaa, minkälaiseksi tanssi oli muuttunut ennen Rooman tuhoa. Tanssin historian valossa on myös helpompaa käsittää esimerkiksi lestadiolaisten jyrkkä suhtautuminen tanssiin, sekä miksi vanhempien on vaikea päästää lapsiaan ensimmäisiä kertoja diskoon. Luultavasti vanha ajatus tanssin epäilyttävyydestä on siirtynyt sukupolvelta toiselle äidinmaidossa.

4. 3 Oudot tanssi-ilmiot

4. 3. 1 Tanssimania

Sorell (1967) yhdistää Hans Christian Andersenin kertomuksen pienestä tanssimaan kirotusta Karen-tytöstä outoon tanssi-ilmioon, joka levisi keskiajalla kaikkialle. Tyttö ei voinut lopettaa tanssimistaan ennenkuin pyöveli leikkasi häneltä jalat poikki. (Sorell 1967, 40.) Tätä kummastusta herättänyttä tanssia kutsuttiin keskiajalla ja varhaisrenessanssin aikana tanssimaniaksi tai tanssimiseksi raivohulluuden vallassa (Kraus ym. 1981, 55). Myös Clarken ym. (1981) mielestä tanssimania-termi voidaan yhdistää ajoittaisiin hurjistuneen ja kontrolloimattoman liikkeen purkauksiin. Ilmiö on esiintynyt 600-luvulta lähtien. (Clarke ym. 1981, 39.)

Saxonyyn kaupungissa Kolbigkissa kerrottiin tarinaa, jossa kolme naista ja 15 miestä tanssi hautausmaalla jouluaattona 1021. Pappi käski heitä tulemaan joulumessuun, mutta tanssijat eivät totelleet. Pappi julisti tanssijat pannaan ja tuomitsi heidät tanssimaan vuoden eteenpäin keskeyttämättä. Vuoden kuluttua tanssijat olivat jo lanteitaan myöten maan sisässä, neljä heistä kuoli ja loput tärisivät koko loppuelämänsä ajan. (Haskell 1969, 39; Clarke ym. 1981, 39.) Haskell (1969) kuvailee tarinaan liittyvää yksityiskohtaa, jonka mukaan yhden tanssivan naisen veli tarttui siskonsa käsivarteen pysäyttääkseen hänen tanssinsa. Käsivarsi jäi veljen käteen, mutta naisesta ei vuotanut edes verta, ja nainen jatkoi silti tanssiaan - tämä katsottiin selkeäksi merkiksi noitavoimista. (Haskell 1969, 39.)

H'Doubler (1977) väittää miesten, naisten, nuorien poikien ja tyttöjen tanssineen villissä houretilassa ilman omaa tahtoaan. Tanssiin yhtyivät riemulla sivusta seuranneet mielisairaat. Tanssi tunnettiin myös nimellä St. Vitus-tanssi tai pyhän Johnin tanssi, joka tuli suojeleuspyhimyksen mukaan, jonka uskottiin suojelevan koettelemuksilta. Italiassa tanssia kutsuttiin tarantellaksi, ja ensin sen luultiin johtuneen tarantella-hämähäkin puraisusta. Myöhemmin kuitenkin huomattiin, että tanssijoiden joukossa oli myös sellaisia, joita hämähäkki ei ollut purrut. Tällöin ainoaksi selitykseksi ilmiölle tuli mielisairaus. (H'Doubler 1977, 16 - 17.) Tanssista jäi jäljelle jotain - sen traditio jatkui monissa Italian maakunnissa tarantella-

nimisenä kansantanssina (Kraus ym. 1981, 54). Sachs (1963) kertoo seuraavan runon kuvailevan hulluuden tanssia, jonka lääkärit tunsivat nimellä "chorea major".

<p>"Amidst our people here is come, The madness of the dance. In every town there are some Who fall upon a trance. It drives them ever night and day, They scarcely stop for breath, Till some have dropped along the way And some are met by death. (Sachs 1963, 253.)</p>	<p>Keskuuteen kansamme tullut on hulluuden tanssi tää, ja jokaisess' kaupungiss' onneton sen vangiksi kiinni jää. Läpi päivien, öiden se tanssimaan vie, vetää henkeään tuskin saavat nuo, joku heikennyt on kesken tanssitien, jo joku tanssinut kuoleman luo. (suomentanut Jaana Salokangas)</p>
---	--

Vuonna 1278 Alankomaissa, Maastrichtissä kirjattiin myös tanssimaniaepidemia. Sen mukaan tanssijat ylittivät sillan, joka romahti heidän painonsa alla heittäen heidät Moselle-jokeen, johon he hukkuivat. Näitä esimerkkejä hysteriasta, joka tarttuu ryhmään ja leviää raivokkaasti on olemassa useita. (Clarke ym. 1981, 39.) Tanssimania saattoi tarttua myös lapsijoukkoon. Vuonna 1237 n. sata lasta tanssi Erfurtista Arnstadtin, ja heistä moni kuoli matkalla uupumukseen, muita vaivasi vapina lopun ikää. Tarina Hamelin Pillipiiparista, joka houkutteli lapset vuorille soitollaan, sai idean tästä tapahtumasta. Kun ajattelempa lasten tilalle papin, keisarin tai kerjäläisen ja Pillipiiparin tilalle viikatemiehen, huomaamme olevamme keskellä kylmää kuolemantanssia. (Sachs 1965, 256.) On mielenkiintoista huomata, että esimerkiksi "Pillipiipari"-tarinan pohjalla on todennäköisesti tositahtuma. Näitä yksityiskohtia poimin työhöni tarkoituksella, koska selvittäessäni lukiolaisille keskiaikaisiin tansseihin liittyviä ilmiöitä, saatoin kertoa heille aiheeseen liittyviä tarinoita.

Tanssimania koki huippunsa, kun mustasurma eli paiserutto vyöryi yli Euroopan ja surmasi tuhansia ja tuhoten täydellisesti kokonaisia kyliä ja kaupunkeja. Näin tapahtui vuonna 1349, ja seuraavanakin vuosikymmenenä. Erityisesti Saksassa ja Alankomaissa oli tavanomaista, että valtavat kansanjoukot lähtivät vaeltamaan halki maaseudun. He tanssivat kuin lumottuina ja yrittivät ajaa heidät valtaansa ottaneet salaperäiset demonit pois pahojen henkien poismanausriiteillä. Näitä pahan riivaamia, joita joskus kutsuttiin myös "choreomaanikoiksi", syytettiin usein harhaoppisuudesta ja paholaisella pöyhkeilystä tieteen tahtoen. Näyttää kuitenkin

siltä, että tanssijat eivät tanssineet kapinahengessä kirkkoa vastaan; itseasiassa he hyväksyivät pappien siunausyritykset ajaa tanssijoista pahoja henkiä eikä heitä ilmeisesti rangaistukaan kuten muita harhaoppisia lahkoja. Kuitenkin monien kirkkoisien mielestä seikka, että tanssijat oli pakotettu tanssimaan kontrolloimattomasti taukoamatta vahvisti sitä tosiasiaa, että tanssi oli pakanuuden tunnusmerkki. (Kraus 1981, 56.)

Kraus ym. (1981) epäilevät tanssiepidemia jatkuneen 1600-luvulle saakka, vaikkakin sen huippu näyttää sijoittuvan 1300- 1400-luvuille. Myöhemmin tauti ilmeni paljon miedompana versiona. Jotkut ihmiset siitä edelleen oikeasti kärsivät, mutta toisille siitä muodostui jo säännöllinen yhteisön traditio. Echternachin suuren tanssitapah-tuman, hyppivien pyhimysten kulkueen, katsotaan olevan keskiajan tanssiepi-demiasta johtuva ilmiö. (Kraus ym. 1981, 56.) Sorell (1967) väittää tanssimanian olleen yleinen ilmiö esihellenistisistä ajoista aina 1900-luvun sodan jälkeisiin vuosiin asti. Sorellin mukaan se nousee esiin mullistavien aikojen, kuten sotien, nälänhädän ja kulkutautien, yhteydessä. (Sorell 1967, 40 - 41.) Onko kyseessä siis joku ihmisen primitiivinen keino suojata psyykettään tilanteessa, joka on hänelle liian vaikea? Aivan kuin tanssimania nostaisi päätään tänäkin päivänä. Eräs ystäväni kertoi käyneensä "teknoluolassa" tanssimassa ja hän kuvaili minulle tunteuksiaan: hänestä oli tuntunut kuin tanssia ei olisi voinut lopettaa, oli ollut pakko jatkaa. Silloin olin hieman yllätynyt, sillä en ollut koskaan ennen kuullut vastaavasta, mutta luettuani keskiajan tanssimania-ilmioistä, ystäväni tarina tuli mieleeni uudelleen. Onko kysymyksessä joku primitiivinen vaisto, joka ohjaa ihmistä vai fysiologinen ilmiö, eli endorfiinien tuottama mielihyvän tunne ajaa jatkamaan aivan kuin juoksulenkillä juoksijaa? Vai elämmekö nyt sellaisia aikoja, että tarvitsemme jotakin sellaista, jonka avulla pääsemme pakoon jotakin epämiel-lyttävää, ehkä tyhjyyden tunnetta?

H'Doubler (1977, 16) kirjoittaa, että tanssin on ajateltu johtuvan hermostollisista häiriöistä tai hysteriasta. Clarke ym. (1981) selittävät tanssimanialle löytyvän sekä lääketieteellisiä että psykologisia todisteita. Kuitenkin näiden merkillisten esiin-tymien pidemmälle menevä selittäminen on vaikeaa. Näistä tapahtumista kertovat aikakirjat ovat niiden kirjoittajien tai tarkkailijoiden naivistisuuden värittämiä, joten kertomukset ovat todennäköisesti joko kaunisteltuja tai suuresti liioiteltuja. Kuitenkin ne ilmaisevat omalla tavallaan jotakin kirkon ja tanssin suhteesta. (Clarke ym. 1981, 39.) Jotkut asiantuntijat ovat esittäneet, että tanssiepidemiat olisi-

vat johtuneet pilaantuneen viljan aiheuttamasta myrkytyksestä maalaisyhteisöissä. Tämä häränjyvämyrkytyksen muoto voi johtaa hallusinaatioihin ja raivoisiin, kontrolloimattomiin ja pysyviin fyysisiin vapinatiloihin. (Haskell 1969, 40; Clarke ym. 1981, 39.) Vaikuttaa siltä, että ihmiset tanssivat millä tavalla ja keinolla hyvänsä, vaikka kirkko sen heiltä kielsikin. Kirkon liioitellun ankara suhtautuminen tanssiin saattoi vaikuttaa sen pulpahtamiseen esiin tällä kummallisella tavalla, sillä ymmärtääkseni ankaralla kieltämisellä ja pakottamisella on usein juuri tämänkaltainen vaikutus. Mutta kuinka totta koko tanssimania-ilmio loppujen lopuksi on, jää kai hämäräksi. Tarinat oudosta tanssitaudista luovat kuitenkin mielestäni hyvin mielikuvaa keskiajan ilmapiiristä ja ajan ihmisestä, jolle totta olivat niin noidat kuin pahan riivaamat tanssijatkin. Uskon, että nämä tarinat kiinnostavat myös tämän päivän lukiolaisia.

4. 3. 2 Kuolemantanssi

Hitaasti Rooman tuhon jälkeinen aikakausi väistyi. Kaupankäynti kukoisti ja ihmisten elintaso nousi. Elämä tuntui taas elämisen arvoiselta. Vaikutti siltä, kuin jopa kuolema, joka silti yhä oli usein käyvä vieras, olisi saatu vangittua. Tässä ilmapiirissä syntyi outo tanssi, jossa ei ollut ennalta määrättyjä askelkuvioita. (Haskell 1969, 41). Sorellin (1967, 39) mielestä tämän tanssin synnystä ei ole olemassa selkeitä muistiinmerkintöjä, mutta enemmän tai vähemmän sen voi nähdä mm. primitiivisissä tansseissa. Tanssi mainitaan keskiajan kirjailijoiden teksteissä (Haskell 1969, 40 - 41), niin lauluissa, runoissa kuin näytelmissä (Kraus ym. 1981, 52). Haskell (1969) lisää sen ilmestyneen taiteilijoiden kirkon seiniin maalaamiin teoksiin. Tanssi oli "dance macabre", kuolemantanssi. Kuuluisa "dance macabre" tulee keskiajan Euroopasta, mutta sen alkuperä on luultavasti paljon kauempaa, aina antiikin ajan arabeilta asti. Sana "makabr" tarkoittaa hautausmaata. (Haskell 1969, 40 - 41.)

Sorell (1967, 40) nimeää keskiajan symboleiksi kuoleman ja paholaisen. Kraus ym. (1981) katsovat kuolemantanssin kertovan ihmisen suuresta syventymisestä kuolemaan tänä keskiajan periodina. Vampyyrilegendat, ihmissudet ja kummitustarinat syntyivät myös Euroopassa "mustina vuosina". Kansa piti kuolemaa usein vaarallisena ja vihamielisenä osana elämää ja ryhtyi kehittämään kuolemaa vas-

taan erilaisia keinoja, jotta sen paluu estettäisiin. Tavat olivat mitä erikoisempia mm. kuolleilta sidottiin jalat yhteen, heidän jalkoihinsa hakattiin nauvoja samalla jatkaen kuolleen katselemista - ja usein samalla myös tanssittiin ja esitettiin leikkejä ja tansseja ruumiinvalvojaisten aikana tai hautajaisten jälkeen. Erityisesti pohjoisissa Euroopan maissa kuoleman riitteihin oli tapana sisällyttää myös musiikki ja tanssi. Ihmiset uskoivat, että musiikki manaisi kuoleman pois, pakottaisi sen heille kuuliaisiksi haudassa ja estäisi sen saapumisen takaisin maan päälle. Kirkon kellojen kuminan uskottiin ajavan demonit pois, sekä pehmittävän kuolemaa sekä suojelemaan ihmisiä siltä. Lisäksi laajalle oli levinnyt myös usko, että kuolleet itse pitivät tanssimisesta kirkkopihoilla ja hautaismailla ja tanssivat "dance macabrea". Hautausmaatanssin taikauskoon kuului, että kuolleet yrittivät vetää aavemaiseen tanssiriviinsä mukaan myös eläviä. Kuitenkin ne, jotka tanssivat "kuolleiden" kanssa, tulisivat kuolemaan vuoden kuluessa. (Kraus 1981, 53 - 53.)

Kuoleman läheisyyden ihmisten elämässä voi nähdä myös siitä, että kuolemantanssi oli myös hysterinen ilonpitotanssi, eräänlainen leikki. Usein se alkoi eloisasti, kunnes äkkiä joku kaatui maahan ja näytteli kuollutta muiden jatkaessa tanssimista ja teeskennellen murheen murtamaa. Jos leikisti kuollut oli mies, hän sai elämänsä takaisin tytön suudelmalla, jolloin työstä tuli taas kuollut. Tytön herätti henkiin taas joku miespuolinen henkilö. (Sorell 1967, 40; Backman 1945, 201.) Sorell (1967, 40) miettii, että kenellekään ei tullut mieleen, että kulkutautibakteerit levisivät suudelmien kautta.

Kraus ym. (1981, 54) kuvailevat keskiajan ilmiöiksi myös uskon noitavoimiin, fanaattisen uskonnollisuuden ja pakanoiden taikauskoisuuden. Luulen, että taikauskoisuus oli vahvana ominaisuutena myös muillakin kuin pakanoilla. Kraus ym. (1981) selittävät ilmiöiden kertovan yksinkertaisen kansan kuolemanpelosta keskellä nälänhädän, sodan ja kulkutautien. Noitatansseja tanssittiin yön pimeimpänä hetkenä ja näillä villeillä menoilla osoitettiin kunnianosoitusta sielunviholliselle. Riitteihin liittyi kummallisten vaatteiden ja naamioiden käyttö, uhraaminen sekä säädyttömyyksiin menevät seksuaalisuus. "Noitien sapattia" vietettiin huhtikuun viimeisenä yönä, ja traditio suoritettiin pimeässä, synkässä paikassa. (Kraus ym. 1981, 54.) Näihin tapaamisiin noitien uskottiin lentävän luudilla tai heinähangoilla hiukset tuulessa hulmuten - ja joskus jopa alastomina. Kuten enkelit tanssivat taivaallisessa piirissä Jumalan ympärillä, helvetin tansseja helvetissä esittivät ne, jotka antautuivat syntisiin nautintoihin. (Nettl 1969, 46.)

Kuolemantanssia on tulkittu eräänlaisena sosiaalisen tai uskonnollisen satiirin muotona ja kansan terveenä reaktiona kirkon ehdotonta asketismia vastaan. Se voidaan nähdä todistuksena heräävästä demokratian hengestä kuoleman värittämällä keskiajalla, ja kansan vastustuksena hallitsevien luokkien suunnatonta valtaa ja varallisuutta kohtaan. Itseasiassa se oli tavallisen ihmisen epätoivoinen toteamus pettymyksestä koko sosiaaliseen, poliittiseen ja uskonnolliseen kaavaan, jonka alaisena hän eli; kuolema tasoitti kaikki arvot ja asemat ja osoitti ne äärimmäisen turhiksi. (Kraus ym. 1981, 53.) Tanssin merkitys oli myös siinä, että ihminen yritti selvittää oman kuolemansa olemusta (Sorell 1967, 40).

Kraus ym. (1981) arvelevat, että kirkon oli vaikea saada otetta kuolemantanssiin. Kirkon auktoriteetit tuomitsivat kuolemantanssin ankarasti. Kirkko oli hyvin tietoinen sen symbolisesta merkityksestä. 1300-luvulta aina 1800-luvulle asti kirkko kielsi tanssimasta kirkkopiholla, ja nämä kiellot koskivat erityisesti niitä tansseja, joiden katsottiin olevan rivoja ja säädyttömiä, sekä niitä, joissa myös syötiin ja juotiin. (Kraus 1981, 52 - 53.) Nettlin (1947) mukaan Rooman Synodi Leo viidennen johdolla määräsi 800-luvun alussa seuraavasti:

”Toden ja elävän Jumalan läsnäollessa, niiden saatanallisten laulujen, joita kuullaan öisin haudoilla, on lakattava samoin kuin niiden aiheuttama meluaminen.”

(Nettl 1947, 44.)

Tanssia ilmaantui vuosisatojen ajan siellä täällä. Ihmiset tanssivat hautakivien ympärillä ja liikkuivat sitten kaupungin läpi vetäen tanssiin mukaan lisää osallistujia. Tanssin kliimaksi ajoittuu 1300-luvulle, jolloin paiserutto levisi kaikkialle Eurooppaan. (Sorell 1967, 39.) Kielloista huolimatta tanssit jatkuivat hautausmailla ja pitivät yllä taikauskoa. Niukasti pukeutuneet, maskeeratut tanssijat löivät rumpuja ja esittivät kovaäänisesti hurjia piiritanssejaan. Omalla tavallaan sekä kirkko että kuolemantanssi pyrkivät suojelemaan ihmisiä kuoleman hyökkäykseltä. (Haskell 1969, 41.) 1930-luvun loppupuolella Cataloniassa, kirkon pyhällä viikolla, 12 miestä ja 3 naista pukeutuineina mustiin vaatteisiin, joihin oli maalattu luurangot, tanssivat uudelleen tämän vanhan kuolemantanssin. (Kraus ym.1981, 53 - 54.)

1930-luvun tapahtumiin sopii mielestäni Haskellin (1969, 41) n. 30 vuotta sitten kirjoittama lause, jossa hän vihjaisee, että maagiset rituaalit ovat tuskin hävinneet nykymaailmasta. Viime vuosina ihmisten kiinnostus horoskooppeihin ja ennusta-

jiin on helppo havaita lukuisten alan yrittäjien lehti-ilmoituksista. Televisio syyttää ohjelmia paranormaaleista ilmiöistä ja muista kummallisuuksista. Puhutaan auroista tai energioista, joilla voidaan parantaa jopa puhelimen välityksellä. Tämän ajan ihmisen on sanottu kärsivän tyhjyyden tunteesta, jota hän yrittää ratkaista "taikatempuilla". Toisaalta myös kiinnostuksen hengellisiin asioihin kerrotaan lisääntyneen ja vaikuttaisi siltä, että ihmiset etsivät vastauksia kaikkein syvimpiin kysymyksiinsä. Elämään liittyy aina myös epävarmuus, ja ilman uskoa "johonkin" suurempaan elämään kuuluvia vaikeuksia on joskus vaikeaa ymmärtää. Uskoopa ihminen Jumalaan, horoskooppeihin tai kuolemantanssiin, hän luultavasti etsii jotakin sellaista, jonka avulla on helpompaa ymmärtää elämään liittyvä kärsimys ja elämän rajallisuus, kuten kuolema. Ehkä keskiajan ihmiset lohduttivat itseään ja toisiaan tanssimalla kuolemantanssia tai heittäytymällä tanssimania pyörteisiin, ja kokivat elämän helpommaksi edes hetken verran.

4. 4 Tanssi ihmisten viihdykkeenä

4. 4. 1 Tanssi kansan huvina

Vaikka kirkko oli tuominnut tanssin huvina ja osin onnistunut pyyhkäisemään sen pois teatteriesityksistä, sen harharetket kuitenkin jatkuivat viihdetaiteilijoiden mukana aikaisina ja pimeän keskiajan vuosina. Joukkoon mahtui niin laulajia, tanssijoita, runoilijoita, muusikkoja, näyttelijöitä sekä silmänkääntäjiä. Joukkiot vaelsivat maaseutujen halki esiintyäkseen kyläaukioilla. (Kraus ym. 1981, 57.) Bondi, Bullock, East, Piper & Williams (1969) havaitsevat viihdetaiteilijoilla olleen monia nimiä: Saksassa heidän nimensä oli spielmann (spielen=tanssia), toiset kutsuivat heitä jonglööreiksi tai trubaduureiksi. Vain vaeltavat trubaduurit esittivät musiikkia nimenomaan ajanvietteeksi, kun kansa taas teki itse musiikkinsa ja esitti tuotoksiaan juhlissa tai illanistujaisissa - musiikkia, jota nykyään kutsutaan kansanmusiikiksi. Trubaduurit olivat usein viihdealan yleismiehiä, jotka esiintyivät missä tahansa, kunhan vain ansaitsivat kylliksi elääkseen. (Bondi ym. 1969, 23.) Kraus ym. (1981, 57) kertovat, että keskiajan loppupuolella, kun katolisen kirkon määräykset olivat hieman höltyneet, olivat nämä taiteilijat tervetulleita myös feodaaliherrojen linnoihin.

Ammattitaitoisten esitysten lisäksi kansa huvitti itseään tanssimalla tansseja, jotka olivat pohjimmiltaan "seurallisia" luonteeltaan. Kansantansseja oli kahden tyyppiä: piiritanssi ja paritanssi, joista piiritanssi oli suosituimpi muoto. Piiritanssia kutsuttiin nimellä *Reigen*, *Carole* tai *Chorea* ja sitä tanssittiin yleensä kädet käsissä pitkissä riveissä tai suljetuissa tai avonaisissa piireissä, esimimerkiksi erästä varhaisaksalaista tanssia tanssittiin tavallisesti joko piirissä tai riveissä. Paritanssit olivat vähemmän yleisiä, eivätkä ne saavuttaneet suosiota vasta ennen kuin 1400-luvulla, syynä todennäköisesti se, että ne aluksi herättivät jossain määrin pahennusta. (Kraus ym. 1981, 57- 58.) Clarcken ym. (1981) tuovat esille *Caroleen* liittyneitä vanhoja käytäntöjä mm. että, piiri pyöri jonkun jumalallista voimaa symbolisoivan esineen, esimerkiksi uhrikiven, alttarin tai kiven, ympärillä. Jotkut tanssit liittyivät hedelmällisyyden symboleihin. Kevätsalko symbolisoi jumalallisuutta, hedelmällisyyttä sekä suojaa, ja nauhat, jotka tavallisesti kytkivät tanssivat salkoon kiinni, kuvasivat puun oksia. Kevätsalko tanssin keskuksena levisi yli Euroopan pohjoisesta etelään ja sen taikaa ovat rukoilleet avukseen suomalaiset sekä ruotsalaiset, englantilaiset sekä espanjalaiset. Se löydettiin myös Meksikosta espanjalaisten valloituksen seurauksena. (Clarke ym. 1981, 28, 46, 48.) Haskell (1969) otaksuu keskiaikaisten tanssien nimien kertovan myös niiden pakanallisesta alkuperästä, esim. hollantilainen *Reipe*, *Reipe*, *Garste*, tarkoittaa kypsää ruista (engl. "Ripe, Ripe, Rye"), joten tanssi on todennäköisesti ollut sadonkorjuutanssi. *The Seven Jumps*, seitsemän hyppyä, joka oli kuuluisa tanssi koko Euroopassa, juontaa juurensa hypyistä, joilla yritettiin saada maissi kasvamaan korkeaksi. (Haskell 1969, 43.)

Kraus ym. (1981) kuvailevat talonpoikien tanssien olleen äärimmäisen vallattomia ja suorasukaisia, usein avoimia seksuaalisuudessaan ja maallisuudessaan. Myös tanssien nimet ja niiden kuvaukset, kertovat tästä, esimerkiksi *Ahselrotten* nimisen tanssin kerrotaan olevan eläväinen, flirttaileva ja eroottinen olkapäänkohautustanssi ja *Hoppaldei* -nimisessä tanssissa talonpojat ryntäilivät ympäriinsä kuin villikarjut ja liikkuiivat pareittain ja heiluttelivat käsivarsiaan, ikäänkuin olisivat halunneet lähteä lentoon. (Kraus 1981, 58 - 59.) Myös Nettel (1947) tuo esiin talonpoikien pantomiimisten tanssien elävyyden: tanssit muistuttivat primitiivikansojen pantomiimimuotoja, koska talonpojat elivät itsekkin lähellä luontoa. Kansan tanssien eleet ja liikkeet eivät olleet juhlallisia ja kohteliaita vaan tanssija keinui parinsa kanssa miten halusi, ja yleensä parit muodostivat piiritanssiakseen villissä epäjärjestyksessä. Jokainen pari tanssi omana muodos-

telmanaan, eivätkä muodostelmat pyrkineet samanaikaisiin liikkeisiin. Miestanssija saattoi suudella neitoa, eikä tekosiveydestä piitattu. (Nettl 1947, 54.) Nettl (1947) mainitsee latinalaisen runoilija Rubliedin 1000-luvulta kuvailleen runossaan nuorenmiehen ja neidon tanssikohtausta harppumusiikin soidessa. Tämä tanssi on transkriptio bavarialaisesta ja tirolilaisesta talonpoikien tanssista, jota on tanssittu noin tuhat vuotta sitten. Tyypillistä sille on ryntäily ja pyörähtely, naisen pakeneminen ja miehen yritys saartaa hänet.

Nyt nuorimies nousee seisomaan, ja sitten neito, ja sitten takaa-ajo ja metsästys alkaa. Musiikki soi välillä voimallisemmin, välillä pehmeämmin. He liihottavat sinne tänne, kuin haukka ilmassa kyyhkyä saalistaisi. Mies saavuttaa neidon, takaa-ajo päättyy - mutta ei, neito karkaa uudelleen, ja leikki alkaa alusta. .. (Nettl 1969, 51, 54.)

Beck-Friisin ym. (1981, 9) kirjoittavat keskiajalla tavallisen kansan elämää kiusanneen jatkuvan taistelun jokapäiväisestä ruuasta ja kansainvaellusten jälkeisestä juurettomuuden tunteesta, vaikka Litzen (1994) taas väittää, ettei nälänhädän yleisyydestä ole varmaa tietoa. Varmaa sen sijaan on, että ylensyöminen ja aliravitseminen vaihtelivat. (Litzen 1994, 25 - 27.) Beck- Friis ym. (1980) uskovat, että tanssi oli hyvin merkittävä keino keskiajan ihmiselle ilmaista tunteitaan, niin leikkimielisyyttään ja elämäniloaan kuin surujaan ja vaikeuksiaan. Perhe- ja kirkkojuhlat, vuodenaikojen vaihtumiset ja tietenkin vaeltavien pelimannien saapuminen kylään antoivat talonpojille mahdollisuuden tanssimiseen. Tansseja tanssittiin aina ulkona, koska asunnot olivat ahtaita ja pimeitä. Keskiajan asuntoja hallitsi keskellä huonetta oleva liesi, joka toi sekä valoa että lämpöä. Oli selvää, että sisätila olisi ollut mahdollisimman epäsopiva paikkoja hengästyneille tanssijoille. Piiritanssien hyvä puoli oli siinä, että siihen pääsivät osallistumaan kaikki, jotka halusivat. (Beck-Friis ym. 1980, 9 - 10.) Kun primitiivisissä tansseissa oli ollut tapana, että niitä esittivät erikseen joko miehet tai naiset, niin talonpoikien tansseihin saivat osallistua sekä miehet että naiset. Keskiajan ihminen tanssi, paitsi ilmaistaakseen iloaan, myös löytääkseen itselleen aviopuolison. (Haskell 1969, 43.) Tanssilla oli siis keskiajan rahvaalle monta merkitystä, niin itseilmäisun kuin puolison etsimisen ja lisäksi ihmisten välisen yhteyden kannalta. Tänä aikana, jolloin syrjäytyminen on suurena uhkatekijänä, voisimme palata diskotanssikulttuurin yksin joukossa tanssimisesta hieman ajassa taaksepäin. Esimerkiksi ketjutanssi tarjoaisi jokaiselle mahdollisuuden osallistua.

4. 5 Tanssi hovin keskuudessa

Aiemmin tuli ilmi, että *Carolea* tanssi niin kansa kuin ylimystökin. Wood (1964) arvelee, että kuitenkin *Carole*, jossa yksilöt eivät päässeet esiin, ei tyydyttänyt trubaduureja. He kehittivät *Estampiin*, jota esitti yksi nainen ja yksi mies tai vielä useammin; yksi mies ja kaksi naista. *Estampiin* säestys oli instrumentaalinen. Pienet keksinnöt poikivat uusia mahdollisuuksia: kaksi tai kolme tanssijaa sai vapaasti liikkua eteen- ja taaksepäin ja muodostaa keskenään erilaisia kuvioita. Myös musiikilliset tulokset olivat merkittäviä. Musiikkia ei käytetty enää vain laulun säestykseen, vaan sen merkitys lisääntyi ja se alkoi muotoutua itsenäiseksi lajiksi. (Wood 1964, 6.) Herhin (1990, 2) luettelee maallisen musiikin soittamisessa käytettyjä soittimia, joita olivat mm. harppu, luuttu, psalttari, nokkahuilu, skalmelija ja trumpetti sekä viulun edeltäjä fidel ja useat erilaiset lyömäsoittimet

Litzen (1994) otaksuu keskiajalla naisen ja miehen epätasa-arvoisuuden johtaneen juurensa luomiskertomuksesta; mies luotiin ensin ja nainen sen jälkeen auttamaan miestä yksinäisyydessään. Tasa-arvo näytti syntyvän kristinuskon myötä, mutta hengelliset ajatukset eivät kuitenkaan juuri koskettaneet arkipäivän maailmaa. Yhteiskunnassa, jossa naisella ei ollut virallisesti vahvistettua asemaa, syntyi "amour courtois", naisen palvonta. Se syntyi Etelä-Ranskassa, ja julistajia olivat trubaduurit. Naisten palvonnassa kohteena oli tavallisimmin herran tai jonkun muun ylimystöön kuuluvan vaimo. Avoliitossa tämä rakkaus ei viihtynyt, ja avoliiton ulkopuoliset suhteet tulivat ihailuiksi. "Amour courtois" vaikutti tapoja hienostavasti ja suhtautuminen naiseen muutti "ritarilliseksi". (Litzen 1994, 159 - 165). Sorell (1967) havaitsee, että 1100-luvulla myös hovitansseissa mentiin toiseen äärimmäisyyteen, kun etiketti tuli ohjaamaan elämää. Avainsanat kohteliaisuus ja tenhoavuus kuvasivat ritareiden uutta tanssitapaa. (Sorell 1967, 43 - 44.) Haskell (1969) tähdentää, että keskiaikaisen hienostuneen rakkauden säännöt julistivat, että aatelismiehille ja -naisille talonpoikien tapainen villi ilonpito oli aivan sopimatonta. Nämä "hienostelevan rakkauden" tavat elävät tänäkin päivänä mm. miehet siirtyvät syrjään antaakseen naisten mennä edeltä ja nousevat tervehtiäkseen naista (Haskell 1969, 44).

Luonnollisesti, kun villi ilonpito oli sopimatonta, hovin tanssityyli erottui kansan tanssitavoista. Sorell (1969) arvioi, että minkä aatelisto menetti kansan tanssimisen

hilpeydessä ja riemussa, sen se voitti vastapainoksi taituruudessaan. Hovin tansseihin kuului yhä enemmän ja enemmän sääntöjä, joihin osaltaan vaikutti hovin riippuvaisuus ammatimaisista esiintyjistä. Hovin taiteilijat saivat paljon etuoikeuksia ja heillä oli suuri merkitys hovissa. Heidän joukossaan oli aatelisia, usein köyhtyneitä, ja kaikenlaisia taiteilijoita, jotka olivat taitavia tanssijoita, silmänkääntäjiä, ilveilijöitä tai akrobaatteja. Heillä oli suuri valta myös toimia hovin etiketin ja muodin arvostelijoina. (Sorell 1969, 44- 45.) Taiteilijat nousivat tärkeäksi osaksi erityisesti Italian ja Ranskan hovien elämää. Samalla kehittyi myös uusi erikoisammatti; tanssimestari. (Kraus ym. 1981, 60.) Seuraavassa Netti (1969) kuvailee tanssimestarin tärkeää roolia:

Hän seurasi prinssiä tai kreiviä, kenen hoviin hän kuului, kaikilla matkoilla ja itseasiassa hän saavutti luottoaseman suojelijansa taloudessa. Hän oli samalla myös etiketin valtias, ja huolehti aateliperheiden nuorten miesten ja naisten kasvatuksesta. (Nettl 1969, 71.)

Hyvä tanssitaito oli aatelistolle erittäin tärkeä osa sivistystä koko Euroopassa (Clarke ym. 1981, 93). Päivällä turnajaisissa taitonsa ja voimansa todistaneen ritarin odotettiin illalla osoittavan samalla tavalla hyvää tanssitaitoa (Sorell 1967, 44). Kraus ym. (1981) kuvailee, että oleellista tanssimisessä oli keimaileminen teennäisine asentoineen ja itsetyytyväisyyden olemuksineen. Myös koristautuminen oli tärkeää. Naiset pitelivät helmojaan ja hymyilivät ja samalla lähettivät salaisia rakkaudenkipeitä silmäyksiä vastakkaiselle sukupuolelle. Painavien, pitkien pukujen ja yksityiskohtaisten tukkalaitteiden ja korujen vuoksi hovinaisten liikkuminen ei ollut kovin helppoa. Itseasiassa heidän liikkumisensa ei voinut ollakaan aluksi juuri muuta kuin liukumista, niaamista ja hyvässä ryhdissä seisomista. (Kraus ym. 1981, 59.) Hovin tanssit saattoivat olla jopa niin hitaita, että tanssija saattoi pidellä viinilasia päänsä päällä tanssin aikana (Sorell 1967, 44). Herhi (1990) otaksuu, että päähine kruunasi pukeutumisen. V. 1450 muotiin tulo lähes metrin mittainen hennin jonka päähän astettiin huntu. (Herhi 1990, 14.) Haskell (1969) kirjoittaa, että vaatteet kertoivat myös kantajansa asemasta hovista. Miesten kenkien kärjet saattoivat olla jopa kaksi jalkaa (jalka=30, 48 cm) pitkät. Naisten pukujen laahuksiin saattoi mennä jopa viisi jaardia (jaardi=0,9144 cm) kangasta. (Haskell 1969, 44.) Kun kansa tanssi riehakkaasti kevyissä vaatteissaan ruohikolla tai tallatulla maalla kaupungin aukioilla, niin hovi sitävastoin tanssi tanssisaleissa, joista ensimmäinen rakennettiin Frankfurtiin vuonna 1350. Salien puiset tai kiiltävän marmoriset,

tasaiset lattiat mahdollistivat sen, että tanssijat pystyivät suorittamaan lattialla loisteliaita liukuvia tai pyörähtäviä askeleita. (Kraus ym. 1981, 60.)

Clarke ym. (1981) arvelevat 1300-luvun ja 1400-luvun alun olleen aikaa, jolloin tanssi etsi muotoaan. Italialaisten tanssimestareiden vaikutus ja Italian hovien aktiivisuus olivat liikkeelle paneva voima, jotka vaikuttivat sosiaalisten tanssien merkityksen lisääntymiseen. *Basse Danse*, hidas ja ylevä tanssi, nähdään keskiajan tanssityylin viimeisenä kukoistuksena. 1400-luvulta asti se tunnettiin, tanssimestari Cornazanon mukaan, "the Queen of dances", tanssien kuningattarena. (Clarke ym. 1981, 94.) Dolmetschin (1976) mainitsee, että *Basse Dansen* lisäksi oli olemassa toinenkin perustanssi, nimeltään *Haute Danse*. *Basse Danse* oli tanssi, jossa jalat eivät nousseet lattian pinnasta, mutta *Haute Danse* tarkoitti kaikkia niitä tansseja, jotka sisälsivät mm. erilaisia askelia ja hyppyjä, potkuja ja jalan polkemista. *Basse Danse* oli luonteeltaan seesteinen ja mukavasti keinuva tanssi. Tarkkaa tietoa siitä, milloin *Basse Danse* ilmestyi, ei ole olemassa, mutta 1400-luvun alusta *Basse Danse* löytyy vakiintuneena ja hyvin tyyliteltynä tanssina ja sen kylkiäisenä löytyy myös merkittävää musiikkikirjallisuutta sisältönään keskiaikaisia ranskalaisia kansanlauluja. (Dolmetsch 1976, 1.) Clarke ym. (1981) toteavat, että *Basse Danse* kuitenkin katosi pian. Syyksi Clarke ym. esittävät sen, että kaikki taide haluttiin järkeistää ja koontaa korkealle renessanssille tunnusomaisiksi piirteiksi. (Clarke 1981, 94.) Myös Turun tanssikurssilla tanssimme *Basse Dansea*.

Seuraavaksi tarkastelen, mitä Ranskan, Italian ja Englannin hoveissa tanssittiin. Herhin (1990) sanoo ranskalaisen Thoinot Arbeau "Orchésographie" vuodelta 1581 olevan eräs 1500-luvun tutkijoiden keskeisimpiä lähteitä. Kirjassaan Arbeau kuvailee monia tansseja, joukossa mm. *Basse Danse*, *23 Branlea* ja *Morisque*, jossa valkoihoinen tanssija on kuvattu mustaksi, jolla on jaloissaan hänellä on pienet kellot. Italialaisista tansseista kuvastui 1400-luvulla jo renessanssin henki. Tanssit olivat yleensä esittämistä varten, ja siksi niissä saattoi olla pieni juoni. Tanssi, joka sisälsi yhtä tahtilajia oli nimeltään *Danza* ja jos tahtilajeja oli kaksi tai useampia, kyseessä oli *Ballo*. 1500 - luvulla tunnetuimmat tanssimestarit olivat ilmeisesti Negri ja Caruso, joiden kirjat antavat ohjeita vartalon oikeasta asennosta, juhlatilanteissa käyttäytymisestä sekä tanssiaskelten oikeasta suorittamisesta. Vuonna 1501 Aragonin Katarina saapui Englantiin avioituakseen Henrik 7. kanssa ja toi mukanaan espanjalaiset tavat ja muodin - sekä tanssin. Henrik 8. aikana taas ranskalaisuus tuli muotiin, ja 1540-luvulla Englannin hovissa tavallisimmin

tanssitut tanssit olivat *Basse danse*, *Fourdion*, *Pavana*, *Galiarda*, *Bargenette* sekä *Rounds*. (Herhi 1990, 26, 34 - 35, 50.) Nettl (1969) katsoo, että *Moresca* eli *Morris Dance* oli myös Englannissa hyvin tärkeä tanssi 1400 - luvulla. Ilmeisesti tanssi symboloi taisteluita maurilaisten ja kristittyjen välillä, ja sen alkuperä on maurilainen. (Nettl 1969, 82.)

Kraus ym. (1981) pohtivat, mitä tapahtui 1400-luvun puolivälissä, kun turkkilaiset valtasivat Konstantinopolin. Monet idän oppineista siirtyivät länteen. Samalla he toivat mukanaan Kreikan ja Rooman klassisien kulttuurien tuntemuksensa. Oppineet saapuivat Eurooppaan, mm. Ranskan, Italian, Saksan ja kaupunkeihin ja aateliston linnoihin, joissa jo oltiinkin henkisesti valmiita vastaanottamaan taiteellinen eleganssi, klassiset opit ja kulttuurin uudelleen elpyminen. Varhaisen keskiajan profiilia muokannut ankara asketismi ja keskittyminen hengellisiin arvoihin, muuttui vähitellen enemmän maallisemmaksi renessanssin hengeksi. Porvariston asteittainen nousu lisäsi oppimisen ja taiteen suosijoita maailmaan, joka oli lisääntyvässä määrin maallistunut. Taiteiden ei enää tarvinnut toteuttaa itseään uskonnon kautta. Myös tanssiminen, joka oli aikaisemmin kirkon tuomitsema, vapautui vanhojen rajoitusten kahleista ja hoveissa renessanssin alussa se jo saavuttikin täyden hyväksynnän. Historian ympyrä sulkeutuu. Optimistisesti Kraus ym. toteavat, että aikakausi, jolloin taiteet, opiskelu, musiikki ja tanssi hukkuivat kirkon fanaattisen asketismin alle, ohitettiin ja musiikki, draama ja erityisesti tanssi löysivät uuden kukoistuksen ajan, jossa nämä taiteiden lajit pystyivät saavuttamaan taiteellisen kehityksen ja kansansuosion uusia korkeuksia. Edessä oli uudelleen syntymisen aika, renessanssin aikakausi. (Kraus ym. 1981, 60.)

5 ASEENTEET

Seuraavaksi käsittelen asenteita, koska tutkimukseni keskeisenä teemana ovat luki-olaisten asenteet yleensä tanssia ja keskiaikaisia tansseja kohtaan.

5.1 Mitä asenteet ovat?

Hirsjärvi (1983) kuvailee asenteen olevan taipumus arvioida jotakin objektia, symbolia tai aspektia myönteisyyden tai kielteisyyden ulottuvuudella. Asenne ilmenee kognitiivisella, affektiivisella tai toiminnallisella alueella. Täydellisesti kehittynyt asenne ilmenee näillä kaikilla kolmella komponentilla samansuuntaisesti. Jos asenne ilmenee esimerkiksi vain affektiivisella komponentilla tai se ilmenee ristiriitaisesti eri komponenteilla, on asenne todennäköisesti vasta viriämässä tai muuttumassa. (Hirsjärvi 1983, 17.)

Himberg, Laakso, Peltola, Vidjeskog & Näätänen (1994) määrittelevät asenteen suhteellisen pysyväksi toimintavalmiudeksi, joka ilmenee sekä emotionaalisena että kognitiivisena toimintona, sekä myös yksilön teoissa, elleivät tilannetekijät sitä estä. Esimerkiksi jos jonkun tietyn ihmisen mielipide on yksilölle tärkeä ja hän tietää tämän paheksuvan jotain tekoa, yksilö ei toimikaan tietojensa ja tunteidensa mukaan. Asenteet ovat sellaisia yksilön skeemoja, jotka helpottavat tiedon valikointia luokittelua ja järjestämistä. Ne helpottavat myös tiedon mieleenpalauttamista. On huomattu, että koehenkilöt muistavat paremmin asenteidensa mukaiset tai täysin vastakkaiset kuin asenteen kannalta merkityksettömät väitteet. Yksilö toteuttaa asenteillaan maailmankuvaansa liittyviä arvoja. Arvolla tarkoitetaan jotain abstraktia tavoitetta, johon ihminen pyrkii tai jota hän pitää hyvänä esimerkiksi rehellisyys ja oikeudenmukaisuus. Asenne johonkin kohteeseen määräytyy sen mukaan, miten se auttaa ihmistä saavuttamaan arvojaan. (Himberg ym. 1994, 134, 137, 172.)

Bem (1970) olettaa, että asenteet kertovat pidämmekö jostakin vai emme. Ne vahvistavat käyttäytymistämme tai päinvastoin, saavat meidät inhoamaan jotakin tiettyä tilannetta, asiaa, ihmisiä, ryhmiä tai jotakin muuta, jonka tunnistamme ym-

päristössämme, mukaan lukien abstraktit ja sosiaaliset toimintaperiaatteet. Asenteiden perusta on tunteissamme, käyttäytymisessämme sekä sosiaalisessa vuorovaikutuksessamme. Ne pohjautuvat myös tiedolliseen alueeseemme. Asenteet, kuten uskomuksetkin, voivat olla johtopäätelmiä. (Bem 1970, 14.)

5. 2 Asenteen komponentit

Karvonen (1970) mittaa tutkimuksessaan asenteiden affektiivista, kognitiivista ja toiminnallista komponenttia. Hänen mukaansa affektiivinen asennekomponentti määrittää yksilön tai ryhmän emotionaalisen reagoitivalmiuden tutkittavaa objektiä kohtaan. Voidaan ajatella, että asennekohde "tuntuu" positiiviselta tai negatiiviselta. (Karvonen 1967: cit. Karvonen 1970, 6.) Affektiivisella alueella tapahtuva "ilmireagointi" saattaa olla ulospäin suuntautuvaa, jolloin toisten ihmisten on helppo havaita millaisesta asenteesta on kysymys, mutta se voi olla myös vain "sisälle suuntautuvaa", jolloin ulkopuolinen tarkkailija ei välttämättä havaitse lainkaan kyseistä reaktiota. Silti reaktio voi olla hyvin voimakas kuten esimerkiksi pulssin voimakas kiihtyminen, hikoilu, huimauksen tunne jne. (Karvonen 1970, 8.) Kun ihminen käyttäytyy asenteensa mukaan, affektiivinen komponentti muodostaa tarkemmin perustelemattomien, irrationaalisten syiden joukon (Hirsjärvi 1982, 19).

Kognitiivisella komponentilla tarkoitetaan sitä, millaisia uskomuksia - joko "objektiiviseen" tietoon tai "subjektiiviseen" olettamukseen perustuvia - meillä on asennekomponentin positiivisuudesta tai negatiivisuudesta (Karvonen 1967: cit. Karvonen 1970, 6). Mikäli asenteen kognitiivinen komponentti muodostuu ainoastaan tai lähes yksinomaan virheellisistä tiedoista tai uskomuksista, puhutaan ennakkoluuloista. Jäykästi ennallaan pysyviä käsityksiä, kuten esim. eri rotuihin ja sukupuoliin liittyviä ennakkoluuloja kutsutaan stereotyyppiöiksi. (Hirsjärvi 1982, 17.) Stereotyyppiöille on tyypillistä yksinkertaistaminen ja samankaltaistaminen esim. ajatus, että kaikki suomalaiset ovat kateellisia (Himberg ym. 1994, 134). Vastaavanlainen stereotyyppiä omassa tutkimuksessani voisi olla, että jonkun lukiolaisen mielestä esimerkiksi tanssiminen on vain "tyttöjen juttu" eivätkä "tosimiehet" tanssi. Himberg ym. (1994) lisää, että asenteet ja stereotyyppiät ovat ihmiselle kuitenkin välttämättömiä; ne toimivat minäkäsityksen puolustusmekanismina

esimerkiksi itseään kohtaan tuntemiaan kielteisiä tunteita vastaan (Himberg ym. 1994, 134.) Myös Bem (1970) tähdentää, että prosessi, joka synnyttää stereotypiat, ei ole ihmisen pahuutta vaan ne ovat ajatuksen keksintöjä estää ajatusmaailmaamme joutumasta käsitteiden kaaostilaan. Siksi jaottelemme meille vieraat asiat helposti käsiteltäviin paketteihin. Ihmiselle olisi yksinkertaisesti mahdotonta selviytyä jokaisesta tilanteesta tai henkilöistä kuin jokainen olisi ainutkertainen. Siihen saakka kunnes saamme lisää tietoa, jolloin kuvamme kirkastuu tai uskomme horjuu, tarvitsemme työstettyä stereotypiamallia apunamme. (Bem 1970, 8.)

Hirsjärvi (1983) esittää, että toimintakomponentilla tarkoitetaan sitä halukkuutta, toimintavalmiutta, mikä mahdollistaa reagoimisen asennekohteeseen jollakin näkyvällä tavalla. Joskus tämä on virheellisesti ymmärretty vain konkreettisia tekoja koskevaksi, mutta toimintavalmiutta ilmaisevat myös verbaliset reaktiot, ilmeet ja tahattomat eleet. (Hirsjärvi 1983, 17.) Karvonen (1967) lisää, että toimintakomponentti määrää sen, millainen todennäköisyys on varsinaisen ilmoitoinnan alueella osoittaa positiivista tai negatiivista suhtutumista asennekohteeseen. (Karvonen 1967: cit. Karvonen 1970, 6.) On luonnollisesti sopimuksenvaraista, millaiset reaktiot katsotaan varsinaiseksi ilmoitoinnaksi, mitkä taas luetaan affektiivisen tai kognitiivisen alueen reaktiokategorioihin. Käytännössä näiden reaktiomuotojen erottelu ei ole tavallisesti vaikeata. (Karvonen 1970, 8.) Ilmitoimintaa omassa tutkimuksessani voisi olla se, että henkilö esimerkiksi on käynyt historiallisten tanssien kursseilla tai on tanssinut keskiaikaan liittyvillä juhlilla. Myönteinen suhtautuminen tanssiin näkyy tanssin harrastamisena, vaikka suhtautuminen voi toki olla myönteistä, vaikka tanssia ei harrastettaisikaaan. Uskon silti, että motivaatio synnyttää tekoja. Jos pidän lukemisesta, käyn kirjastossa tai ostan kirjoja, jos pidän tanssimisesta, hakeudun tanssimaan. Sanotaanhan, että rakkaus ilman tekoja ei ole rakkautta. Hieman pilke silmäkulmassa luulen, että lausahduksen voisi liittää koskemaan myös harrastuksia.

Täydellisesti muodostunut asenne esiintyy kaikilla kolmella komponentilla samansuuntaisesti. Jos asenne ilmenee vain esimerkiksi affektiivisellä komponentilla tai se ilmenee ristiriitaisesti eri komponenteilla, on todennäköistä, että asenne on vasta viriämässä tai muuttumassa. Empiiriset tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että henkilön tunteet, tiedot ja toiminnot samaa objektiä kohtaan voivat olla usein voimakkaasti ristiriidassa. Asenteisiin sisältyy arvostavaa suhtautumista ja ne tulevat näin lähelle arvoja, mutta asenteita on pidettävä kapea-alaisempina ja raja-

tumppiin kohteisiin suuntautuvina. Asenteet tosin säätelevät niiden välineiden valintaa, joilla arvoja pyritään saavuttamaan, joten asenteet ovat usein johdettavissa henkilön arvoista. (Hirsjärvi 1983, 17 - 18.) Omassa tutkimuksessani täydellisesti muodostunut asenne tanssimiseen musiikintunnilla kohtaan muodostuisi siis oppilaan myönteisestä suhtautumisesta esimerkiksi affektiivista komponenttia mittaaviin väittämiin esimerkiksi. "Tanssin pitäisi olla osa musiikinopetusta", kognitiivisen komponentin väittämiin esimerkiksi "Ihmiset ovat kautta aikojen liittäneet musiikin ja liikkeen toisiinsa" sekä toiminnallisen komponentin väittämiin esimerkiksi "Käyn katsomassa tanssiesityksiä". Itse olen hyvin kiinnostunut tanssimisesta, mutta en silti aina jaksa "innostua" liikkumaan tai jaksa käydä seuraamassa tanssiesityksiä. Näin vahvistan Hirsjärven (emt.) toteamusta, että henkilön tunteet, tieto ja toiminta voivat olla ristiriitaisia.

5.3 Asenteiden oppiminen ja muutos

Asenteiden kehittyminen ja niiden muuttuminen ovat oppimisen tulosta (Karvonen 1970, 10). Osa asenteista pohjautuu yksilön kokemuksiin asenteen kohteesta; osa asenteista opitaan mallioppimisen tuloksena. Lapselle lähi-ihmiset ovat tärkeitä lapsuuden perusasenteiden malleja, nuorelle ystävät ja joukkotiedotusvälineet vaikuttavat merkittävästi asenteiden kehittymiseen. Jotkut asenteet voidaan muodostaa myös hyödyn tavoittelemiseksi. Silloin yksilö saattaa omaksua uusia asenteita, jos ne auttavat häntä saavuttamaan jonkun konkreetin tavoitteen. Nämä asenteet ovat yksilön toimintatapoja ja helpommin muutettavissa kuin arvoihin liittyvät asenteet. (Himberg 1994, 134, 137.)

Asenteiden muuttuminen on usein suotavaa, koska monet niistä perustuvat virheellisiin uskomuksiin. Vakiintuneita asenteita on silti erittäin vaikea muuttaa. Ihminen pyrkii kognitiivisessa toiminnassaan tasapainoon. Siksi hän kokee uskomusten, tietojen ja havaintojensa välisen, siis tiedollisen ristiriidan epämiellyttävänä ja pyrkii poistamaan sen, mikäli ristiriita kestää kauan tai ristiriidassa olevat asiat ovat yksilölle tärkeitä. Esimerkiksi ihminen, joka tietäen tupakoinnin olevan terveydelle haitallista, siltikin tupakoi, torjuu tietoisuudestaan pois tiedollisen ristiriidan, kognitiivisen dissonanssin tai sitten hän yrittää poistaa sen muuttamalla tosiasioita, kuten lopettamalla tupakoinnin tai kieltäytymällä uskomasta tieteellisiä

tutkimustuloksia. (Himberg ym. 1994, 137.) Tämä pätee varmasti myös tanssin kohdalla. Jos esimerkiksi jonkun pojan kotona ollaan voimakkaasti sitä mieltä, että pojat urheilevat ja tytöt tanssivat, poika tuntee itsensä varmaksi epävarmaksi tanssiessaan, jolloin hän luultavasti välttää tanssimista pyrkien näin poistamaan kognitiivisen dissonanssin.

Olen kuullut jonkun sanovan, että ihminen kuluttaa suurimman osan energias-
taan oppimisen vastustamiseen. Vähän samansuuntaisesti Himberg ym. (1994)
toteavat, että jos ihmisen asenteita yritetään muuttaa uudella tiedolla, joka on
hänen asenteidensa vastaista, hän yleensä torjuu uuden tiedon ja säilyttää entisen
tapansa asennoitua. Viestintätutkimukset ovat osoittaneet, että viestin vaikutus
vahvistuu, jos sen lähettäjä on attraktiivinen ja tekee uskottavan vaikutuksen.
Mainonta ja propaganda saattavat onnistua muuttamaan ihmisen toimintaa esim.
hammastahnamerkin valinnassa, mutta minä rakenteen syviin kerrostumiin
liittyviä asenteita on kuitenkin vaikea muuttaa. Koska ihmisen asenteet muodos-
tuvat osan hänen minä rakenteestaan ja monet asenteet liittyvät hänen
arvomaailmaansa, saadaan asennemuutos aikaan ainoastaan sellaisella tiedolla,
joka saa aikaan myös tunnetason muutoksia. (Himberg ym. 1994, 137 - 138.) Edellä
todettiin, että joukkotiedotusvälineet ja ystävät vaikuttavat hyvin paljon nuoren
ajatteluun, mikä varmasti pitää paikkansa. Tämän seikan huomioon ottaen
aikakausi saattaisi olla varsin otollinen juuri liikunnan ja musiikin yhdistämiselle:
päivän musiikkivideoiden "tähdet", niin nuoret miehet kuin naisetkin, eivät
useinkaan enää pelkää laula, vaan esiintyjät yleensä myös tanssivat taitavasti.
Koska nuorten idolit ovat taitavia tanssijoita, ja heihin nuorilla on mielestäni
hyvinkin tunnepitoinen lataus, uskoisin, että tässä voisi olla eräs keino houkutel-
la nuoria tanssimaan musiikintunnilla. Karvonen (1970) selvittääkin assosiaatioiden
oppimista asenteiden muodostamisen selittäjinä, mikä tarkoittaa, että asenne-
objektiin kytketään eli assosioidaan muita ärsyksiä, joilla on ennestään joko
positiivinen tai negatiivinen "valenssi". Kun nämä ärsykkeet esiintyvät samaan
aikaan asenneobjektin kanssa, niihin kytkeytyy affektiivinen, siis tunnepitoinen
lataus klassisen ehdollistumisen teorian mukaisesti. Tällä tavalla syntyvät asenteet
voivat olla joissain tapauksissa varsin irrationaalisia, koska niiden oppimis-
mekanismin ei tarvitse olla yhteydessä persoonallisuuden kognitiiviseen alueeseen.
(Karvonen 1970, 10.)

Asenteille on tyypillistä suuri pysyvyys ja vaikea muutettavuus, joten ne on rinnastettavissa, tosin varauksin, persoonallisuuden piirteisiin. Asenteet voivat kuitenkin muuttua, kun henkilö saa uudenlaista tietoa asennekohteesta. Muutokset vain tapahtuvat yleensä kovin hitaasti. (Hirsjärvi 1983, 17 - 18.) Asenteita voi siis muuttaa, vaikka se voi olla kovin työlästä. Bem (1970) ajatukset siitä, että asenteet synnyttävät käyttäytymistä, ovat mielestäni lohduttavia kun mietitään, miten musiikkiliikunnan saisi ujutettua osaksi musiikintunteja. Bem (1970) sanoo, että jos kysyt ystävältäsi, miksi hän syö tummaa leipää, on vastaus todennäköisesti; koska pidän siitä. Toisaalta taas käyttäytyminen synnyttää asenteita. Jos kysytkin ystävältäsi, miksi hän pitää tummasta leivästä, vastaus voi olla; koska syön sitä. (Bem 1970, 54.) Lapsena pianotunnilla asteikkojen soittaminen tuntui kurjalta ja vastenmieliseltä. Kun aloitin lukion jälkeen musiikinopinnot, pyysin opettajaani vaatimaan minulta myös asteikkojen soittoa. Odotamme siis usein saavamme sitä, mihin olemme tottuneet. Karvonen (1970) puhuu tässä tapauksessa odotuksesta, joka voidaan määritellä tietyn tulevan kokemuksen ennakoinniksi. Odotuskäsitettä voidaan pitää käsittehierarkiassa asenteen alapuolella olevana käsitteenä. Todennäköisyysodotukset opitaan niiden kokemusten varassa, joita olemme objektista saaneet. Mitä useammin on saatu tietynlainen kokemus, sitä todennäköisempää on, että sitä voimakkaampi on tämänsuuntainen odotus. (Karvonen 1970, 12.) Ehkä musiikkiliikunnan ja juuri tanssin kohdalla voisi käydä samalla tavalla. Jos musiikkiliikunta olisi säännöllisesti osa musiikintuntia, siihen totuttaisiin luultavasti pian.

6 TUTKIMUSASETELMA

6.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja tarkoitus

Tässä kappaleessa kuvailen yleisluontoisesti, miten suunnittelin suorittavani tutkimuksen. Työni tarkoituksena oli mitata lukiolaisten asenteita asenteen kolmella komponentilla yleensä tanssia ja keskiaikaisia tansseja kohtaan ennen ja jälkeen tanssikurssin ja tehdä vertailua alku- ja loppumittauksen välillä.

Suunnittelin lukiolaisille keskiaikaisten tanssien kurssin, jonka tavoitteena oli tutustuttaa lukiolaiset muutamisiin tansseihin, joita keskiajan ihmiset tanssivat. Valitsin opetusmateriaaliksi viisi tanssia, jotka olin oppinut Madeleine Inglehearnin keskiaikaisten tanssien kurssilla Turussa maaliskuussa 1997. Pysin valitsemaan tanssit mahdollisimman monipuolisesti: joukossa oli niin keskiajan rahvaan kuin ylimystönkin tansseja eri muodostelmissa. Kurssilta saimme myös valmiin musiikin kasetille äänitettynä, jota hyödynsin opettaessani tansseja lukiolaisille.

Tarkoituksena oli, että aivan aluksi lukiolaiset vastaisivat alkukyselyyn (liite 1), jossa selvittäisin muutamia taustatietoja sekä oppilaiden mielipiteitä erilaisiin väittämiin, joilla mitattaisiin heidän asenteitaan asenteen kolmella eri komponentilla. Kuten edellä on tullut ilmi, täydellisesti kehittynyt asenne ilmenee kaikilla kolmella komponentilla samansuuntaisesti (Hirsjärvi 1983, 17). Kysely sisälsi mm. 13 keskiaikaisiin tansseihin liittyvää väittämää (liite 1, väittämät 31 - 43), joiden oletin olevan oppilaille suhteellisen outoja. Näillä väittämillä mitattiin lukiolaisten asenteen kognitiivista komponenttia. Alkukyselyn jälkeen tarkoituksena oli selvittää näiden väittämien oikeat vastaukset (liite 3) ja samalla ikään kuin "ujuttaa" oppilaille tietoa keskiaikaisista tansseista.

Alkukyselyn ja "tietoiskun" jälkeen tarkoituksena oli siirtyä itse pääasiaan eli tansseihin (liite 4). Suunnittelin keskiaikaisten tanssien kurssin neljän tunnin mittaiseksi. Ensimmäinen tanssi oli *Ketjutanssi*, jota Inglehearn (henkilökohtainen tiedonanto 25. 3 - 26. 3. 1997) kutsui nimellä *Line dance*. Sitten seurasi kaksi *Branlea*, harras *Agneus Deus* ja vilkkaampi *Triory de Bretagne*. Neljäs tanssi oli italialainen *Piva*, jota tanssittiin kolmen ryhmässä ja viidentenä paritanssi *Geloisa*. Lopuksi tarkoituksena oli kerrata kaikki tanssit.

Aivan viimeisenä seurasi kyselylomake 2 (liite 2), jossa oppilaille esitettiin samat asenneväittämät kuin alkumittauksessa lukuunottamatta taustakysymyksiä ja toiminnallisen komponentin väittämiä. Oletin, että toiminnalliseen komponenttiin liittyvät asenteet tuskin olisivat ehtineet muuttua parin viikon aikana, jonka kurssi kesti.

6.2 Tutkimusongelmat

Omassa tutkimuksessani voidaan erottaa kaksi pääongelmaa:

1. Miten tanssikurssi vaikutti lukiolaisten asenteisiin yleensä tanssimista kohtaan?
 - 1.1 Miten asenteet muuttuivat affektiivisellä komponentilla?
 - 1.2 Miten asenteet muuttuivat kognitiivisella komponentilla?
 - 1.3 Miten asenteet muuttuivat, kun lasketaan keskiarvo sekä affektiivisen että kognitiivisen komponentin tuloksista?
 - 1.4 Miten asenteet muuttuivat, kun lasketaan keskiarvo affektiivisen, kognitiivisen ja toiminnallisen komponentin tuloksista?

2. Miten tanssikurssi vaikutti lukiolaisten asenteisiin historiallisia tansseja kohtaan?
 - 2.1 Miten asenteet muuttuivat affektiivisellä komponentilla?
 - 2.2 Miten asenteet muuttuivat kognitiivisella komponentilla?
 - 2.3 Miten asenteet muuttuivat, kun lasketaan keskiarvo sekä affektiivisen että kognitiivisen komponentin tuloksista?
 - 2.4 Miten asenteet muuttuivat, kun lasketaan keskiarvo affektiivisen, kognitiivisen ja toiminnallisen komponentin tuloksista?

6.3 Tutkimusote ja tutkimusmenetelmät

Tutkimusotteella tai -strategialla tarkoitetaan eri menetelmäratkaisujen kokonaisuutta. Näitä käsitteitä voidaan pitää tutkimusmenetelmäkäsitteen yläkäsitteinä. Tutkimusmenetelmillä eli -metodeilla ymmärretään niitä tapoja, joilla tutkimus voidaan toteuttaa. Käsite on monimerkityksinen, koska tutkimusprosessi edellyttää useita menetelmällisiä ratkaisuja, joita ovat esimerkiksi kohdejoukon valinta, tiedon hankinta ja tietojen käsittely. (Hirsjärvi 1982, 195; Leino & Leino 1988, 66 - 69: cit. Huttunen 1991, 144.)

6. 3. 1 Kokeellinen tutkimusote

Eksperimentaalinen, kokeellinen tutkimus on tutkimustarkoitukseltaan yleisiä lakeja etsivää ja selittävää tutkimusta. Menetelmiltään se on empiiristä eli kokemusperäistä ja kvantitatiivista tutkimusta. Sen perusajatus on yksinkertainen: tutkitaan syytekijän, eli selittävän ns. riippumattoman muuttujan, muuntelun vaikutusta seuraustekijään, eli selitettävään ns. riippuvaan muuttujaan. Tarkoituksena on verifioida eli todentaa kahden ilmiön välillä oletettu kausaalisuhde. (Karma 1983, 75 - 76; Kari & Huttunen 1981, 38 - 43; Moberg & Tuunainen 1989, 55 - 56: cit. Huttunen 1991, 145, 148.) Hirsjärvi (1981, 77) jatkaa, kausaalisuhde on silloin vahva, kun vain X voi tuottaa muutoksen Y:ssä ja heikko silloin, kun X ei ole ainoa Y:ssä vaihtelua aiheuttava muuttuja. Tässä tutkimuksessa tutkin siis riippumattoman muuttujan eli tanssikurssin vaikutusta riippuvaan muuttujaan eli lukio-laisten tanssiasenteisiin. Kari ym. (1981) kuvaavat klassista koeasetelmaa seuraavasti:

R O1 X O2
R O1 O2

(R = lukiolaiset, O1 = alkumittaus, X = tanssikurssi, O2 = loppumittaus)

Kuviossa satunnaistamista eli esimerkiksi koehenkilöiden arpomista koe- ja kontrolliryhmiin merkitään R:llä ja eri mittauskertoja symboleilla O1, O2,... sekä X:llä koekäsittelyä. (Kari ym. 1981, 67 - 68.) Klassinen koeasetelma sopii laboratorio-oloihin, mutta jos se viedään esimerkiksi koulun arkitoimintaan, joudutaan klassisen koeasetelman vaatimuksista tinkimään. Luonnollisissa oloissa läpiviedystä kokeesta saattaa puuttua ryhmien samankaltaistaminen, kontrolliryhmä tai alkumittaukset. Olosuhteiden standardointia mittausten ja koekäsittelyn aikana sekä väliintulevien tekijöiden laajamittaista kontrollointia on usein lähes mahdoton tehdä. (Kari ym. 1981, 75 - 85; Karma 1983, 78 - 79; Leino & Leino 1988, 89: cit. Huttunen 1991, 153.) Näin oli juuri tässä tutkimuksessa, sillä jokainen tanssikurssi neljässä lukiossa oli hieman erilainen kuin edellinen. Tutkimuksesta myös puuttui kontrolliryhmä, mikä olisi lisännyt tutkimukseni sisäistä validiteettiä. Tutkimukseni validiteettiä tarkastelen tarkemmin luvussa "Validiteetti" (5. 4. 1). Kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän ohella käytin myös

kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä, joita edustavat tanssikurssin kuvaus ja lukiolaisten vapaamuotoinen palaute tanssikurssin sisällöstä.

6. 3. 2 Koulujen kuvaus

Tutkimus suoritettiin 1997 elo-syyskuun vaihteessa neljässä lukiossa, joiden musiikinopettajilta olin pyytänyt luvan tulla opettamaan keskiaikaisia tansseja yhteensä neljällä tunnilla. Opetin tanssit peräkkäisillä tunneilla, eli jokaisessa koulussa opetin kahdella peräkkäisellä viikolla. Koulussa 1 ja koulussa 2 opetin tanssit kolmessa erässä johtuen musiikintuntien paikasta lukujärjestyksessä. Kouluissa 3 ja 4 musiikintunnit olivat kaksoistunteja. Koulu 1, 3 ja 4 sijaitsivat Jyväskylän keskustassa ja koulu 2 Jyväskylän maalaiskunnassa.

Tutkimukseen osallistui lukiolaisia, joilla oli musiikki valinnaisaineena. Koska tänä päivänä lukiot ovat ns. luokattomia, koehenkilöt olivat lukiossa ensimmäisen ja neljännen vuoden väliltä, ikäjakauma n. 16-18 vuotta. Alkumittaukseen osallistui 54 tyttöä ja 34 poikaa, yhteensä siis 88 lukiolaista. Ryhmät olivat varsin erikokoisia: koulussa 1 yhdeksän, koulussa 2 25, koulussa 3 20 ja koulussa 4 34 oppilasta. Koulussa 4 opetin kahta eri ryhmää, ja laskin näiden ryhmien tulokset yhteen. Loppumittaukseen osallistui 47 tyttöä ja 25 poikaa, yhteensä 72 oppilasta eli 16 vähemmän kuin alkumittaukseen.

Koulujen tilat tanssimista varten vaihtelivat. Koulun 1 ryhmä oli onneksi niin pieni, että varsinaisen luokan takana sijainnut opiskelijatila riitti mainiosti. Koulussa 3 saimme kurssin ajaksi käyttöömmme juhlasalin, joten tilaa oli todella ruhtinaallisesti. Koulussa 4 luokkatila oli varsin suuri, joten pienellä pulpettien raivaamisella mahduimme tanssimaan suhteellisen hyvin. Vain koulussa 2 tila-ahtaus oli selvästi haittaavaa, sillä kaikki oppilaat eivät voineet nähdä näyttämiäni askelkuvioita.

6. 3. 3 Kyselylomakkeet oppilaille

Erätuuli, Leino & Yli-Luoma (1994) sanovat, että ihmistieteissä, kuten monissa muissakin tieteissä, mittaaminen on varsin epäsuoraa. Tutkittava käsite, mitä halutaan mitata, ei sellaisenaan ole mitattavissa - kyseessä on latentti- eli piilomuuttuja. Sen sijaan mitataan jotakin muuta, josta voidaan vetää johtopäätöksiä kyseisen latentin muuttujan suhteen. Esimerkiksi yksilön älykkyyttä ei voida mitata suoraan mittauslaitteella, mutta sen sijaan tutkija voi päätellä älykkyydosamäärän valituista käyttäytymiseen liittyvistä havainnoista. (Erätuuli ym. 1994, 37.)

Koska oppilaiden asenteita ei luonnollisesti voida mitata mittauslaitteella, mittasin niitä erilaisten väittämien avulla. Alkumittausta varten laatimani kaavake sisälsi 56 väittämää, joista väittämillä 1 - 23 pyrittiin mittaamaan asenteen affektiivista komponenttia, väittämillä 24 - 43 asenteen kognitiivista komponenttia ja väittämillä 44 - 56 pyrittiin selvittämään asenteen toiminnallista komponenttia. Väittämistä voidaan erottaa ne, joilla mitattiin lukiolaisten asenteita yleensä tanssimista kohtaan ja ne, joilla mitattiin asenteita historiallisia tansseja kohtaan. Asenteen affektiivista komponenttia yleensä tanssia mittasivat väittämät 1 - 22 ja historiallisia tansseja kohtaan alkukyselyssä mittasivat väittämät 11, 12, 14, 19, 20 ja 23, loppukyselyssä näiden lisäksi 2, 4, 5, 8, 15, 17, 21, 22 ja 23. Asenteita kognitiivisella komponentilla yleensä tanssimista kohtaan mittasivat väittämät 24 - 30. Nämä väittämät perustuivat työni musiikkiliikunta-osuutta varten hankkimaani tietoon mm. Linnankiven ym. (1988), Simola-Isakssonin (1987) ja Kempin (1983) teoksiin. Kognitiivisia asenteita keskiaikaisia tansseja kohtaan mittasivat väittämät 31 - 43. Nämä väittämät pohjautuvat keskiaikaisia tansseja varten hankkimaani tietoon. Toiminnallisuutta tanssin saralla mittasivat väittämät väittämä 44 - 50, toiminnallisuutta keskiaikaa ajatellen väittämät 51 - 54.

Loppukyselyssä lukiolaisilta tiedusteltiin enää vain affektiivista ja kognitiivista komponenttia koskevat väittämät, koska - kuten edelle jo epäilin - kurssi oli liian lyhyt asenteiden muuttumiselle toiminnallisella komponentilla. Asteikkona kyselyissä käytin Likert-asteikkoa, jossa 1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = en osaa sanoa, 4 = jokseenkin samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä. Asenteen toiminnallista komponenttia koskevien väittämien asteikko oli myös 1 - 5, mutta tällä kertaa 1 tarkoitti ei/ en lainkaan, 2 = melko vähän, 3 = jonkin verran, 4 =

melko paljon, 5 = hyvin paljon. Laadin väittämät jo keväällä 1997 tutkielmaseminaariin, jolloin yhdessä muiden opiskelijoiden ja ohjaajan kanssa korjasimme lomakkeet mahdollisimman selkeään muotoon ja totesimme esimerkiksi liian yksityiskohtaisen taustamuuttujien tiedustelun turhaksi. Kyselyni asteikkoja taustamuuttujien kohdalla hieman muutettiin tarkoituksenmukaisemmiksi, kun muutama opiskelutoverini koetäytti kaavakkeen.

Tuloksista olen laskenut pääasiassa keskiarvon ja keskihajonnan. Joitakin tuloksia, jotka ovat olleet mielestäni erityisen kiinnostavia, olen tarkastellut yksityiskohtaisemmin. Lopuksi olen pyrkinyt vastaamaan tutkimukseni ongelmiin laskemalla erikseen affektiivisen, kognitiivisen ja toiminnallisen komponentin tulosten keskiarvot, joista on helpompi päätellä, ovatko asenteen komponentit - vai + -merkkisiä. Esittelen koulujen tulokset erikseen, paitsi toiminnallisen komponentin tuloksien osalta. Tämä siitä syystä, koska koulujen väleillä ei ollut juurikaan eroa. Olen laskenut väittämistä myös kaikkien koulujen yhteisen keskiarvon, joka näkyy kuvan alla olevasta tekstistä. Jos tulos, esimerkiksi pohdinnassa, esitetään seuraavasti: "koulujen tulokset vaihtelivat rajusti (0, 01 - 4, 99) ", on silloin matalin tulos ollut 0, 01 ja korkein 4, 99. Jos taas tekstissä todetaan esimerkiksi: "Koulun 1 tulokset (4, 11/4, 11) pysyivät samana sekä alku- että loppumittauksen ajan", tarkoittaa se, että tulos on ollut sekä alku- että loppumittauksessa 4, 11. Alku- ja loppumittaus -termit esiintyvät tutkimuksessani lyhenteinä a. m. ja l.m tai pelkkinä etukirjaimina.

6. 4 Tutkimuksen luotettavuus

6. 4. 1 Validiteetti

Moberg & Tuunainen (1989) kirjoittavat, että tutkija pyrkii toteuttamaan tutkimuksensa siten, että siitä on mahdollisimman helppoa tehdä yksiselitteinen ja varma kausaalipäätelmä. Kuitenkaan aivan täydelliseen varmuuteen ei kokeessa voida päästä. Jos tutkimus on suunniteltu huolellisesti, ja se on toteutettu asianmukaisen koeasetelman avulla, on kausaalipäätelmän varmuus melko suuri. Kun riippumattoman muuttujan vaikutuksesta riippuvaan muuttujaan voidaan tutkimuksessa

tehdä varma päätelmä, on tutkimus sisäisesti validi. (Moberg ym. 1989, 57.) Kari ym. (1981) tähdentävät, että sisäinen validiteetti on perusvaatimus sille, että tutkimusta voidaan mielekkäästi tulkita. Sisäistä validiteettia voivat uhata esimerkiksi vireystilojen muutokset ja myös mittaamisella itsellään saattaa olla opetusvaikutusta; ensimmäinen mittauskerta voi vaikuttaa seuraavien mittauskertojen tuloksiin. (Kari ym. 1981, 69.) Moberg ym. (1989) lisäävät, että kokeellisen tutkimuksen sisäisen validiteetin arvioiminen tapahtuu loogisen päättelyn avulla. Tutkijan on pohdittava sisäistä validiteettia vaarantavia tekijöitä tutkimuksessaan. (Moberg ym. 1989, 61.) Kokeellisen tutkimuksen näkökulmasta tutkimukseni tuloksia tuskin voidaan yleistää, sillä en käyttänyt tutkimusjoukkoni rinnalla kontrolliryhmää, joka olisi vastannut kyselyihin ilman tanssikurssia. Kyseessä on harkinnan varainen näyte, josta voi tehdä johtopäätöksiä musiikin valinneista lukiolaisista.

Tämän tutkimuksen sisäistä validiteettia uhkasivat muutamat muutkin seikat. Esimerkiksi tutkimuksen suorittamisen ajankohta saattoi vähentää lukiolaisten innostusta, koska jouduimme tanssimaan "hikipäässä"; elo-syyskuun vaihde oli hyvin lämmintä, suorastaan hiostavaa aikaa. Joku oppilaista myös kommentoi tätä seikkaa loppukyselyn palautteessa (ks. 6. 1. 5. 2). Koulussa 4 oli kaksi musiikinryhmää ja kummankin ryhmän musiikintunnit ajoittuivat aina iltapäivään eli tunti alkoi 14. 20 ja loppui vasta 15. 50. Iltapäiväväsytys ilmeni erityisesti toisessa ryhmässä jonkinasteisena yleisenä levottomuutena ja asiaan paneutumattomuutena. Koulun 2 tilanahtaus taas saattoi vaikuttaa tanssimisen motivaatioon.

Koulussa 4 koin "levottoman" ryhmän kanssa tutkimuksen suorittamisen muutenkin kaikkein vaikeimmaksi, johon syynä oli aivan inhimillinen mutta ilmeisen merkittävä seikka. Luokan oma opettaja oli nimittäin unohtanut kertoa minusta etukäteen oppilaille eikä itse ollut paikalla tutkimuksen aikana. Muissa kouluissa myös opettajat osallistuivat tanssikurssille, ja uskon tämän vaikuttaneen opetus-tilanteeseen rauhoittavasti. Kun saavuin paikalle, oppilaat olettivat minun olevan sijainen. Koska kasettisoitin ei toiminut, lähdin etsimään avukseni vahtimestaria, jonka pienen ajan etsimisen jälkeen löysinkin. Hän lainasi minulle toisen kasettisoittimen. Kun vihdoinkin pääsin aloittamaan tuntiani, oli luokassa jo havaittavissa lievä kaaostila. Sitä ei yhtään rauhoittanut tieto siitä, että olin tullut tekemään pro gradu-työtäni varten tutkimusta keskiaikaisista tansseista. Tämä pieni, mutta oleellinen asia, että opettaja olisi ikään kuin "sisäänajanut" oppilaat tanssimaan keskiaikaisia tansseja, olisi luultavasti lisännyt oppilaiden motivaatiota

osallistua kurssille myönteisemmin. Pyysin oppilaita laittamaan alkukyselyyn kommenttejaan kurssista, kaavakkeesta ym. Tämän ryhmän antama palaute jo kurssin alkuvaiheessa kertoi aika paljon heidän asennoitumisestaan, sillä kaikki kirjoitettu palaute oli sävyiltään jokseenkin negatiivista. Lukiolaisten kommentteja selvitän kappaleessa 6. 1. 5. 2 .

Kaikille lukiolaiselle olisi alun alkaen pitänyt selvittää, että tutkimuksen kaikille tunneille osallistuminen olisi ollut hyvin tärkeää. Ensimmäisellä tunnilla nimitäin kerroin alkukyselyn kognitiivista komponenttia mittaaviin väittämiin oikeat vastaukset, ja samat kysymykset tulivat oppilaiden eteen jälleen viimeisellä tunnilla loppukyselyssä. Kognitiivista komponenttia mitanneet tulokset olisivat voineet olla vieläkin paremmat, mikäli oppilaat olisivat olleet paikalla, kun selvitin keskiaikaisiin tansseihin liittyvän "tietopaketin". Koulussa 1 kaksi oppilasta, koulussa 2 yksi oppilas, koulussa 3 kuusi oppilasta ja koulussa 4 neljä oppilasta, yhteensä 13 oppilasta, ei kuullut tätä selvitystä, ja heidän tuloksensa tietoa mittaavassa osiossa jäivät luonnollisesti mataliksi. Koulun 4 ryhmien tunneilla katoa tapahtui koko ajan; oppilailla oli yo-koetta varten harjoituskuuntelu, jonne osa oppilaista lähti kesken tanssikurssin. Koulussa 4 oli suuri kato myös alku- ja loppumittauksen välillä. Kyselyyn 1 osallistui 34 ja kyselyyn 2 23 oppilasta, siis 11 oppilasta vähemmän, joten vertailu jäi vajaaksi joidenkin oppilaiden kohdalla. Moberg ym. (1989, 60) toteavat, että kun poisjääneet henkilöt ovat erilaisia kuin tutkimusryhmän muut jäsenet, on jäljelle jäänyt ryhmä selektoitunut, joten tutkimuksessani asenteiden muuttumiseen on osaltaan vaikuttanut koehenkilöiden poisjäänti. Epäilen, että etenkin toisessa ryhmässä poissaoloon motivoi luokassa tanssikurssin alussa vallinnut huono ilmapiiri. Joillekin oppilaille annoin kyselyn kotiin mukaan täytettäväksi ja pyysin palauttamaan sen mahdollisimman pian. Olen jokatapauksessa laskenut keskiarvot kaikkien niiden oppilaiden kesken, jotka osallistuivat kyselyyn, siis alkumittauksessa 88 oppilaan ja loppumittauksessa 72 oppilaan kesken, ja vertailin tutkimusosassa näitä tuloksia keskenään.

Moberg ym. (1989) toteavat, että mittauksessa ääripistemääriä saaneilla on taipumus saada seuraavassa mittauksessa lähempänä keskiarvoa olevia pistemääriä. Alkumittauksessa korkeimpia pistemääriä saaneilla on siis taipumus saada toisella mittauksella alempia pistemääriä, ja vastaavasti alimpia pistemääriä saaneilla on taipumus saada alkuarvoja korkeampia pistemääriä. Tämä ns. tilastollinen regressio aiheutuu mittausten puutteellisesta reliabiliteetista ja ainutkertaisista mittaukseen

liittyvistä ulkoisista tekijöistä. (Moberg ym. 1989, 59.) Käsittääkseni myös tässä tutkimuksessa tapahtui tilastollista regressiota: joidenkin koulujen alkumittauksen keskiarvot saattoivat olla korkeat ja hyvin myönteiset tanssimista tai historiallisia tansseja kohtaan, mutta yllättäen loppumittauksessa keskiarvot olivatkin selvästi matalampia.

Karin ym. (1981) mielestä myös ulkoista validiteettiä, eli tutkimustulosten yleistettävyyttä, voivat rajoittaa koeasetelmaan liittyvät tekijät. Esimerkiksi alkumittaus voi lisätä tai vähentää koehenkilöiden herkkyyttä varsinaisen koekäsittelyn eli kasvatustoimenpiteen vaikutuksille. On siis mahdollista, että jos kentällä yksilöitä "käsitellään" samoilla kasvatustoimenpiteillä kuin suorittamassamme kokeessa, ei ehkä saadakaan samanlaisia tuloksia, mihin koe viittasi. Mikäli koehenkilöt ovat valikoituja, voidaan näytteessä saada joko parempia tai huonompia tuloksia kuin perusjoukossa yleensä. Useampikertaisen koekäsittelyn ehkäisevät tai vastaavasti edistävät vaikutusmahdollisuudet on myös otettava huomioon. Mm. asennemuutostutkimuksissa esikokeen ehkä hyvinkin affektiivissävyiset asenneväittämät toimivat sinänsä oppimateriaalin tavoin. Varsinaisen koekäsittelyn eli annetun asennekasvatuksen vaikutuksista ei siten enää saada luotettavaa kuvaa loppumittauksista varten, vaikka teknisesti saadaankin muutospistemääriä. (Kari ym. 1981, 70 - 72.)

Luulen, että alkukysely on toiminut jonkin verran oppimateriaalin tavoin eli jos tanssikurssillani olisi toteutettu ainoastaan loppukysely, olisivat tulokset saattaneet olla erilaisia. On mahdollista, että koulussa 4 alkumittauksen väittämät vähensivät joidenkin lukiolaisten herkkyyttä koekäsittelyn eli tanssikurssin vaikutuksille. Toisaalta taas muissa kouluissa jotkut oppilaat saattoivat vastata todellisuutta myönteisemmin esimerkiksi miellyttääkseen tutkimuksen suorittajaa. Ylipäätään uskon, että ihmisten käyttäytymiseen vaikuttavat lähes aina hyvin inhimilliset, tunteenomaiset seikat. Niin myös se, minkälaisena lukiolaiset ovat minut itseni kokeneet, on varmasti vaikuttanut vastauksiin. Olisi mielenkiintoista suorittaa tämänkaltaista tutkimusta, jos luokan oma opettaja opettaisi tansseja eivätkä oppilaat tietäisi tutkimuksen olevan käynnissä.

6. 4. 2 Reliabiliteetti

Hirsjärvi (1982) esittää reliabiliteetin tarkoittavan mittaustuloksen pysyvyyttä, eli mittauksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Reliabiliteetti on sitä korkeampi, mitä vähemmän mittaamiseen liittyy satunnaisten seikkojen, satunnaishäiriöiden, aiheuttamaa vaihtelua eli ns. virhevarianssia. Voidaan ajatella, että mittaamisen avulla havaittu pistemäärien vaihtelu eli ns. havaittu varianssi on todellisen ja virhevarianssin summa. Reliabiliteettia voidaan arvioida esimerkiksi uusintamittauksella, joka perustuu siihen, että samalla mittarilla mitataan samoja koehenkilöitä uudelleen tietyn ajanjakson kuluttua. Mittauskertojen välinen korrelaatio on siten tietynlainen reliabiliteettikerroin. (Hirsjärvi 1982, 159 - 160, 199, 85.)

Tutkimukseni reliabiliteettia nostavat muutamat kontrollikysymykset, joilla tarkistin, että lukiolaiset ovat lukeneet kysymykset huolellisesti ja vastaavat niihin loogisesti. Väittämä 2 "Tanssin mielelläni" ja väittämä 5 "En halua tanssia" kuuluvat yhteen. Väittämän 6 "Tanssiminen sopii paremmin tytöille kuin pojille" kontrolliväittämä 13 kuului "Tanssiminen sopii yhtä hyvin pojille kuin tytöille". Väittämistä monet ovat samantapaisia ja tukevat toisiaan. Tulosten tarkastelussa käsitelinkin useat väittämistä rinnakkain ja vertailen niitä keskenään. Väittämien vertailu osoitti, että oppilaat olivat vastanneet loogisesti. Täten voin olettaa, että lukiolaiset ovat lukeneet väittämät ajatuksella ja ovat vastanneet niihin totuudenmukaisesti. Kuitenkin havaitsin, että oppilaille oli sattunut jonkin verran virheitä lomaketta täyttäessään, sillä joskus väittämää varten oli, luultavasti vahingossa, ympyröity kaksi vaihtoehtoa, vaikka tarkoituksena oli ympyröidä vain yksi. Kun vastauksia oli ympyröity useampi, yleensä hylkäsin kohdan vastaajan lomakkeesta, ellei vastaajan yleisestä vastauslinjasta pystynyt päättelemään todennäköisintä vaihtoehtoa. Eräs oppilas ei ollut huomannut, että väittämät jatkuivat vielä lomakkeen takasivulla. Tämän lomakkeen hylkäsin kokonaan.

Tutkimuksessani olisi voitu tehdä jälkepäin uusintamittaus, jolloin tutkimuksen reliabiliteetti olisi ollut korkeampi. Olisi ollut mielenkiintoista tietää, miten samat lukiolaiset olisivat nyt vastanneet tutkimukseni väittämiin, kun kurssista on kulunut n. 9 kuukautta. Uusintamittaus olisi kuitenkin lisännyt työmäärääni huomattavasti.

7 TULOSTEN TARKASTELU

7.1 Keskiäikaisten tanssien kurssi

Tutkimukseni kvalitatiivista aineistoa edustaa tanssikurssin kuvaus, jonka suorittamisen selvitan seuraavaksi. Tanssikurssilla opettamani viiden tanssin askelkuvat löytyvät liitteestä 4.

7.1.1 Ensimmäinen tunti

Aluksi jaoin lukiolaisille kyselyn nro 1 (liite 1), jolla pyrin selvittämään joitakin taustatietoja, kuten esimerkiksi: oletko tanssinut aikaisemmin historiallisia tansseja, harrastatko tanssia tällä hetkellä, harrastatko urheilua jne. Pääasiassa kaavake kuitenkin sisälsi erilaisia väittämiä, joilla pyrittiin selvittämään lukiolaisten asenteita affektiivisella, kognitiivisella ja toiminnallisella komponentilla. Kaavakkeen loppuun oli varattu tila oppilaiden kurssiin liittyville kommentteille. Tässä vaiheessa oppilailla ei kuitenkaan ollut juuri vielä kommentoitavaa. Kyselykaavakkeet oli numeroitu, jotta pystyin vertaamaan, miten oppilas oli vastannut alussa ja lopussa. Kaavakkeen täyttämiseen kului aikaa n. 15 minuuttia.

Seuraavaksi kävin oppilaiden kanssa läpi kognitiivista komponenttia mitanneiden väittämien oikeat vastaukset (liite 3), joilla pyrin mittaamaan oppilaiden tietoa keskiaikaisista tansseista. Oletin väittämien olevan suurimmalle osalle outoja, koska tieto oli varsin yksityiskohtaista ja käsitteli enimmäkseen tanssia keskiajalla. Muutamasta kysymyksestä oletin lukiolaisilla olevan jonkinlaisen käsityksen, ja näin olikin. Useat tiesivät jo ensimmäisessä kyselyssä, että ritareiden tuli osata taitavasti, trubaduurien tiedettiin kiertäneen kylästä kylään, ja vampyyrilegendojen oletettiin syntyneen keskiajalla. Mielestäni oppilaita kiinnosti väittämien oikeat vastaukset. Mitä parempi työrauha luokassa oli, sitä paremmin oppilaat olivat kuunnelleet ja sisäistäneet selvittämäni "tietopakettin" keskiajan tanssi-ilmiöistä. Näin oli esimerkiksi koulussa 2. Koulussa 4, josta jo kerroinkin kappaleessa "validi-

teetti", tulokset jäivät matalimmiksi, koska toisen ryhmän tunneilta puuttui työrauha.

Ennen kuin ryhdyimme tanssimaan, kuvittelimme hetken olevamme keskiajan aatelisia asiaankuuluvine asusteinemme. Tyttöjen tuli kuvitella päähänsä korkeat hennimet, joiden päässä pysyminen onnistui ainoastaan, mikäli neito piti päätään tiukasti aloillaan. Tanssija ei saanut vilkuilla eri suuntiin, eikä missään nimessä laskea päätään alas, muutoin painava hattu olisi tipahtanut neidon kasvoille, mikä olisi ollut erittäin epäsovivaa. Miesten taas tuli muistaa, että heillä oli jaloissaan pitkät suippokengät, joten pitkien askeleiden ottaminen olisi ollut, paitsi mahdotonta, myös sopimatonta. Tämän jälkeen kuvittelimme olevamme tavallista, iloista kansaa ja ryhdyimme harjoittelemaan ensimmäistä tanssia, joka oli *Ketjutanssi*. Inglehearn (henkilökohtainen tiedonanto 25. 3 - 26. 3. 1997) kertoi tanssin olleen suosittu sekä kansan että hovin keskuudessa. Tässä tanssissa tanssijat kulkevat ketjussa käsikädessä ja ketjun johtaja määrää, mikä kuvio tanssissa seuraavaksi muodostetaan. Kuvioita on neljä: etana, portit, lanka läpi neulansilmän ja kättely. Jotta tanssista olisi saatu suurin ilo irti niin keskiajalla kuin vuonna 1997, olisi tarvittu paljon tilaa ja kuten edellä mainitsin, juuri tilan puute oli ongelma koulussa 2. Uskon, että tämä vaikutti tanssimisen tunnelmaan. Tilan ahtautta joku oppilas myös kommentoi palautteessaan. Koulussa 3 saimme taas käyttöömmekoulun juhlasalin, jossa tilaa oli todella paljon. Tämä vaikutti selvästi tanssiilmapiiriin, sillä suurimmalla osalla oppilaista näytti olevan varsin hauskaa ja varsinkin silloin, kun kävelyvauhti muuttui hyppyaskeliksi. Koulussa 4 tanssimme musiikinluokassa ja siirsimme pulpetit sivuun. Luokkatila oli kohtalaisen kokoinen. Tanssimista ajatellen tila olisi voinut olla ehkä hieman suurempi, mutta mielestäni mahduimme tanssimaan suhteellisen hyvin. Haittaavasti ahtainta oli siis koulun 2 tiloissa.

7. 1. 2 Toinen tunti

Toisen tunnin alussa muistelimme jälleen, miten aateliset käyttäytyivät tanssiesaan. Sitten ryhdyimme opettelemaan keskiaikaisten tanssien perusaskeleita, joita ovat *simple* ja *double*. Askeleet ovat varsin yksinkertaiset, joten ne opittiin kaikissa kouluissa nopeasti. Sitten siirryimme uusiin tansseihin, kahteen branleen, jotka

olivat piiritansseja. Ensimmäinen *Branle*, nimeltään *Agneaus Deus*, oli harras, ilmapiiriltään suorastaan uskonnollinen ja toinen, *Thiory de Bretagne*, oli taas vilkas ja iloinen tanssi, jossa hypittiin paljon. Tansseissa toistettiin jatkuvasti samoja kuvioita. Kerroin tanssijoille, että kummassakin tanssissa tuli ottaa pitemmät askeleet aina, kun piiri liikkui vasemmalle, sillä keskiajalla uskottiin, että vasemmalle pyöräminen tuotti hyvän onnen. Oikeaan suuntaan pyörivät vain noidot ja pakanat. Jälkimmäisen tanssin syke tiheni loppua kohden, mikä sai tanssijoilta hien virtaamaan ja pulssin kohoamaan. Nämä tanssit olivat rakenteeltaan yksinkertaisia, joten ne opittiin nopeasti.

Seuraavaksi siirryimme vaativampaan tanssiin. Tätä tanssia varten opettelimme ensin *piva*- askeleen, joka on hyvin samantapainen kuin laukka-askel. Oli mielenkiintoista huomata, että laukka-askel ei ollut kaikille suinkaan helppo vaan ennen tanssiin siirtymistä tarvittiin harjoitusta. Seuraava tanssi oli kansan sekä rahvaan tanssima italialainen *Piva*, jossa tanssijat asettuivat kolmen hengen riveihin. Rivissä vasemmanpuolimmaisoin oli nro 1, keskimäinen nro 2 ja oikealla seisova nro 3. Jokainen tanssija oli vuorollaan nro 1, jolloin hänellä oli suurin "vastuu". Tanssi ei sinänsä ollut vaikea, mutta vaati keskittymistä ja hyvää muistia. Mielestäni tämän tanssin haasteellisuus oli oppilaille mieluista. Havaitsin myös, että tanssin eräs kohta, jossa tehdään hoviniiauksia ja -kumarruksia hymyilytti joitakin oppilaita. Luultavasti tänä päivänä meillä on hyvin harvoja tilaisuuksia, joissa "saamme" niiata tai kumartaa verrattuna keskiaikaan tai vaikka vuosisatamme alkuun. Koulussa 2 tilanpuutteen vuoksi *Pivaa* ei ollut helppoa opettaa eikä tanssiakaan. Tanssimiseen käytettävä tila oli tämän kokoiselle ryhmälle todella epäkäytännöllinen. Itselleni ei jäänyt tilaa näyttää askeleita kunnolla, ja ääneni hukkui epätietoisuudesta hälisevän luokan alle, joten vähän väliä nousin pöydälle saadakseni askelkuviot selvitettyksi. Tässä koulussa emme pystyneet hiomaan tanssia valmiiksi, koska tilan ahtauden vuoksi se oli niin turhauttavaa. Muissa kouluissa *Pivan* tanssiminen sujui hyvin. Joku myös mainitsi palautteessa pitäneensä tästä tanssista (ks. 7. 1. 5.)

7. 1. 3 Kolmas tunti

Kolmannella tunnilla ryhdyimme harjoittelemaan viimeistä tanssia, joka oli myös italialainen, pantomiiminen, kateutta rakkaudessa kuvaava *Gelosia*. Olin suunnitellut kurssin niin, että tanssit vaikeutuivat aste asteelta, ja tämä tanssi oli mielestäni vaativin. *Gelosia* oli ainoa paritanssi, ja siinä miehen roolia tanssivalla oli vaativampi osuus. Tanssissa parit asettuivat kuuden hengen kokoonpanoihin. Ennen tanssikuvioden opettelemista harjoittelimme uuden askeleen, jonka nimi oli *saltarelli*. Askel muistuttaa suuresti suomalaisen jenkan "askel- askel- hyppy"-askelta. Koska tanssi oli varsin vaativa, sen opettelemiseen meni eniten aikaa. Tosin aika kului eri kouluissa eri tavalla. Koulussa 1, jossa oppilaita oli vain yhdeksän, tanssit opittiin nopeammin kuin suurempien ryhmien kouluissa, kuten esim. kouluissa 2 ja 3. Koulussa 1 ehdimme siten hiomaan ja kertaamaan tansseja enemmän kuin muissa kouluissa.

7. 1. 4 Neljäs tunti

Viimeisellä tunnilla oli tarkoituksena tanssia kaikki tanssit vielä kerran ja täyttää kysely 2. Koulussa 2 ja 3 emme kuitenkaan ehtineet kertaamaan kaikkia tansseja, vaan ajanpuutteen vuoksi siirryimme varsin pian täyttämään jälkimmäistä kyselykaavaketta. Lopussa oli jälleen varattuna tila oppilaiden kurssia koskeville kommentteille, joita tulikin nyt paljon enemmän kuin ensimmäisessä kyselyssä.

7. 1. 5 Lukiolaisten antama palaute kurssista

7. 1. 5. 1 Palaute alkukyselystä

Koulu 2

Tyttö: "Mielestäni on ihan kivaa, että meille opetetaan eri aikakausien musiikkityyleistä, vaikka en usko, että se on itselleni hyödyllistä tulevaisuudessa."

Koulu 3

Poika: "Ihan hyvä"

Poika: "Runsasta kokeilumäärää kannatetaan!"

Poika: "TOSI JEES!"

Koulu 4

Poika: "Kysymykset olivat aika erikoisia, sääli etten voi osallistua tanssinopetukseen uskonollisen vakaumukseni vuoksi."

Poika: "Historialliset tanssit eivät kiinnosta minua."

Poika: "Oli tyhmiä kysymyksiä, miten liittyy aiheeseen?"

Tyttö: "Ei mitään järkeä, ehkä nuoremmille olisi sopivampaa."

Tyttö: "Oli aika paljon samantapaisia väittämiä. Olisi luultavasti selvitty vähemmällä. En oikein osannut yhdistää kaikkia asioita kuuluvaksi samaan aikakauteen/asiaan."

Tyttö: "Keskiäikaan painottuvia kysymyksiä voisi ehkä karsia, kysyä pikemminkin tunteeko yleensä ja mitä tietää."

Tyttö: "Tanssia on kiva harrastaa vapaa-aikanaan, mutta koulun tanssit ovat hieman "epäkiinnostavia"."

Tyttö: "Tuntuu aika tylsältä, kun ei ole erityisemmin kiinnostunut keskiajasta."

Koulun 4 oppilaiden antama palaute oli varsin negatiivista, mikä onkin helppoa ymmärtää, kun muistaa toisen ryhmän oppilaiden vastahakoisuuden ryhtyä opettelemaan keskiaikaisia tansseja. Kommentit liittyivät myös paljon itse kaavakeeseen, sillä tässä koulussa tulini maininneeksi, että oppilas voi myös antaa

palautetta myös kaavakkeesta. Uskon, että koulun 4 kommentit olivat tunteeno-
maisesti värittyneitä edellä mainitsemistani syistä, joten en suhtaudu niihin liian
vakavasti. Koulussa 3 oppilaiden alkukommentit olivat varsin myönteisen oloisia.
Tässä koulussa olikin mielestäni hyvä ja vastaanottavainen ilmapiiri.

7. 1. 5. 2 Palaute loppukyselystä

Koulu 1

Poika: "Tämän tyylisiä tunteja voisi olla enemmän."

Poika: "Minusta oli mukavaa tanssia keskiaikaisia tansseja."

Poika: "Tanssiminen oli ihan ok. Ei vain pysynyt rytmissä mukana."

Tyttö: "Oli oikein mukava tanssia! Ja ne oli helppo oppia, kaikki tanssit oli jees, kivin tanssi
oli se pivatanssi tai branle (vauhdikas)."

Tyttö: "Olisi ollut hausempi oppia enemmän eri tansseja vaikka hieman huonommin kuin vain
pari tanssia perusteellisesti."

Poika: "Hauskimpia olivat ehkä 3- ja 2-hengen tanssit."

Tyttö: "Virkistävää vaihtelua."

Koulu 2

Tyttö: "Musiikin historia ja historia yleensäkin kiinnostaa paljon. Keskiaika ja niin tanssitkin
kiinnostavat, mutta olisi kuitenkin ehkä parempi, jos tansseille järjestettäisiin ihan oma
kurssi."

Tyttö: "Tällaiset tanssit, joissa koko ryhmä tanssii yhdessä, luovat rennon ilmapiirin
(varsinkin jos tuntee paremmin muutamia ryhmästä). Paritanssit eivät lähennä ryhmää,
ainoastaan kahta ihmistä. (eivät aja samaa asiaa)"

Poika: "Ihan kiva"

Tyttö: "Kiittäen"

Poika: "Tanssiminen todella virkisti! KIITOS!"

Tyttö: "Toisaalta mukavaa vaihtelua, toisaalta olisi ollut mukava tehdä jotain muutakin."

Tyttö: "Ihan mukava kokemus muiden joukkoon. Mukava virkistys normaalien tuntien väliin."

Tyttö: "Oli ihan kiva tanssia, mutta tällaisilla helteillä ilman kunnon ilmastusta tanssiminen
ei tuntunut niin hauskalta kuin se olisi voinut olla."

Tyttö: "Tanssikurssi piristi musiikin kurssia. Kiitokset siitä!"

Tyttö: "Erikoinen tapa viettää musiikintunnit...olisipa ollut kunnan tilat."

Koulu 3

Tyttö: "Kiitos!"

Tyttö: "Minusta tämä tanssiminen oli todella mukava lisä kurssillamme. Kiitos siitä sinulle! Toivottavasti opetat vielä joskus jossain jatkossakin näitä meille. Onnea opintoihisi!"

Poika: "Pidän tanssimisesta, jos se on melko vapaamuotoista. Keskiaikaiset tanssit olivat liian jäykkiä!"

Poika: "Oli hyvä, kun oli rento meininki eikä tärkeintä ollut vars. täydellinen oppiminen vaan hauska yhdessäolo."

Tyttö: "Aikaa oli liian vähän!"

Tyttö: "Oli kiva tutustua keskiajan tansseihin, sillä en ollut aikaisemmin tiennyt mitään niistä."

Tyttö: "Oli hienoa saada vaihtelua tunneille. Tanssit eivät olleet liian vaikeita, vaan hel-
posti osattavissa, voisi olla useamminkin. Kiitos."

Poika: "Erittäin mukavaa. Olisi hyvä saada jokin näistä tansseista mukaan vanhojen tansseihin."

Koulu 4

Tyttö: "Ihan mukavaa vaihtelua tavallisille musiikintunneille"

Tyttö: "Oli ihan mukava oppia keskiaikaisia tansseja. Kiitos hyvästä opetuksesta."

Tyttö: "Tykkäsin tosi paljon."

Poika: "Jos järjestettäisiin keskiaikaan liittyvä tapahtuma, tanssin tulisi luonnollisesti olla vain osa sitä, vaikka näytelmää. (en ehkä itse eritt. halukas)"

Poika: "Oli hölmöä."

Tyttö: "Oli hauskaa. "

Tyttö: "Oli kivaa, mutta ahdasta."

Tyttö: "Tanssiminen oli kivaa, asiat kyllä ovat jo hieman unohtuneet, koska ko. tunnista on jo kaksi viikkoa."

Mielestäni palaute oli pääosin myönteistä. Kielteisinä seikkoina tuli esiin tilan ah-
taus, ajanpuute ja myös kuumuus mainitaan. Myönteisinä seikkoina mainittiin
vaihtelu, jota tanssiminen toi perinteisille musiikintunneille. Mukavaa oli, että

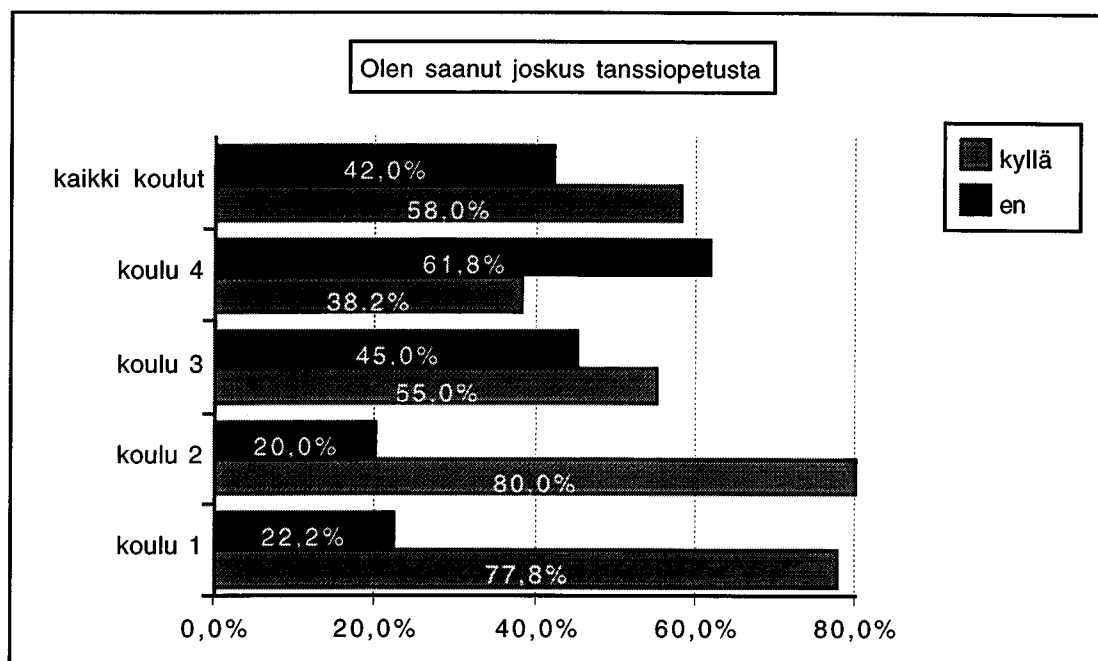
tansseja ei pidetty liian vaikeina ja tunnelma koettiin rentona. Eräs poika mainitsi (koulu 3), ettei täydellinen tanssien oppiminen ollut pääasia, vaan hauska yhdessäolo. Yksi tavoitteeni olikin, että tunnelma olisi sellainen, jossa olisi helppoa olla. Myönteistä palautetta tuli yhtä lailla niin tytöiltä kuin pojiltakin, mikä mielestäni tukee sitä ajatusta, että tanssi sopii niin tytöille kuin pojillekin ja se sopii myös musiikintunnille.

7.2 Tulokset kyselylomakkeesta

Tutkimukseni kvantitatiivista aineistoa edustivat kyselylomakkeet. Selvitän tutkimukseni tulokset asennekomponentti kerrallaan ja lopulta tarkastelen tuloksia tutkimusongelmittain. Ensimmäiseksi kuitenkin käsittelen lukiolaisten taustatietoja.

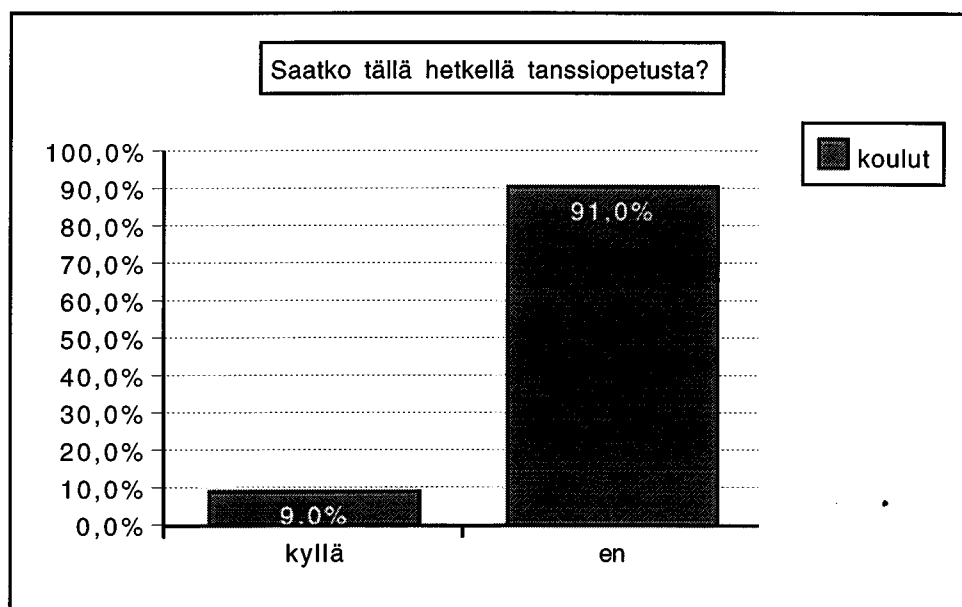
7.2.1 Lukiolaisten taustatiedot

Kuviossa 1 nähdään, miten oppilaat olivat saaneet joskus tanssiopetusta. Koulussa 1 oppilaista 77, 8% (7/9) oli saanut joskus tanssiopetusta. Lyhin mainittu harrastuksen kesto oli 0, 5 vuotta, pisin 10 vuotta. Yksi oppilas kertoi käyneensä muutamalla kurssilla. Koulussa 2 tanssiopetusta oli saanut oppilaista 80% (18/25), harrastuksen pituus vaihteli 1 - 10 vuoden välillä. Koulussa 3 tanssiopetusta oli joskus saanut 55% (11/20) oppilaista, harrastuksen pituus 0, 2 - 4 vuoden välillä. Koulussa 4 oppilaista 38, 2% (13/34) oli saanut joskus tanssiopetusta, harrastus oli kestänyt 1 - 5 vuotta. Kaikista kouluista runsas puolet lukiolaisista (51/88) oli saanut joskus tanssiopetusta.

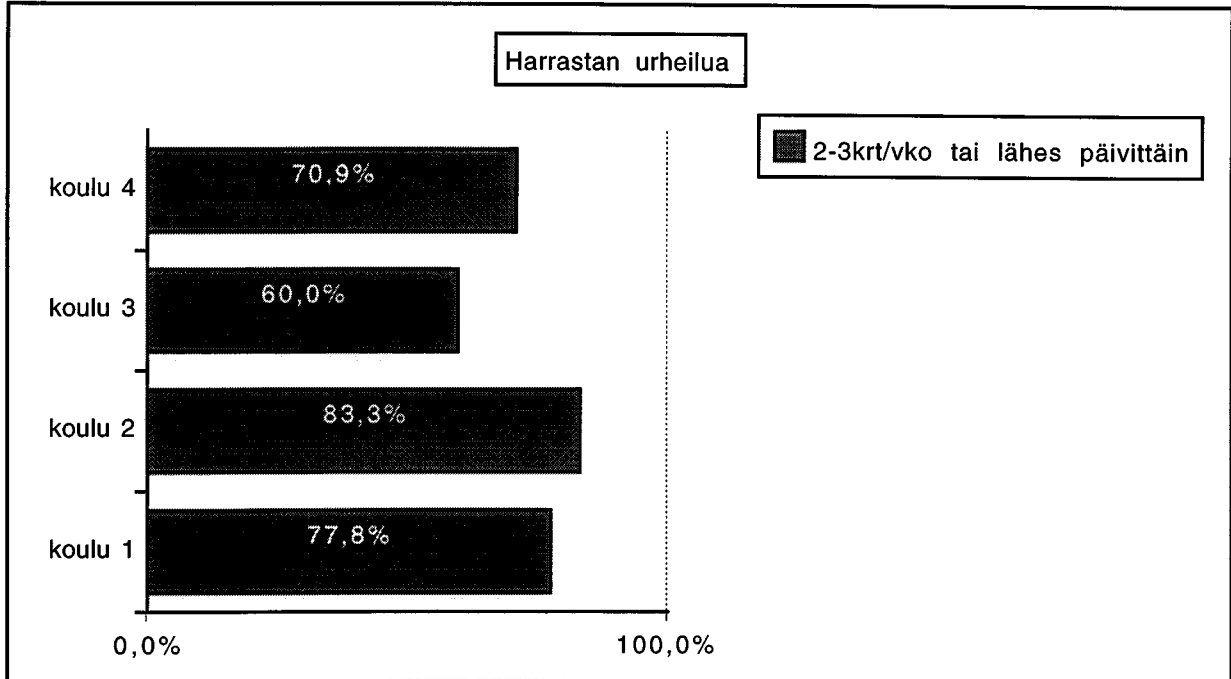

KUVIO 1. Tulokset kysymykseen 3 a.

Kuviossa 2 huomataan, että tutkimuksentekohetkellä tanssiopetusta sai vain 9%. Koulussa 1 ei kukaan oppilaista, koulussa 2 4% (1/25), koulussa 3 15% (2/20) ja koulussa 4 11,2% (4/34) oppilasta sai tällä hetkellä tanssiopetusta.

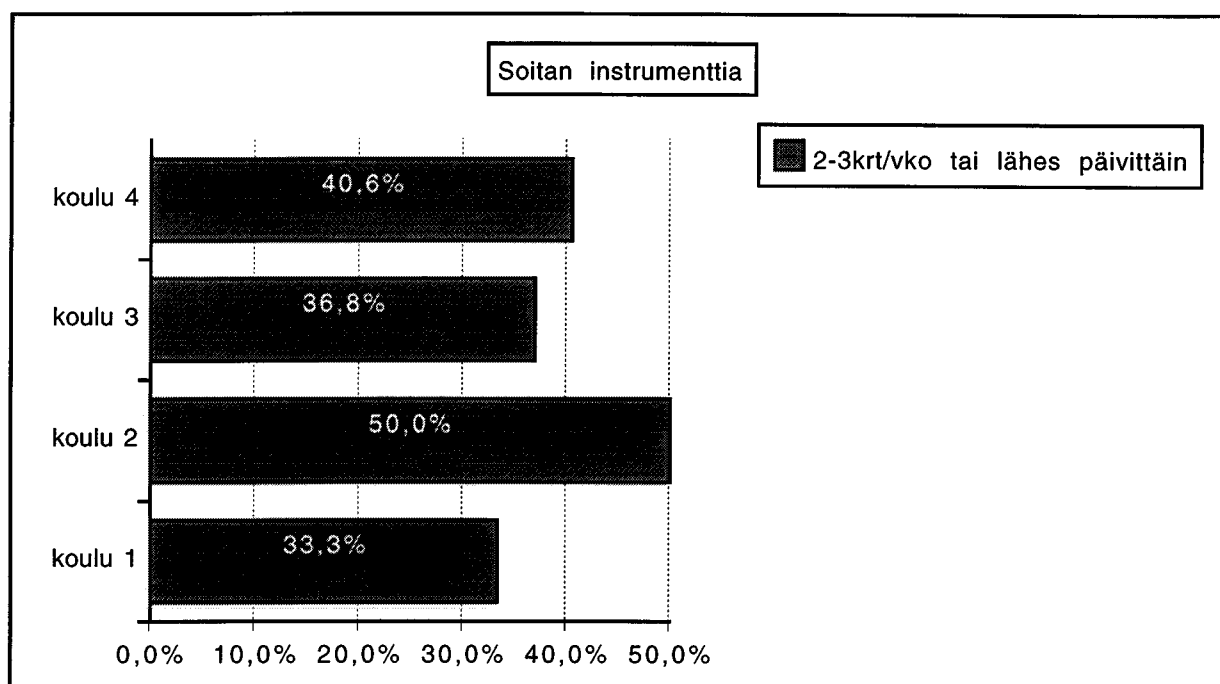

KUVIO 2. Kaikkien koulujen tulos kysymykseen 4.

KUVIO 3. Tulokset kysymykseen 6.

Kuviossa 3 tulokset nähdään prosenteiksi muutettuina niistä lukiolaisista, jotka harrastavat liikuntaa 2 -3 kertaa viikossa tai lähes päivittäin. Liikuntaa harrastettiin aktiivisimmin koulussa 2, vaikkakin mielestäni kaikkia kouluja voidaan pitää varsin liikunnallisina.

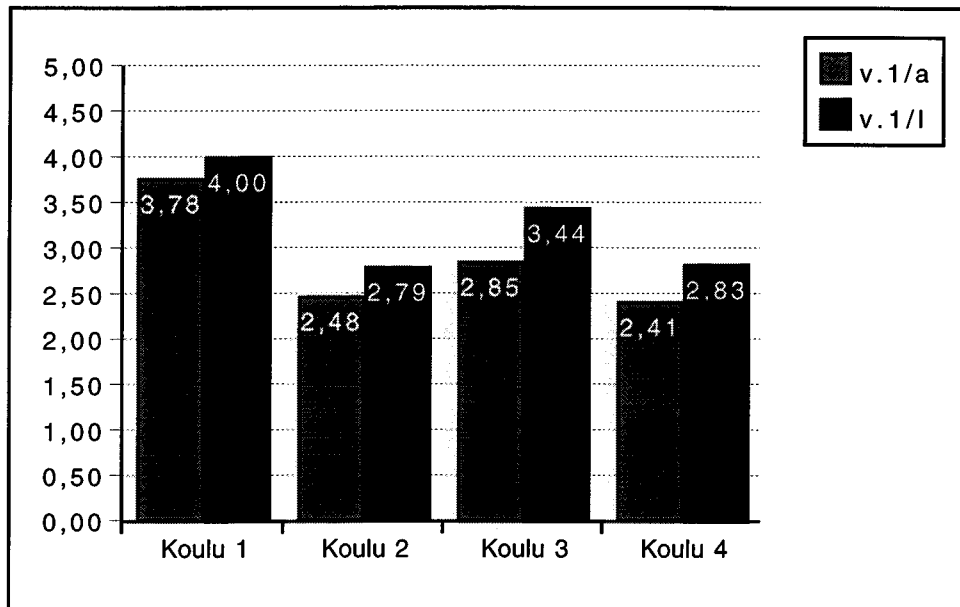
KUVIO 4. Tulokset kysymykseen 7 b.

Kuvioon 4 on laskettu ne lukiolaiset, jotka soittivat jotakin instrumenttia 2 - 3 krt/viikossa tai lähes päivittäin. Koulussa 2 myös soitettiin instrumenttia aktiivisimmin, vaikka myös muissa kouluissa instrumentin soittamista harrastettiin varsin paljon. Tiedustelin lukiolaisilta myös heidän kuuntelutottumuksiaan. Tulokset osoittivat, ettei kuuntelutottumuksissa ollut koulujen välillä juurikaan eroa. Klassista musiikkia kuunneltiin "melko vähän - jonkin verran" ja kevyttä musiikkia "melko paljon - hyvin paljon". Tulokset eivät olleet siis mitenkään yllättäviä.

Yhteenvetona voidaan todeta, että lukiolaisista tanssiopetusta kaikista kouluista oli saanut kohtalaisen moni, eli n. 58 % (51/88). Tällä hetkellä tanssiopetusta sai huomattavasti vähemmän, vain n. 9 % (8/88) (kuvio 1). Keski-ikäisiä tansseja oli joskus tanssinut kaikista lukiolaisista vain n. 4 % (3/88). Näitä tansseja he mainitsivat tanssineensa vanhojen tanssien päivänä. Lukiolaisista liikuntaa kertoi harrastavansa 2 - 3 krt/viikossa n. 38 % (34/88) ja lähes päivittäin n. 33 % (29/88) (kuvio 2). Instrumenttia soitti 2 - 3 krt/viikossa n. 14 % (12/88) ja n. 30 % (25/88) lähes päivittä-

täin (kuvio 3). Kaikissa kouluissa kevyttä musiikkia kuunneltiin runsaasti ja selvästi enemmän kuin klassista musiikkia.

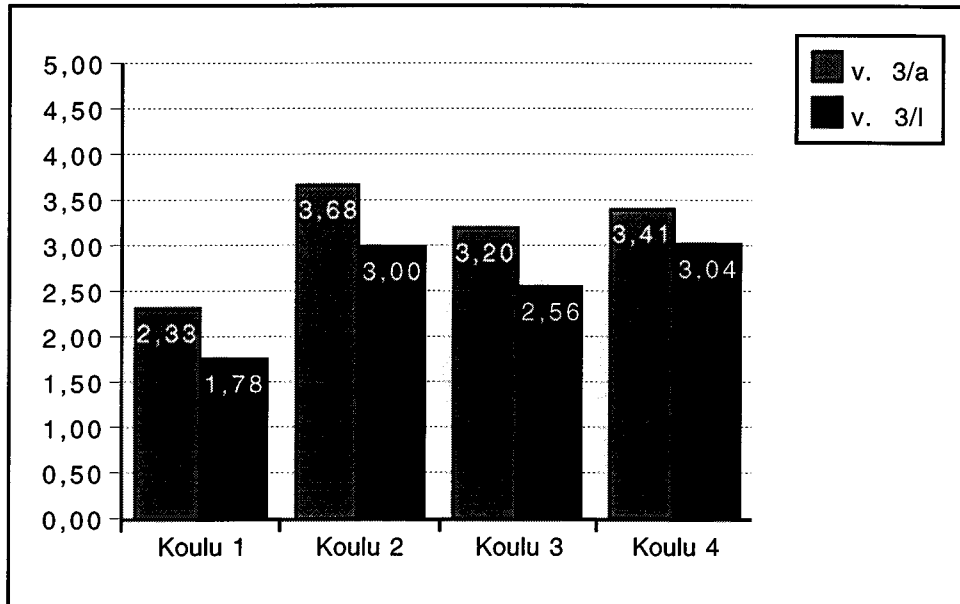
7. 2. 2 Affektiivinen komponentti

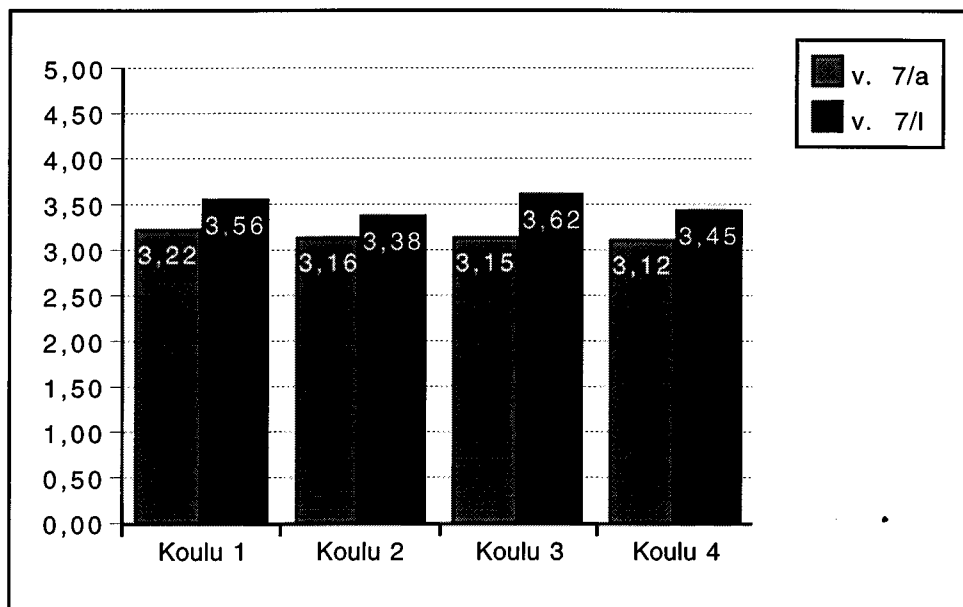
KUVIO 5. Väittämä 1. "Tanssin pitäisi olla osa musiikinopetusta."

Ensimmäiseen väittämään (kuvio 5), pitäisikö tanssin olla osa musiikinopetusta, koulu 1 suhtautui sekä alku- että loppumittauksessa selkeimmin myönteisesti. Muut koulut eivät olleet näin selvästi liittämässä tanssia osaksi musiikinopetusta. Kuitenkaan mikään koulu ei vastustanut tanssia jyrkästi, ja tulos parani jonkin verran kaikissa kouluissa. Kaikkien koulujen yhteinen keskiarvo alku- ja loppumittauksessa (2,88/3,10) kertoo, että oppilaiden ajatuksissa oli tapahtunut jonkin verran myönteistä muutosta tanssimista musiikintunnilla kohtaan. Keskihajonnan (1,16/1,24) perusteella mielipiteet tanssin kuulumista osaksi musiikinopetusta vaihtelivat hieman, loppumittauksessa vielä hieman enemmän.

Väittämää 3 (kuvio 6) "Koulussa tanssin tulisi kuulua vain liikuntatunnille" voidaan vertailla väittämän "Tanssin pitäisi olla osa musiikinopetusta" kanssa ja huomataan, että koulut vastasivat varsin loogisesti: aluksi jyrkemmin, lopuksi mielipiteet pehmenivät.

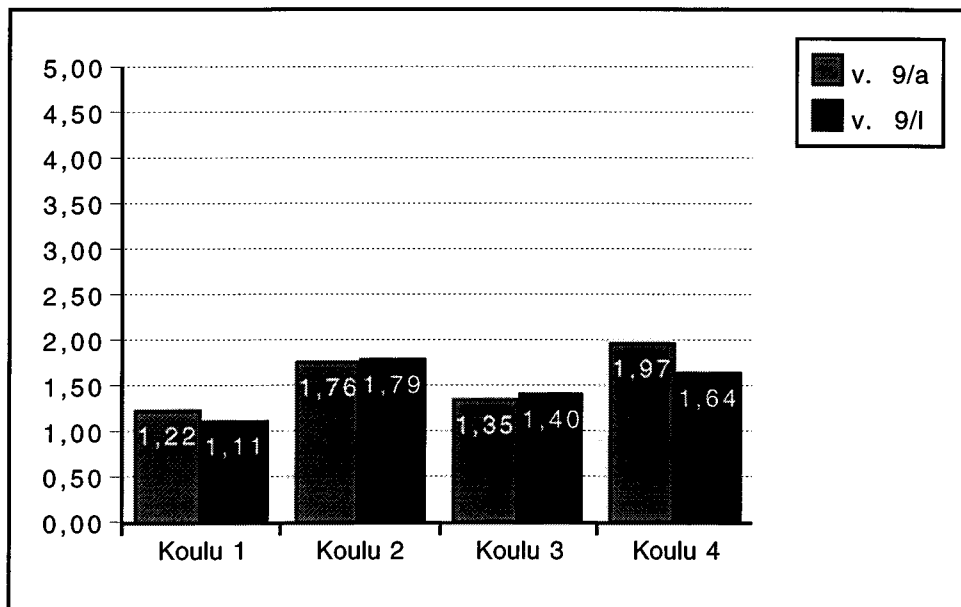

KUVIO 6. Väittämä 3. "Koulussa tanssin tulisi kuulua vain liikuntatunnille."

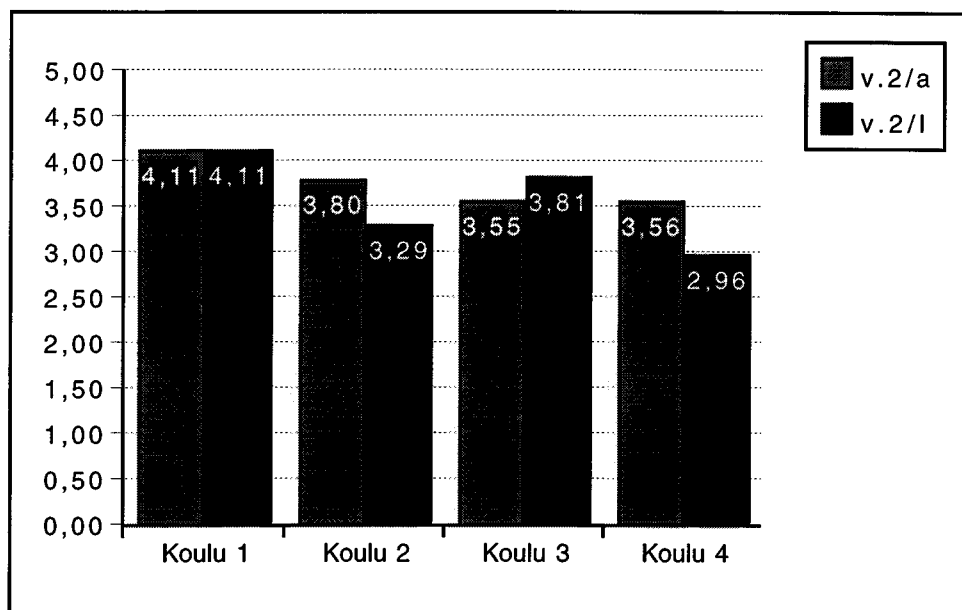
KUVIO 7. Väittämä 7. "Koulussa pitäisi tanssia enemmän."

Kuviossa 7 on väittämän 7 "Koulussa pitäisi tanssia enemmän" tulokset. Alkumittauksessa kaikkien koulujen keskiarvot olivat hieman vaihtoehdon "en tiedä" yläpuolella. Tulosten mukaan oppilailta ei ollut aivan selkeää mielipidettä asiasta. Loppumittauksessa kaikkien koulujen yhteinen keskiarvo (3, 15/3, 48) muuttui taas hieman myönteisemmiksi. Koulussa 3 keskiarvo nousi eniten (3, 15/3, 62) lähimmäksi vaihtoehtoa "jokseenkin samaa mieltä".

KUVIO 8. Väittämä 9: "Tanssiminen pitäisi poistaa koulusta."

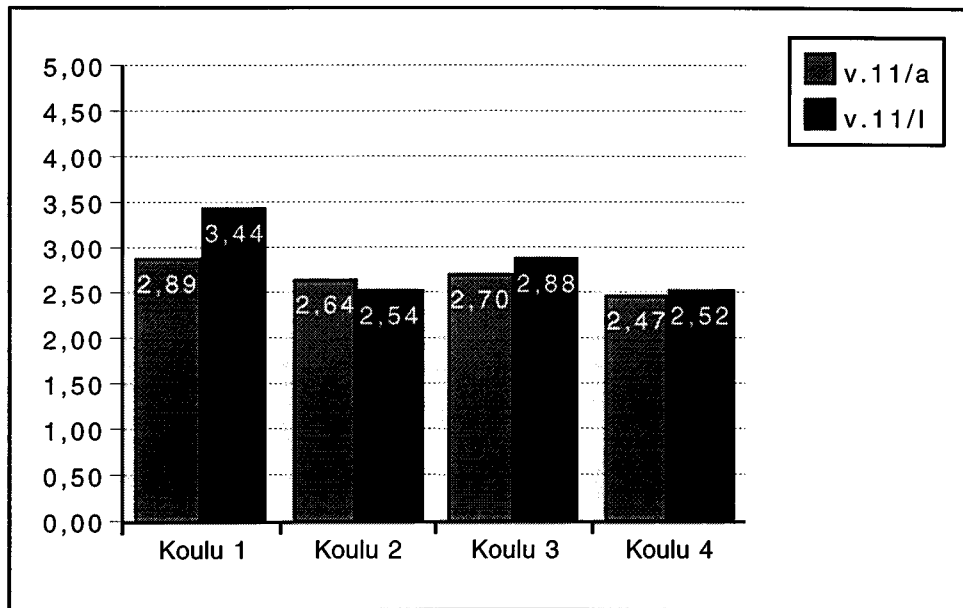
Väittämiä 7 ja 9 on mielenkiintoista tarkastella rinnakkain. Oppilailta ei ole aivan selvää kantaa siitä, pitäisikö koulussa tanssia enemmän, mutta selvästi tanssimista oppilaiden mielestä ei ainakaan pitäisi poistaa koulusta (kuvio 8). Kaikkien koulujen yhteenlaskettu keskiarvo oli alkumittauksessa 1, 69 ja loppumittauksessa 1, 57. Keskihajonta kertoi oppilaiden samanmielisyydestä (1, 06/1, 01).

KUVIO 9. Väittämä 2/ alkumittaus. "Tanssin mielelläni."

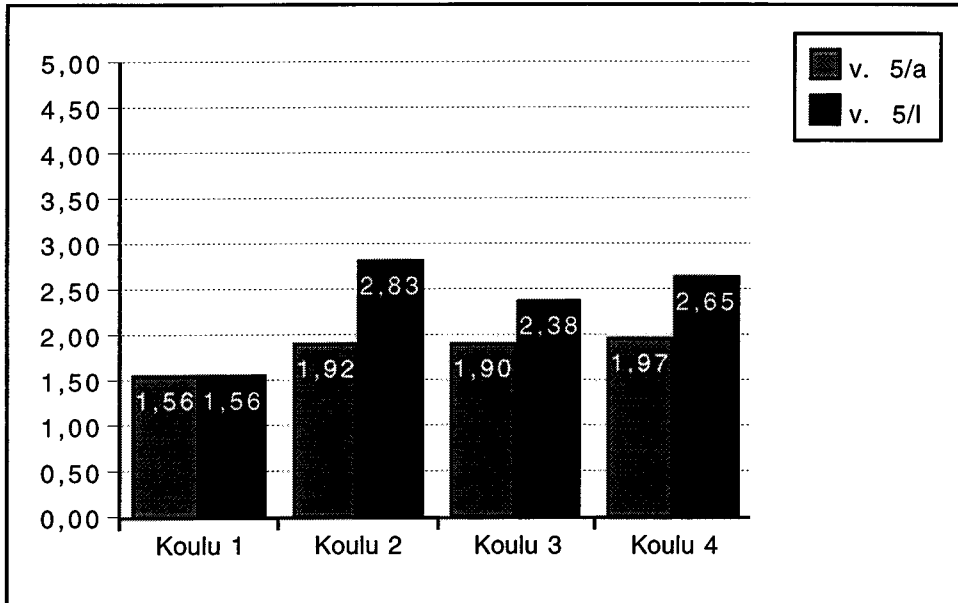
Väittämä 2/ loppumittaus. "Tanssin kurssilla mielelläni historiallisia tansseja."

Kuviossa 9 nähdään, tanssivatko oppilaat mielellään yleensä. Loppumittauksessa kysymys oli muutettu koskemaan juuri keski-ikäisten tanssien kurssia. Myönteisimmin suhtauduttiin jälleen koulussa 1, jossa keskiarvot pysyivät samoina alku- ja loppukyselyssä. Vain koulussa 3 suhtautuminen muuttui selvästi myönteisemmäksi. Koulujen 2 ja 4 keskiarvot olivat aluksi "en tiedä" ja "jokseenkin samaa mieltä" välillä, ja jälkimittauksessa keskiarvot olivat vieläkin lähempänä kohtaa "en tiedä". Kaikkien koulujen keskiarvo (3,68/3,40) hieman laski. Keskihajonnan (1,26/1,12) perusteella, etenkin alkumittauksessa, mielipiteet jakautuvat väittämän kohdalla jonkin verran molempiin suuntiin. Vaikuttaa siltä, että oppilaat tanssivat mielellään, mutta ehkä asenne keski-ikäisiä tansseja kohtaan oli vasta muotoutumassa.

KUVIO 10. Väittämä 11/a.m.: "Olen kiinnostunut historiallisten tanssien tanssimisesta."
 Väittämä 11/l.m.: "Olen kiinnostunut tanssimaan historiallisia tansseja lisää."

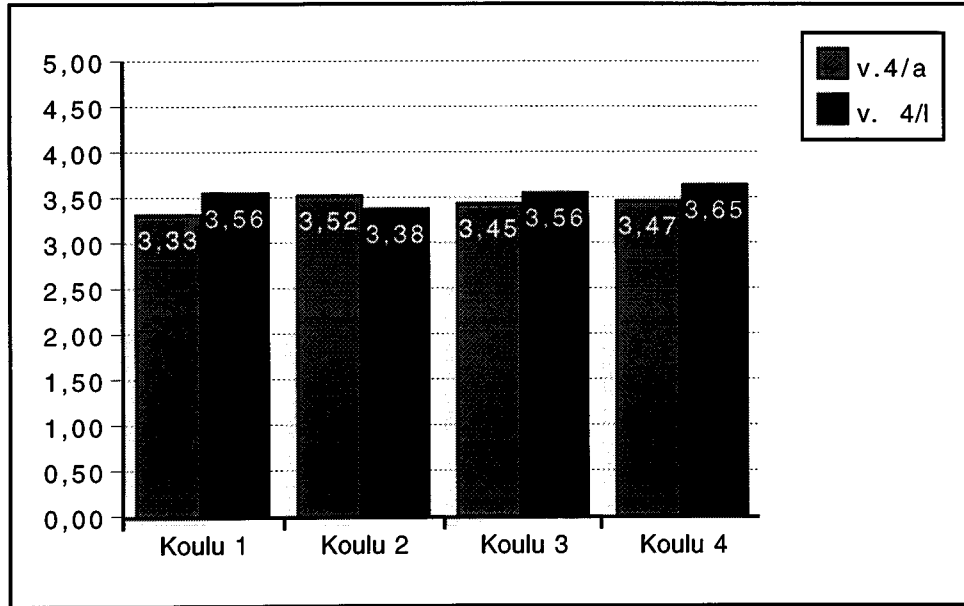
Kuviossa 10 nähdään väittämien 11 "Olen kiinnostunut historiallisten tanssien tanssimisesta"- "Olen kiinnostunut tanssimaan historiallisia tansseja lisää" keskiarvot. Alkumittauksessa koulujen keskiarvot olivat "jokseenkin eri mieltä" ja "en tiedä"-vaihtoehdon välillä, oppilailla oli siis hiukan negatiivinen kanta historiallisiin tansseihin. On mukava huomata, että loppumittauksessa tulos hieman paranee muissa kouluissa, paitsi koulussa 2, jossa tulos hieman laskee. Kouluissa 3 ja 4 keskiarvot olivat aluksi ja lopuksi "jokseenkin eri mieltä" ja "en tiedä"-vaihtoehtojen välillä, mutta koulussa 1 keskiarvo muuttui varsin selvästi. Kaikkien koulujen keskiarvon (2, 61/2, 72) perusteella tulos oli paranemassa, vaikka se jäikin lähelle tulosta "en tiedä". Keskihajonta (1, 15/1, 06) kertoo, että oppilaat olivat väittämästä varsin samanmielisiä.

KUVIO 11. Väittämä 5/a.m.: "En halua tanssia."

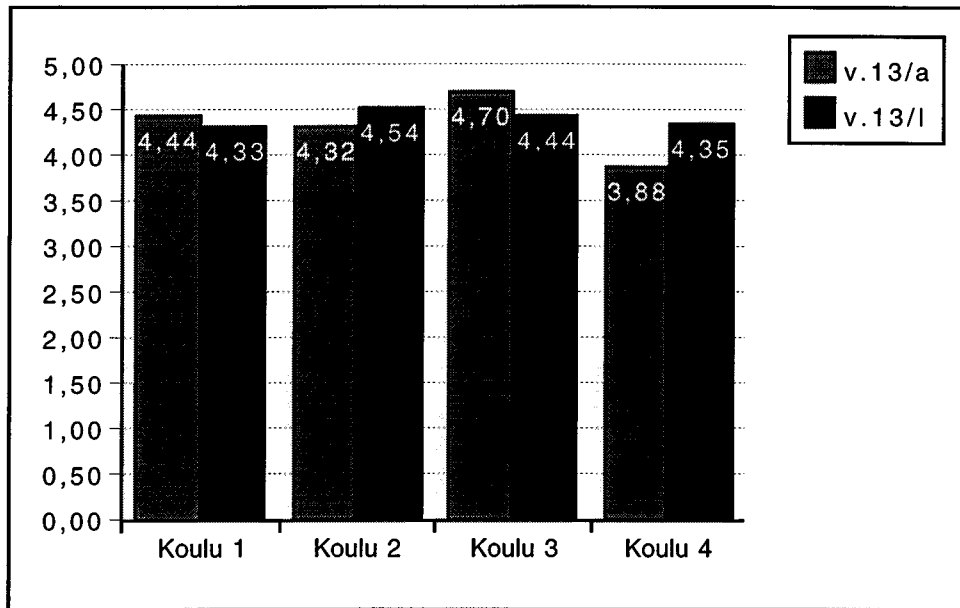
Väittämä 5/l.m.: "En halunnut tanssia keskiaikaisia tansseja."

Kuviossa 11 tarkastelen väittämiä 5 "En halua tanssia" ja "En halunnut tanssia keskiaikaisia tansseja". Alkumittauksessa kaikkien koulujen keskiarvot olivat vaihtoehtojen "täysin eri mieltä" ja "jokseenkin eri mieltä" välillä, lukiolaiset siis haluavat tanssia. Koulu 1 oli jälleen selkeästi lähimpänä kohtaa "täysin eri mieltä" ja keskiarvo pysyi jälleen samana myös loppumittauksessa. Loppumittauksessa muissa kouluissa keskiarvo taas oli lähempänä vaihtoehtoa "en tiedä". Kouluissa 2, 3 ja 4 oppilaat ilmeisesti tanssivat suhteellisen mielellään, ainakin alkumittauksen perusteella, mutta tanssivatko he mielellään keskiaikaisia tansseja herättääkin tuloksen perusteella oppilaissa hämmennystä. Kaikkien koulujen yhteinen keskiarvo oli alkumittauksessa 1,90, lopuksi 2,51, joten tulos oli silti vielä myönteinen ja kertoi, että oppilaat olivat väittämästä suurin piirtein "jokseenkin eri mieltä".

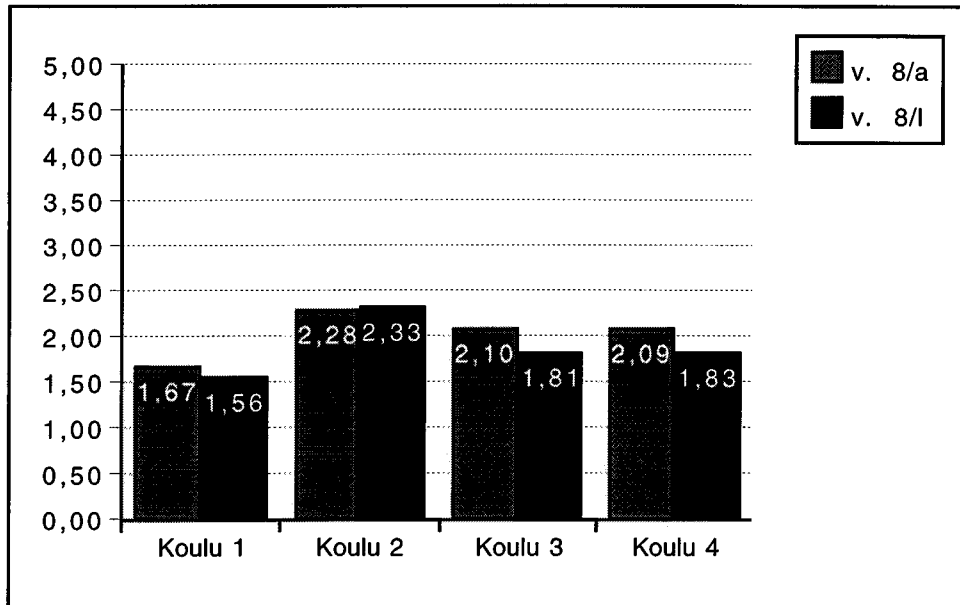
KUVIO 12. Väittäjä 4/a.m."Tanssiminen oman luokan kanssa parantaa yhteishenkeä."
Väittäjä 4/l.m."Tanssiminen oman luokan kanssa paransi yhteishenkeä."

Väittämiin 4 (kuvio 12) parantaako - paransiko tanssiminen luokan yhteishenkeä alkumittauksessa keskiarvot jäivät kaikissa kouluissa välille "jokseenkin samaa mieltä"- "en tiedä". Loppumittauksessa kouluissa 1, 3 ja 4 tulokset muuttuivat jonkin verran myönteisempään suuntaan, kun taas koulussa 2 tulos hieman heikkeni. Ilmeisesti joidenkin oppilaiden mielestä tanssiminen ei parantanut luokan yhteishenkeä. Pienistä vivahde-eroista huolimatta tulos on mielestäni silti varsin myönteinen. Kaikkien koulujen yhteinen keskiarvo nousi hieman (3,47/3,53). Keskihajonta kertoi samanmielisyydestä (0,96/0,84).

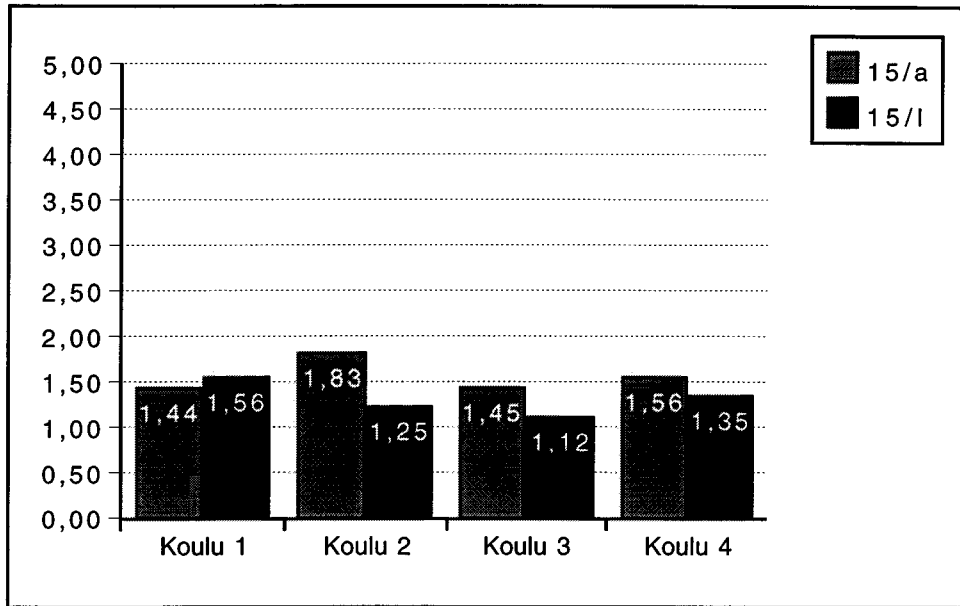
KUVIO 13. Väittämä 13. "Tanssiminen sopii yhtä hyvin tytöille kuin pojille."

Kuviossa 13 väittämän 13 "Tanssiminen sopii yhtä hyvin tytöille kuin pojille" tulokset olivat jo alkumittauksessa varsin korkeat. Koulun 3 keskiarvo oli lähimpänä kohtaa "täysin samaa mieltä", oppilaista tanssiminen sopi siis yhtä hyvin niin pojille kuin tytöille. Myös koulujen 1 ja 2 keskiarvot olivat vahvasti "jokseenkin samaa mieltä". Vain koulussa 4 oppilaat olivat epävarmempia siitä, sopiiko tanssi molemmille sukupuolille yhtä hyvin, vaikka loppumittauksessa koulussa 4 keskiarvo kuitenkin nousi selvästi vaihtoehdon "jokseenkin samaa mieltä" korkeudelle. Tähän saattoi vaikuttaa myös se, että koulussa 4 "vaikeampi" ryhmä ei ollut kovin yhteistyöhaluinen. Jostain syystä tanssimisesta innokkaimpien koulujen keskiarvot hieman laskivat eli mielipiteestä tanssin sopivuudesta sekä tytöille että pojille ei oltukaan enää aivan yhtä varmoja kuin aluksi. Kyseessä saattoi olla myös tilastollinen regressio. Silti tulos mielestäni osoittaa, että oppilaat eivät juurikaan erittele tanssia esimerkiksi tyttöjen "jutuksi" vaan tanssia voivat niin tytöt kuin pojatkin. Keskihajonnan (1, 03/0, 75) mukaan oppilaat olivat varsin samanmielisiä, etenkin loppumittauksessa.

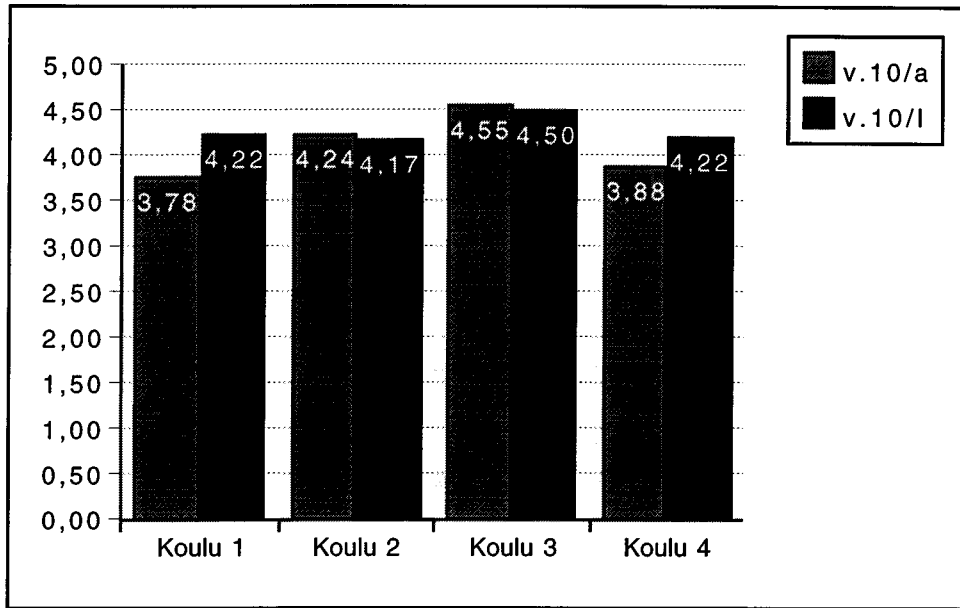
KUVIO 14. Väittämä 8/a.m."Tunnen itseni naurettavaksi tanssiessani."
Väittämä 8/l.m."Tunsin itseni naurettavaksi tanssiessani."

Alkumittauksessa (kuvio 14) koulussa 1 oppilaat olivat eniten eri mieltä siitä, että olisivat tunteneet itsensä naurettaviksi tanssiessaan. Tulosten lähempi tarkastelu kertoo, että koulun 1 kaikki oppilaat olivat vastanneet sekä alussa että lopussa olevansa täysin tai jokseenkin eri mieltä väittämän kanssa. Muissa kouluissa keskiarvot olivat lähellä vaihtoehtoa "jokseenkin eri mieltä", eli vastaus on hieman epäröivämpi. Koulussa 2 aluksi kolme oppilasta (3/25) ja lopuksi 4 oppilasta (4/24) koulussa 3 aluksi kaksi (2/20) ja lopuksi kaksi (2/16) oppilasta ja koulussa 4 aluksi yksi (1/34) ja lopuksi 4 (4/23) oppilasta vastasi olleensa väittämän kanssa jokseenkin tai täysin samaa mieltä, yhteensä alkumittauksessa siis 6/88 ja loppumittauksessa 10/72 oppilasta. Oppilaat olivat sekä tyttöjä että poikia. Loppumittauksessa muissa kouluissa, paitsi koulussa 2, keskiarvon mukaan naurettavaksi itsensä tunteminen on vähentynyt. Keskihajonta (1,06/1,01) laski hieman loppumittauksessa, samoin kuin kaikkien koulujen keskiarvo (2,10/1,96).

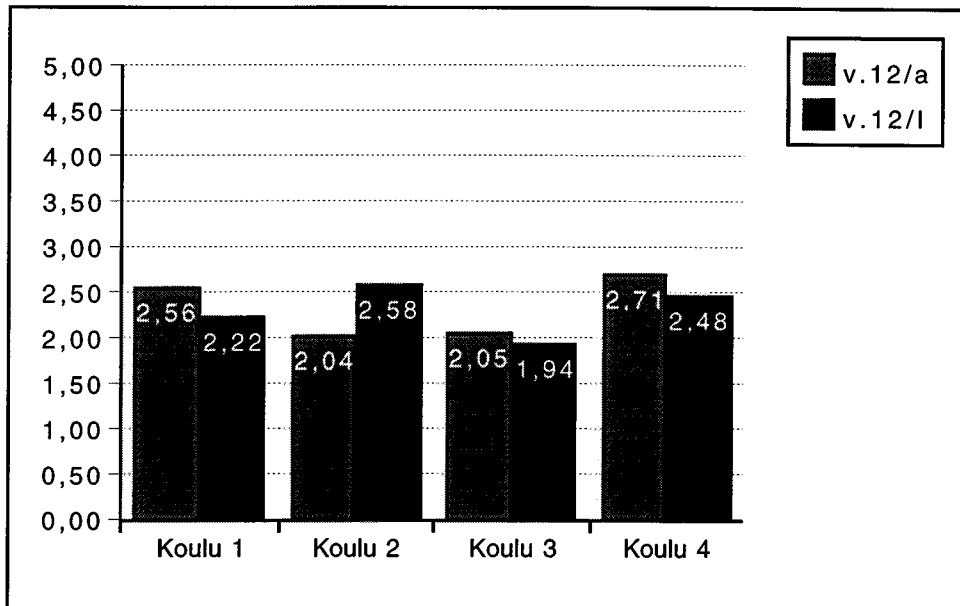
KUVIO 15. Väittämä 15/a.m." Tanssissa ahdistaa se, että joutuu niin lähelle toista ihmistä."
Väittämä 15/l.m."Tanssissa ahdisti se, että joutui niin lähelle toista ihmistä."

Väittämä 15 (kuvio 15) oli aluksi "Tanssissa ahdistaa se, että joutuu niin lähelle toista ihmistä", lopuksi se oli käännetty imperfektiin. Kaikkien koulujen keskiarvot olivat aluksi vaihtoehtojen "täysin eri mieltä" ja "jokseenkin eri mieltä" välillä. Vaihtoehtoa "jokseenkin eri mieltä" lähimpänä oli koulu 2. Loppumittauksessa koulussa 3 keskiarvo tuli lähimmäksi kohtaa "täysin eri mieltä". Koulussa 1 keskiarvo yllättäen liikkui lähemmäksi vaihtoehtoa "jokseenkin eri mieltä". Alkumittauksessa koulussa 1 yksi (1/9), koulussa 2 yksi (1/25) ja koulussa 4 yksi (1/34) oppilas vastasi väittämään "en tiedä". Koulussa 2 kolme (3/25) oppilasta vastasi olleensa väittämän kanssa jokseenkin samaa mieltä ja yksi (1/25) oppilas täysin samaa mieltä. Loppumittauksessa koulussa 2 enää yksi (1/24) oppilas vastasi olevansa väittämästä jokseenkin samaa mieltä. Sen sijaan koulussa 3 kolme (3/16) oppilasta vastasi lopuksi olevansa "jokseenkin samaa mieltä". Kuitenkin yleisesti ottaen vaikuttaa siltä, että tanssissa tapahtuva fyysinen läheisyys ei ainakaan tämän tuloksen perusteella juurikaan ahdistanut oppilaita. Keskihajonta (0, 58/0, 52) myös paljastaa, että oppilaat olivat näistä väittämistä varsin samanmielisiä. Keskihajonta oli tutkimuksen pienin.

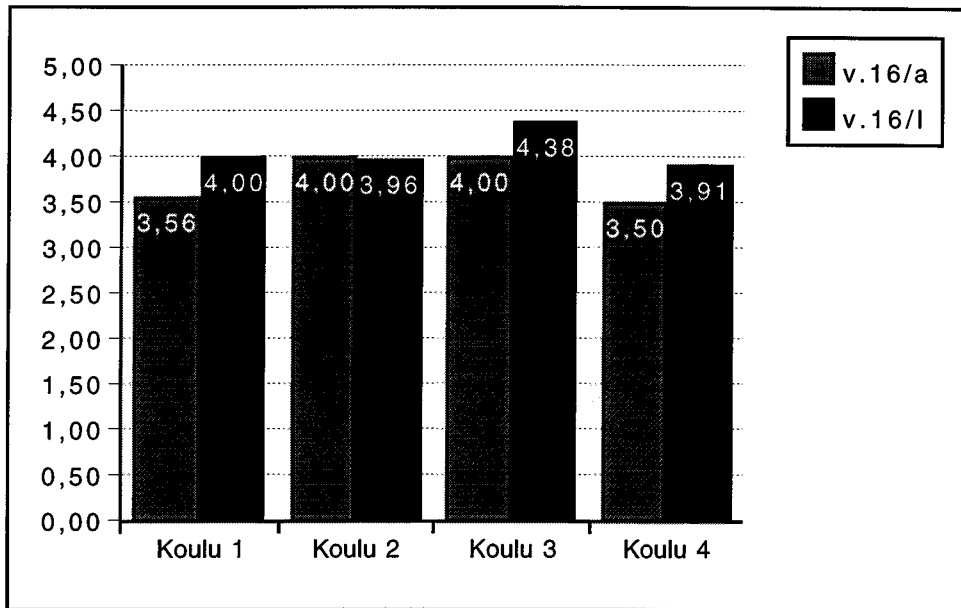
KUVIO 16. Väittämä 10." Tanssitaito on mielestäni hyödyllinen taito."

Alkumittauksen (kuviokuva 16) perusteella tanssitaitoa pidettiin eniten hyödyllisenä taitona koulussa 3, jossa keskiarvo oli lähellä vaihtoehtoa "täysin samaa mieltä". Myös koulun 2 keskiarvo oli alkumittauksessa varsin korkea. Ehkä yllättävää on, että koulussa 1 keskiarvo jäi alle neljän, vaikka edellisissä väittämässä koulu 1 oli ollut selkeimmin myönteisin tanssimista kohtaan ja taas koulu 2 ei ollut kovin halukas tanssimaan, ainakaan musiikintunnilla. Loppumittauksessa tulos oli kuitenkin muuttunut eniten juuri koulussa 1 myönteiseen suuntaan. Kaikkien koulujen yhteinen keskiarvo (4, 12/4, 26) oli vahvasti sekä alku- että loppumittauksessa "jokseenkin samaa mieltä". Myös keskihajonta (0, 94/0, 91) osoitti, että oppilaat olivat tästä väittämästä varsin samanmielisiä. Vaikuttaa siltä, että tanssitaitoa pidettiin selvästi hyödyllisenä taitona.

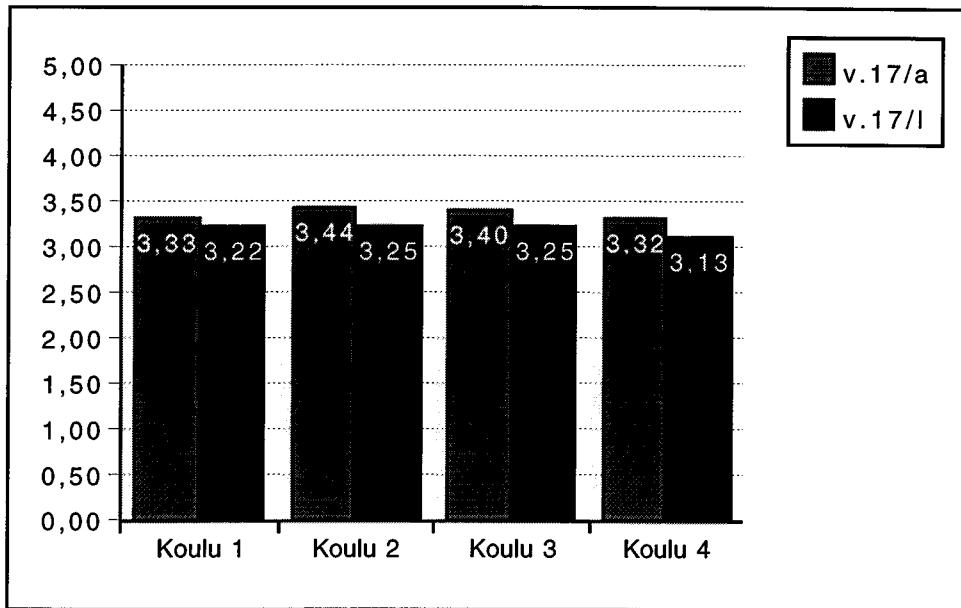
KUVIO 17. Väittämä 12/a.m.: "Olen tunnilla vain siksi, koska tällä tunnilla on pakko olla."
 Väittämä 12/l.m.: "Olin tunnilla vain siksi, koska tällä tunnilla oli pakko olla."

Alkumittauksen (kuvio 17) perusteella oppilaat olivat tunnilla suhteellisen vapaaehtoisesti, keskiarvot merkitsivät vaihtoehtoa "jokseenkin eri mieltä". Kouluissa 1 ja 4 keskiarvo oli lähinnä kohtaa "en tiedä". Ymmärtääkseni oppilaat olivat kuitenkin valinneet musiikin vapaaehtoisesti, joten mietin, mistä tämä johtui. Ehkä oppilaita vielä tässä vaiheessa jännitti se, mitä oli tulossa. Loppumittauksessa väittämä muuttuu imperfektimuotoiseksi. Koulujen 1, 3 ja 4 keskiarvot tulivat lähemmäksi kohtaa "jokseenkin eri mieltä". Taas vain koulussa 2 keskiarvo muuttui lähemmäksi vaihtoehtoa "en tiedä".

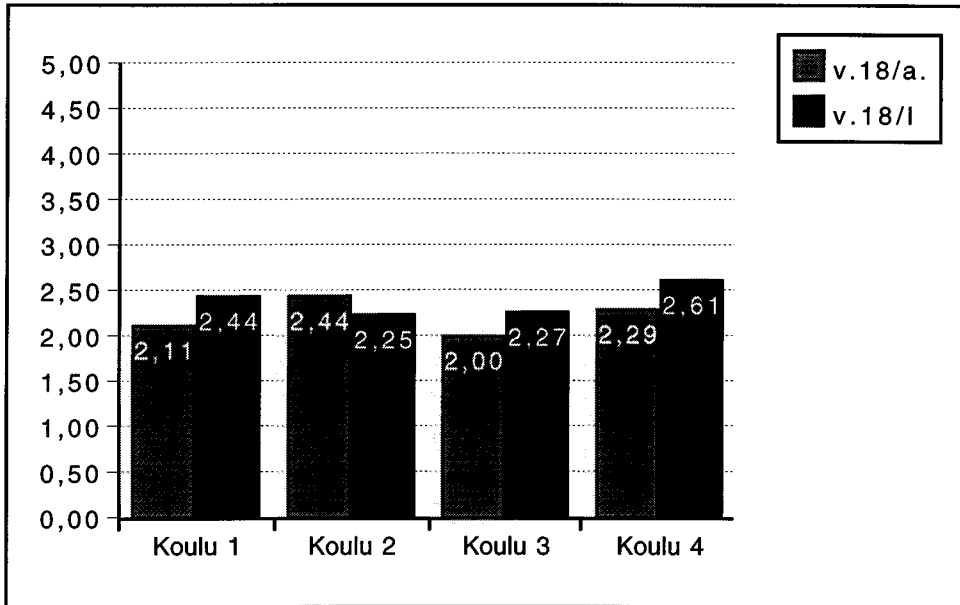
KUVIO 18. Väittämä 16. "Tanssiminen on kunnolle hyväksi."

Alkumittauksessa (kuvio 18) kouluissa 2 ja 3 tanssista kunnonkohottajana oltiin jokseenkin samaa mieltä. Kouluissa 1 ja 4 keskiarvot jäivät "en tiedä" ja "jokseenkin samaa mieltä" välille. Loppumittauksessa koulussa 3, 1 ja 4 keskiarvot nousivat selvästi, mutta koulussa 2 hieman laski. Väittämä saattaa herättää ristiriitaisia ajatuksia, sillä kaikenlainen tanssi ei välttämättä vaadi lujaa fyysistä kuntoa. Luultavasti oppilaat ovat vastanneet keski-ikäisten tanssien perusteella, sillä muutamia tansseja tanssiessa oppilaille todella tuli kuuma ja pulssi nousi.

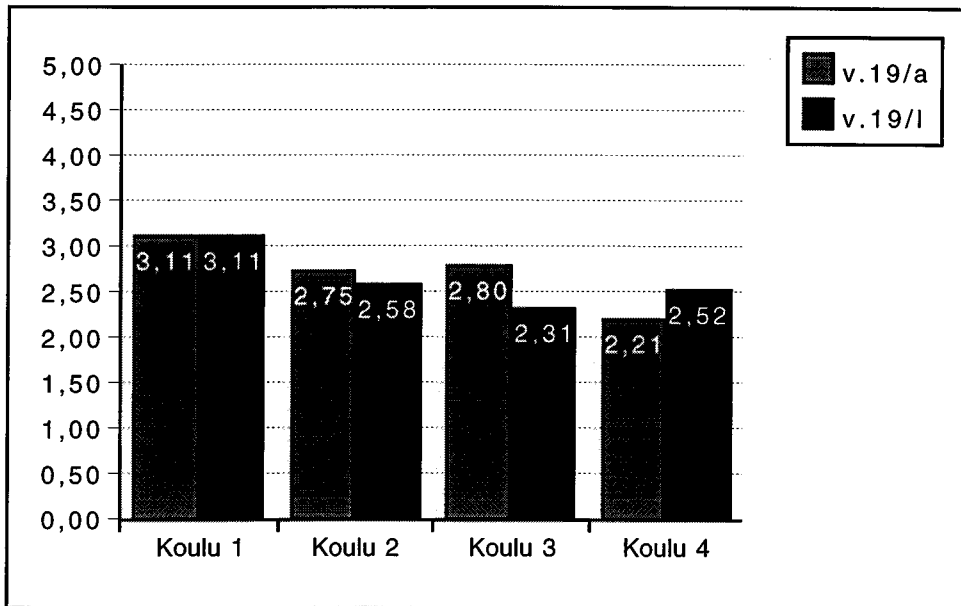
KUVIO 19. Väittämä 17/a.m.: "Tanssi tasapainottaa mielialaa."
 Väittämä 17/l.m.: "Tanssi tasapainotti mielialaa."

Kuviossa 19 nähdään, että alkumittauksessa kaikkien koulujen keskiarvot olivat "en tiedä"- "jokseenkin samaa mieltä" välillä. Loppumittauksessa kaikkien koulujen keskiarvot tulivat hieman lähemmäksi vaihtoehtoa "en tiedä". Tämäkin väittämä saattoi herättää ristiriitaisia ajatuksia. Jos tanssiminen nostaa hien pintaan ja se on riehakasta, on ehkä vaikea ajatella tanssin tasapainottavan mielialaa. Opettamistani tansseista vain yksi oli hyvin hidas ja rauhallinen. Keskihajonta (0,97/0,98) kertoi, että oppilaat olivat väittämästä varsin samanmielisiä.

KUVIO 20. Väittämä 18: "En voisi elää ilman tanssimista"

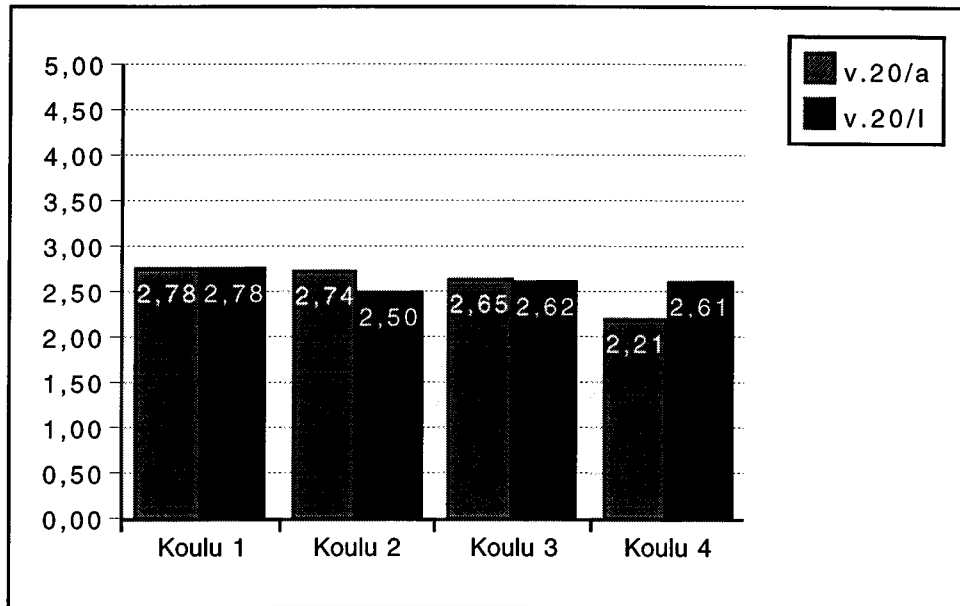
Kuviossa 20 väittämän 18 "En voisi elää ilman tanssimista" sekä alussa että lopussa kaikkien koulujen keskiarvot jäivät vaihtoehtojen "jokseenkin eri mieltä - en tiedä" välille. Väittämä on varsin ehdoton ja saattaa herättää hilpeyttä. Koulujen lähempi tarkastelu osoitti, että koulussa 1 alkumittauksessa kaksi (2/9) ja loppumittauksessa kaksi (2/9), koulussa 2 aluksi seitsemän (7/25) ja lopuksi neljä (4/24), koulussa 3 aluksi kaksi (2/20) ja lopuksi kaksi (2/16) ja koulussa 4 aluksi kymmenen (10/34) ja lopuksi kahdeksan (8/23) oppilasta oli väittämän kanssa jokseenkin tai täysin samaa mieltä. Yhteenlaskettuna alkumittauksessa 21/88 (23, 9%) ja loppumittauksessa 16/72 (22, 2%) oppilasta ei voisi "elää" ilman tanssimista. Keskihajonta (1, 40/1, 37) oli tutkimuksen korkein. Tästä voi päätellä, että väittämä on herättänyt jonkin verran erilaisia mielipiteitä, eikä keskiarvot kerro aivan koko totuutta. Jollekin tanssi saattaa olla hyvinkin tärkeä osa elämää.

KUVIO 21. Väittämä 19/a.m.: "Uskon, että historiallisten tanssien tanssiminen lisää kiinnostustani keskiäikää kohtaan."

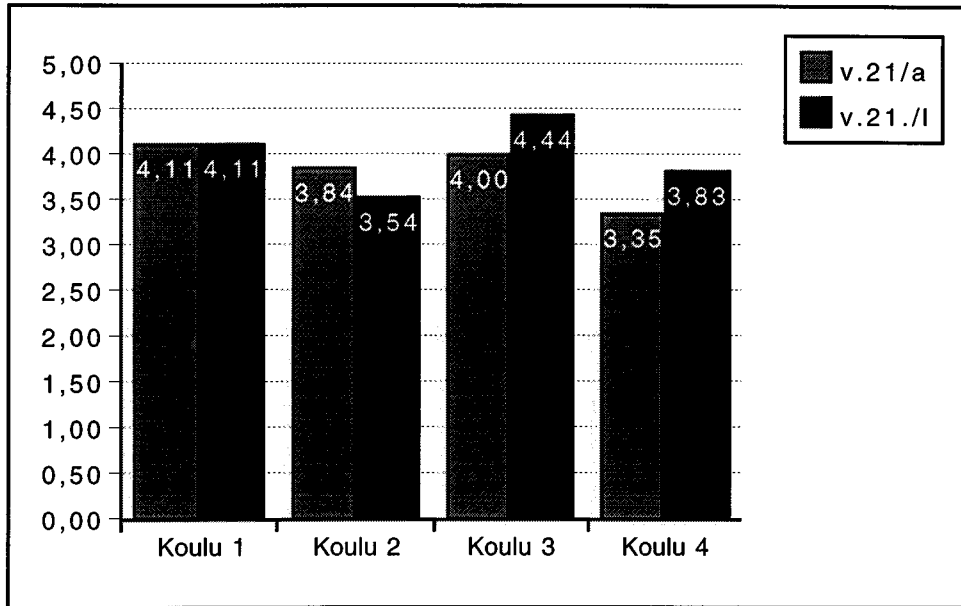
Väittämä 19/l.m.: "Historiallisten tanssien tanssiminen lisäsi kiinnostustani keskiäikää kohtaan."

Kuviossa 21 keskiarvot väittämiin 19 "Uskon, että historiallisten tanssien tanssiminen lisää kiinnostustani keskiäikää kohtaa" ja "Historiallisten tanssien tanssiminen lisäsi kiinnostustani keskiäikää kohtaan". Ensimmäiseen väittämään alkumittauksessa koulu 1 vaikutti myönteisimmältä, vaikka senkin keskiarvo oli vain niukasti kohdan "en tiedä" yläpuolella. Muut koulut olivat jokseenkin eri mieltä tai eivät osanneet sanoa, lisäisikö historiallisten tanssien tanssiminen kiinnostusta keskiäikää kohtaan. Myös loppumittaus osoitti, että ainakaan pelkkä keskiäikaisten tanssien tanssiminen ei lisännyt kiinnostusta tanssimista kohtaan, ainakaan elämän tässä vaiheessa. Keskiarvot tulivat loppumittauksessa lähemmäksi kohtaa "jokseenkin eri mieltä" kouluissa 2 ja 4. Vain koulussa 4 tulos parani. Kaikkien koulujen yhteenlaskettu keskiarvo hieman laski (2, 59/2, 57). Keskihajonnan mukaan oppilaat olivat väittämästä varsin samanmielisiä (0, 97/1, 03).

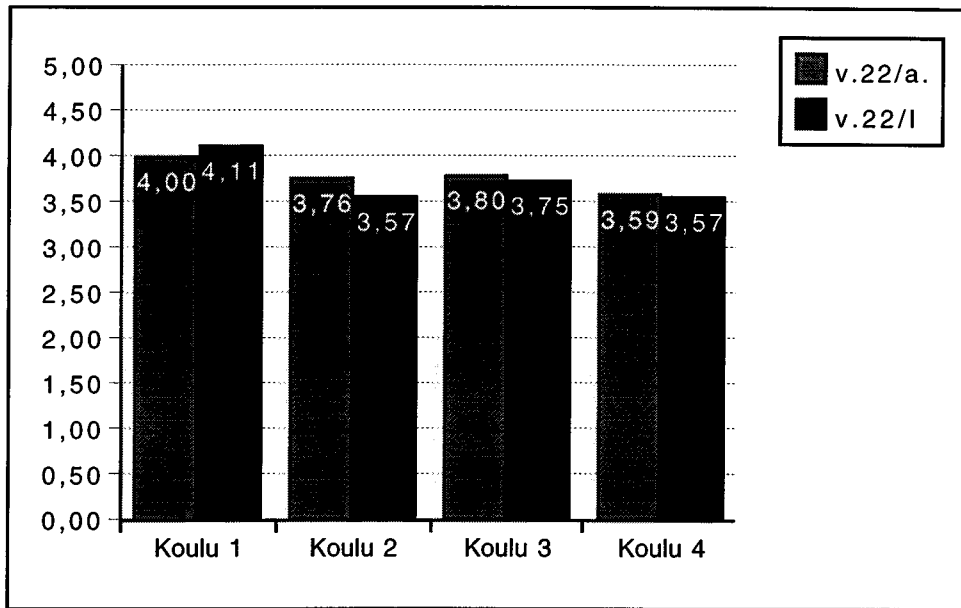
KUVIO 22. Väittämä 20/a.m.: "Uskon, että historiallisen tanssien tanssiminen lisää kiinnostustani tanssimista kohtaan."
 Väittämä 20/l. m.: "Historiallisten tanssien tanssiminen lisäsi kiinnostustani tanssimista kohtaan."

Sekä alku- että loppumittauksessa (kuvio 22) kaikkien koulujen keskiarvot olivat välillä "jokseenkin eri mieltä"- "en tiedä". Historiallisten tanssien tanssimisen ei siis juurikaan uskottu lisäävän kiinnostusta tanssimistakaan kohtaan. Taas koulussa 4, kuten väittämän 19 (historiallisten tanssien tanssiminen lisäsi kiinnostustani historiaa kohtaan) kohdalla, keskiarvo nousi selvästi. Vastausten perusteella historiallisten tanssien tanssiminen ei lisää kiinnostusta tanssimista kohtaan, mikä on mielestäni varsin odotettu tulos kurssin lyhyden vuoksi. Kaikkien koulujen yhteinen keskiarvo (2, 51/2, 60) nousi hieman, mitä voitaneen pitää hyvänä suuntana. Keskihajonta (0, 93/0, 96) kertoi oppilaiden samanmielisyydestä.

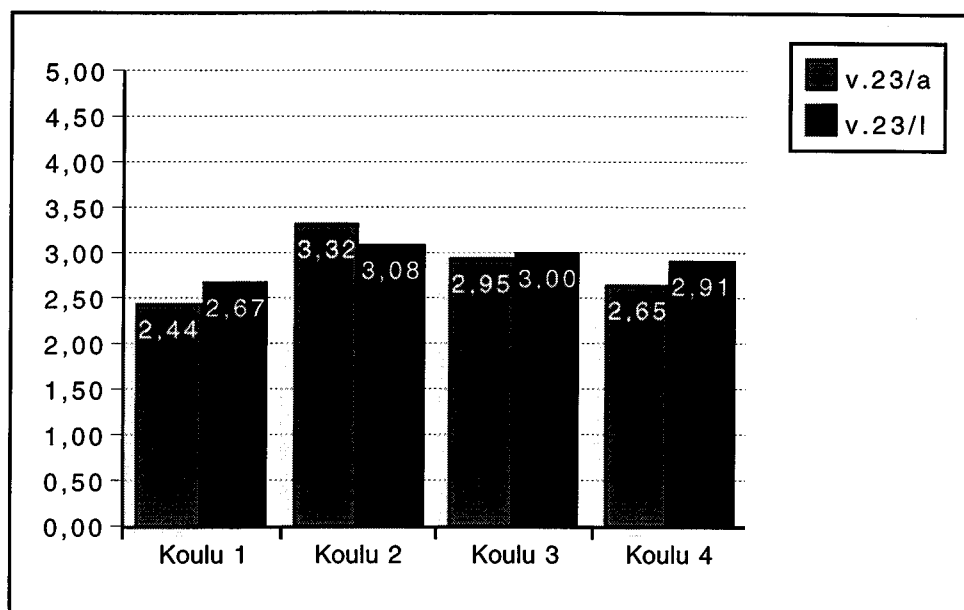
KUVIO 23. Väittämä 21/a.m." Tanssiminen on hauskaa."
Väittämä 21/l. m."Tanssiminen oli hauskaa."

Kuviossa 23 nähdään, että alkumittauksessa koulut 1 ja 3 olivat väittämän "tanssiminen on hauskaa" kanssa jokseenkin samaa mieltä. Koulut 2 ja 4 olivat tulosten perusteella hieman varautuneempia. Loppumittauksessa tulos parani kouluissa 3 ja 4. Koulussa 3 tunnelma olikin kurssilla selkeästi innostunut ja oppilaat lähtivät tanssiin mukaan helposti. Koulussa 4 innokkaampi ryhmä oli myös mielestäni hyvin mukana, ja uskon, että tämä näkyy tuloksen paranemisena. Koulun 1 kanta pysyi jälleen hyvin samanlaisena sekä alku- että loppumittauksessa, mikä on varsin mielenkiintoista. Ilmeisesti koulun 1 oppilailla on jo selkeä asenne tanssimista ajatellen. Koulun 2 keskiarvo taas hieman laski. Kaikkien koulujen yhteinen keskiarvo (3,72/3,90) nousi jonkin verran. Keskihajonta (1,09/1,06) kertoi samanmielisyydestä.

KUVIO 24. Väittämä 22/a.m.: "Tanssiminen virkistää."
 Väittämä 22/l. m.: "Tanssiminen virkisti."

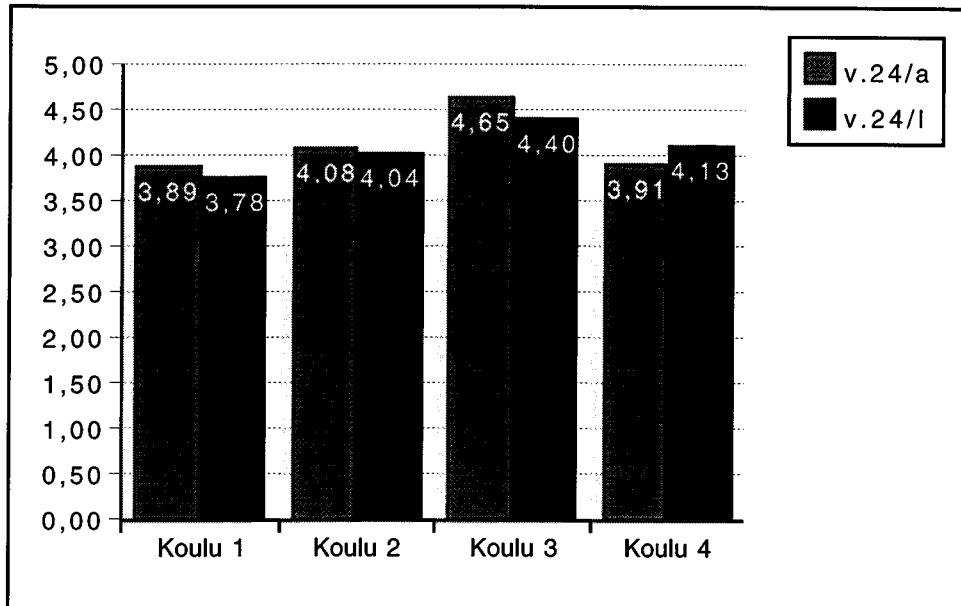
Alkumittauksessa (kuvio 24) koulussa 1 tanssimisen virkistävydestä oltiin "jokseenkin samaa mieltä". Koulujen 2, 3 ja 4 keskiarvot olivat myös lähellä tätä vaihtoehtoa. Loppumittauksessa koulun 1 keskiarvo nousi, mutta muissa kouluissa jostain syystä keskiarvo hiukan laski. Ehkä joku koki tanssimisen väsyttävänä. Yleinen suunta näyttää olevan kuitenkin se, että väittämästä oltiin suunnilleen "jokseenkin samaa mieltä". Tanssin virkistävyys mainittiin myös palautteissa. Kaikkien koulujen yhteinen keskiarvo hieman laski (3, 73/3, 68). Keskihajonta oli aluksi 1, 10, lopuksi 1, 13.

KUVIO 25. Väittämä 23. "Jos järjestettäisiin keski-aikaan liittyvä tapahtuma, osallistuisin siihen."

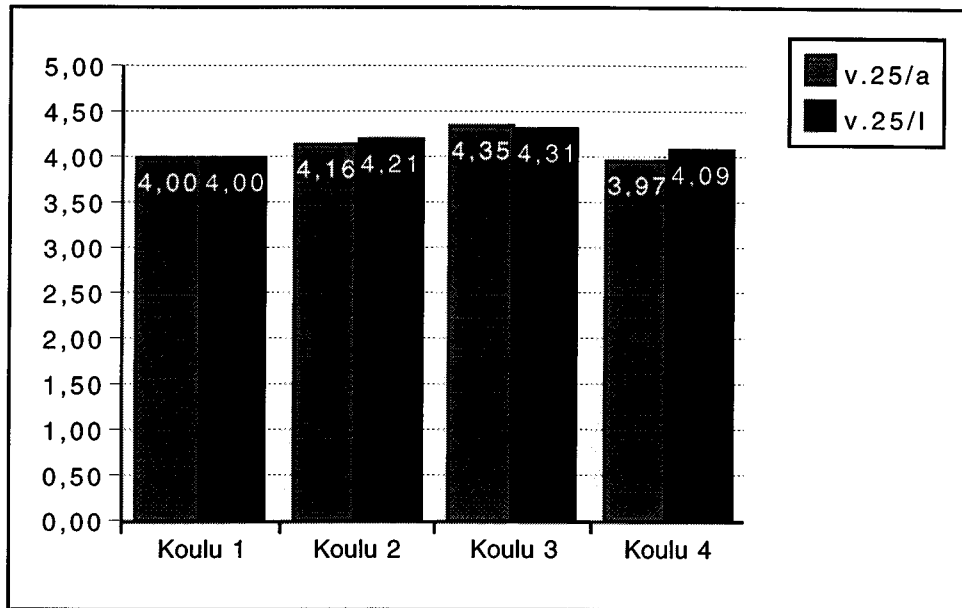
Alku- ja loppumittauksessa (kuviot 25) koulun 2 keskiarvo oli korkein, vaikka sekään ei ollut kovin korkea ja tulos myös laskee loppumittauksessa. Tanssiin muuten myönteisesti suhtautunut koulun 1 keskiarvo pysyy matalimpana, mitä voitaisiin ehkä ihmetellä, mutta toisaalta keski-aikaiset juhlat ovat hieman eri asia kuin keski-aikaisten tanssien tanssiminen. Loppumittauksessa kaikkien koulujen keskiarvot olivat lähellä vaihtoehtoa "en tiedä". Mikäli keski-aikaiset tanssit ovat oppilaille uusi asia, niin silloin on mielestäni luonnollista, että vastaus on juuri tämän kaltainen. Luultavasti oppilaat eivät ole vielä aivan varmoja siitä, mitä mieltä ovat asiasta, asenne voi olla vasta muotoutumassa. Keskihajonnan (1, 10/1, 14) perusteella oppilaat olivat varsin samanmielisiä. Kaikkien koulujen yhteinen keskiarvo (2, 89/2, 96) kertoi, ettei keski-aikaisiin juhliin osallistuminen innostanut kovinkaan paljon.

7. 2. 3 Kognitiivinen komponentti

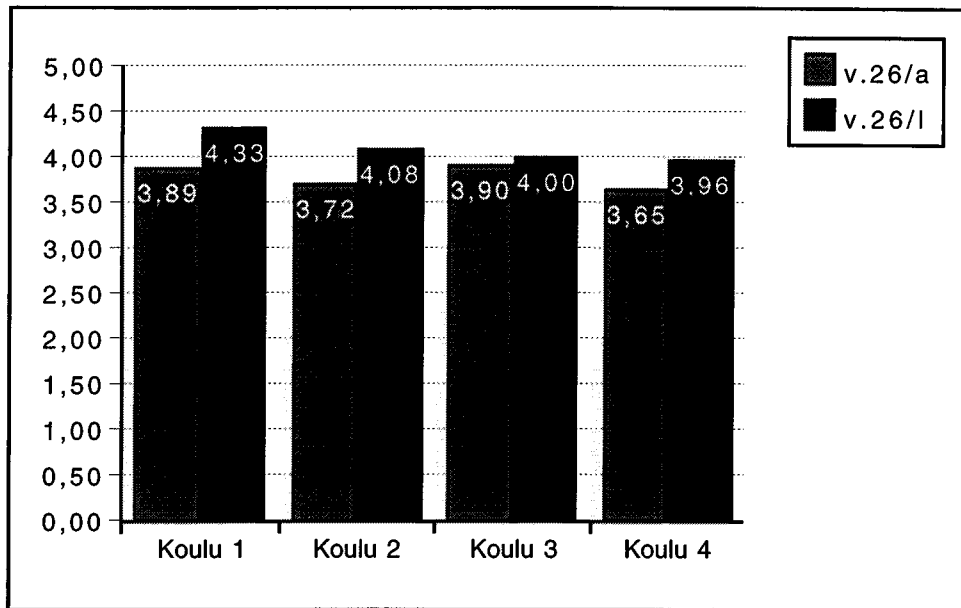
KUVIO 26. Väittämä 24."Liike on luonnollinen tapamme kokea musiikkia."

Alkumittauksessa (kuvi 26) selkeimmin kantaa väittämään otti koulu 3, jonka keskiarvo oli lähimpänä vaihtoehtoa "täysin samaa mieltä". Myös muiden koulujen tulokset olivat varsin korkeat. Loppumittauksessa yllättäen keskiarvot laskivat hieman kaikissa muissa kouluissa paitsi koulussa 4. Kaikkien koulujen keskiarvon perusteella oppilaat kuitenkin pitävät liikettä luonnollisena tapana kokea musiikkia, mikä mielestäni on varsin myönteinen tulos. Keskihajonnan mukaan oppilaat olivat varsin samanmielisiä (0, 94/0, 95).

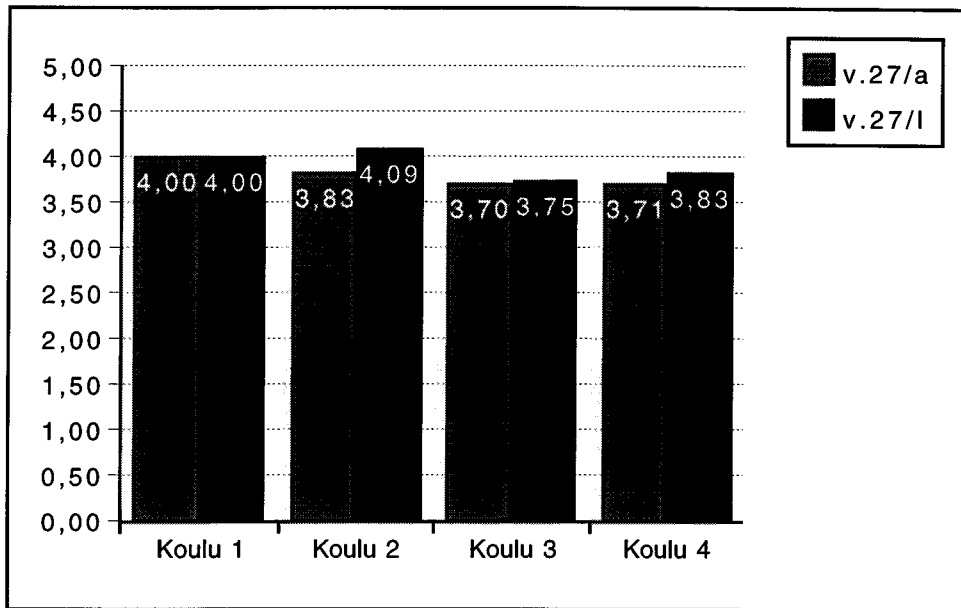
KUVIO 27. Väittämä 25. "Ihmiset ovat kautta aikojen liittäneet musiikin ja liikkeen toisiinsa."

Kuviossa 27 väittämän 25 "Ihmiset ovat kautta aikojen liittäneet musiikin ja liikkeen toisiinsa" keskiarvot. Alkumittauksessa koulun 3 keskiarvo on korkein. Myös koulun 2 keskiarvo on yli neljän, mikä on ehkä aika yllättävää, koska tässä koulussa esimerkiksi tanssimiseen musiikintunnilla ei suhtauduttu kovinkaan innokkaasti (ks. s. 56). Mielestäni on mielenkiintoista tehdä havainto, että sekä tästä väittämästä että väittämästä 24 "Liike on luonnollinen tapamme kokea musiikkia", tulokset ovat näin korkeat. Silti musiikin tunneilla liikutaan verrattain vähän. Hajontaa (0,82/0,94) syntyi myös hieman lisää, vaikkakin oppilaat olivat varsin samanmielisiä.

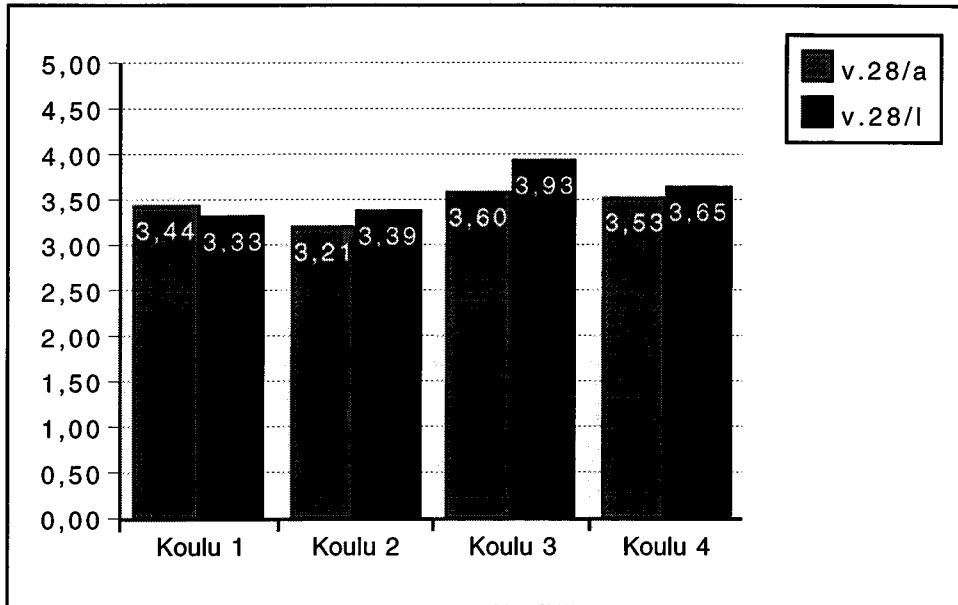
KUVIO 28. Väittämä 26. "Tanssi opettaa toimimaan muiden kanssa."

Alkumittauksessa (kuvio 28) minkään koulun keskiarvo ei yltänyt vielä aivan "jokseenkin samaa mieltä"- kohtaan asti, mutta loppumittauksessa tulokset olivat jo hyvin rohkaisevia. Aivan kuin oppilaat olisivat huomanneet, että tanssi opettaa toimimaan muiden kanssa. Kaikkien koulujen yhteinen keskiarvo (3,75/4,06) oli lopulta vahvasti "jokseenkin samaa mieltä". Myös keskihajonnan (0,78/0,73) perusteella oppilaat olivat väittämästä varsin samanmielisiä. Tämän tuloksen perusteella tanssi sopisi hyvin musiikkitunnille.

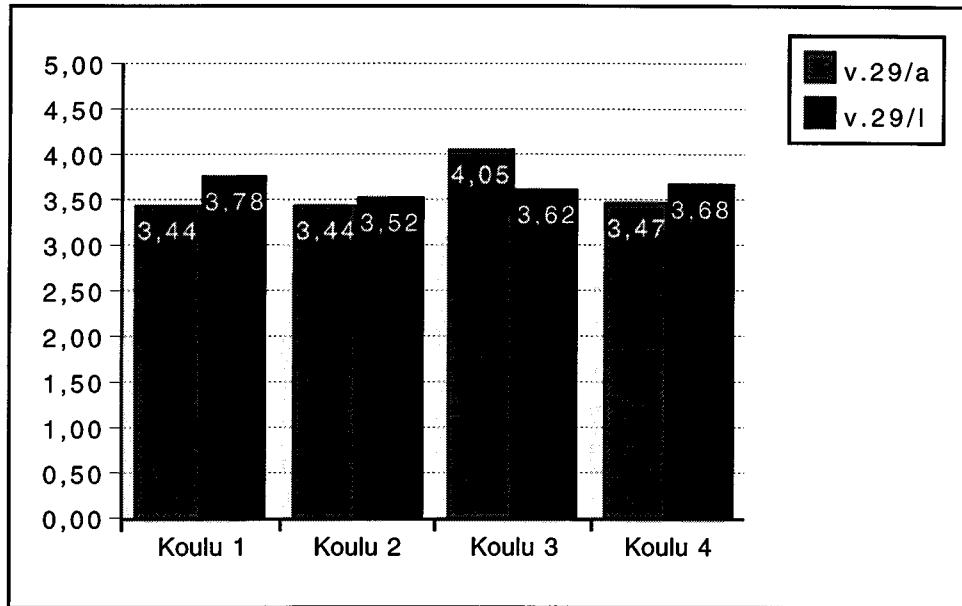
KUVIO 29.Väittämä 27."Tanssissa totutaan kokemaan läheisyyttä."

Siitä, totutaanko tanssissa kokemaan läheisyyttä, koulu 1 oli aluksi "jokseenkin samaa mieltä" (kuvio 29), kun muut koulut vaikuttivat hieman epäröivämmiltä. Loppumittauksessa koulun 2 tulos nousi myös jo arvon neljä tuntumaan. Vaikuttaa siltä, että vaikka koulu 2 oli varsin kriittinen historiallisia tansseja kohtaan asenteen affektiivista komponenttia mitattaessa, niin tietoa mittaavista väittämissä tämä koulun oppilaat vaikuttavat hyvin kypsiltä. Koulujen yhteinen keskiarvo oli aluksi 3,77, lopuksi 3,92. Tämäkin tulos oli varsin myönteinen ja mielestäni osoittaa, että oppilaat suhtautuivat tanssiin varsin myönteisesti.

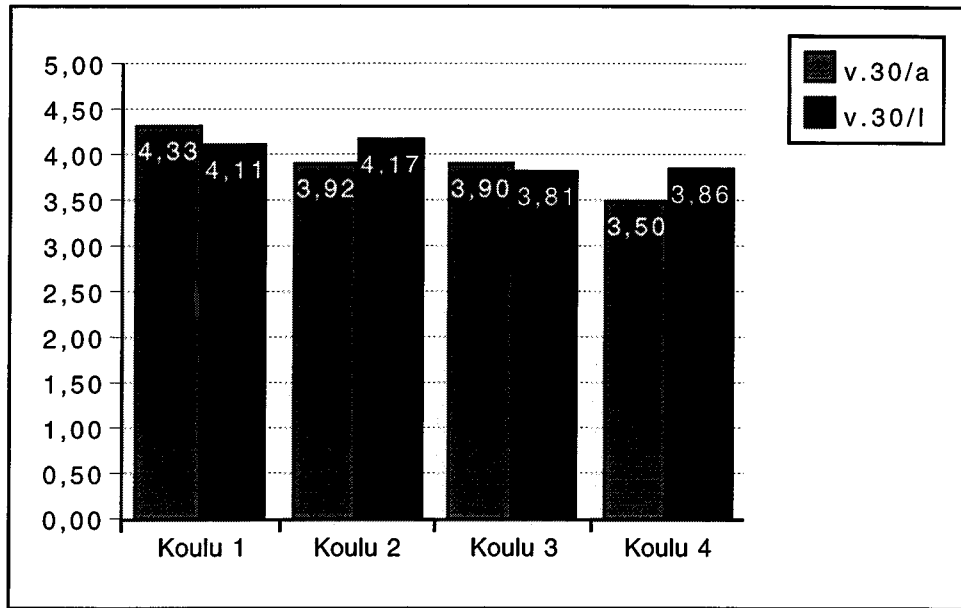
KUVIO 30. Väittämä 28: "Ihmisellä on synnynnäinen tarve tanssia musiikin mukaan."

Väittämä "Ihmisellä on synnynnäinen tarve tanssia musiikin mukaan" (kuvio 30) on jyrkempi kuin esimerkiksi väittämä 25 "Ihmiset ovat kautta aikojen liittäneet musiikin ja liikkeen toisiinsa", mikä näkyy ehkä siinä, että tulos on kaikissa kouluissa varsin neutraali. Alkumittauksessa kaikkien koulujen keskiarvot olivat välillä "en tiedä"- "jokseenkin samaa mieltä". Loppumittauksessa muiden koulujen tulokset, paitsi koulun 1, nousivat. Koulun 3 tulos nousi eniten eli aivan kuin kurssi olisi vahvistanut oppilaiden mielipidettä siitä seikasta, että ihmisellä on synnynnäinen tarve tanssia musiikin mukaan. Kaikkien koulujen yhteinen keskiarvo nousi hieman (3,45/3,59).

KUVIO 31. Väittämä 29. "Tanssin avulla ihminen oppii tuntemaan kehonsa."

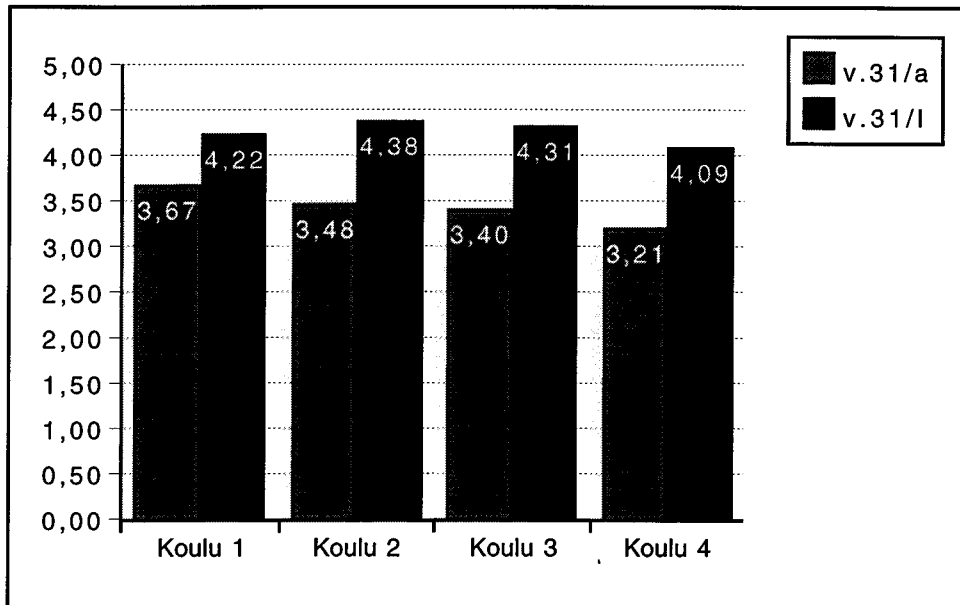
Alkumittauksessa (kuvio 31) koulu 3 otti selkeimmin kantaa väittämään. "Tanssin avulla ihminen oppii tuntemaan kehonsa"- väittämästä he olivat selvästi "jokseenkin samaa mieltä". Muut koulut olivat hieman varovaisempia kannanotossaan. Loppumittauksessa kuitenkin vain koulun 3 keskiarvo laski kohti vaihtoehtoa "en tiedä", mikä hieman tuntuu nurinkuriselta. Kaikkien koulujen yhteisessä keskiarvossa (3, 00/3, 63) tapahtui kuitenkin selkeä muutos. Tulos on mielestäni aika hyvä. Mielestäni olisi tärkeää, että oppilaat ymmärtävät oman kehon tuntemisen yhteyden esimerkiksi itsetuntoon. Keskihajonta oli 0, 99/ 0, 95, eli lukiolaiset olivat varsin samanmielisiä sekä aluksi että lopuksi,

KUVIO 32. Väittämä 30. "Oman kehon tunteminen auttaa itsensä tuntemisessa."

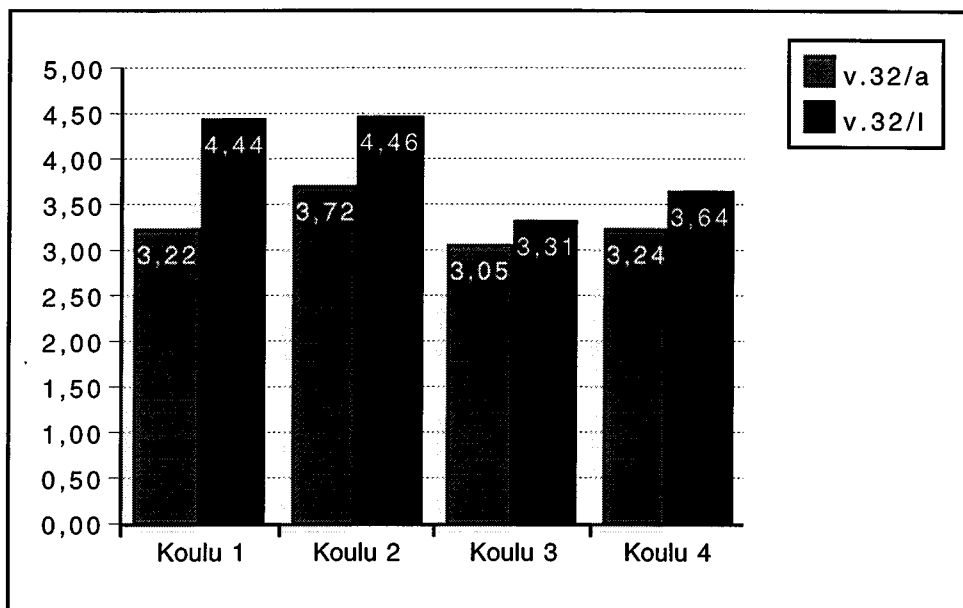
Alkumittauksessa (kuvio 32) vain koulussa 1 väittämästä "Oman kehon tunteminen auttaa itsensä tuntemisessa" oltiin vahvasti jokseenkin samaa mieltä, kun muiden koulujen keskiarvot jäivät jonkin verran alle neljän. Loppumittauksessa koulun 1 keskiarvo kuitenkin hieman laski, samoin kuin koulussa 3. Koulussa 2 keskiarvo taas nousi yli neljän ja oli loppumittauksen korkein. Kaikkien koulujen keskiarvo loppumittauksessa nousi lähes tasolle "jokseenkin samaa mieltä" (3,80/3,99). Tästä voisi päätellä, että oppilaat olivat varsin tietoisia oman kehon tuntemisen vaikutuksesta itsensä tuntemiseen ja pitivät tätä seikkaa tärkeänä. Tätä tukee myös tuloksista esiin tullut oppilaiden runsas liikuntaharrastuneisuus. Lukiolaiset vaikuttivat siis hyvin tiedostavilta.

Seuraavaksi esittelen keskiaikaisiin tansseihin liittyviä kognitiivista komponenttia mittaavia väittämiä. Alkumittauksessa väittämät olivat selvästi oppilaille outoja, mutta loppukyselyssä jokaisen keskiaikaisiin tansseihin liittyvän väittämän tulos muuttui selvästi, joten en esittele aivan kaikkia tuloksia tältä alueelta.

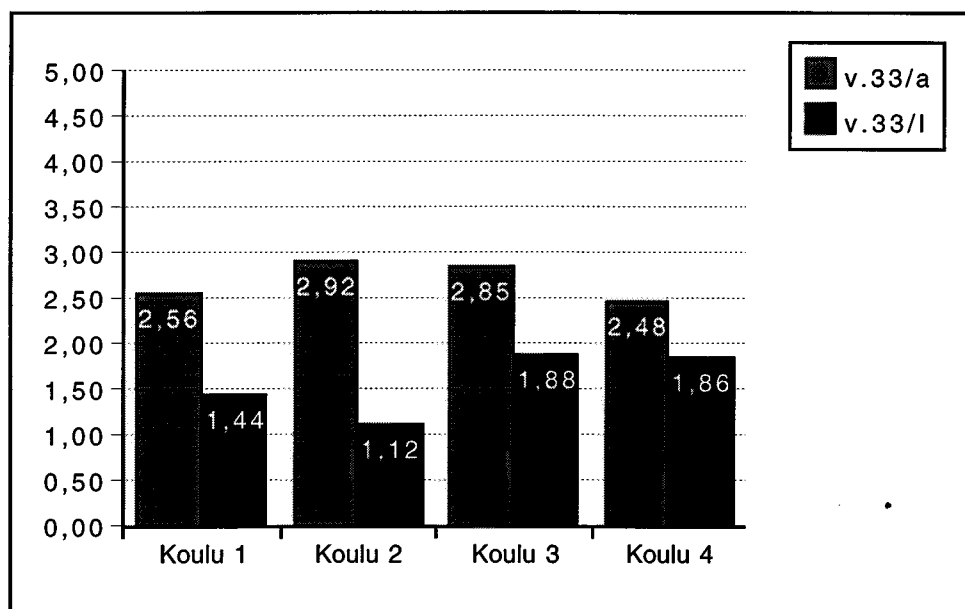
KUVIO 33. Väittämä 31. "Keskiajalla tanssi oli tärkeä tunteiden ilmaisukeino kansalle."

Ensimmäinen keskiaikaan liittyvä väittämä (kuvio 33) oli alkumittauksen perusteella herättänyt hämmennystä. Kaikkien koulujen keskiarvot olivat lähellä vaihtoehtoa "en tiedä". Loppumittauksessa muutos oli selkeä ja kertoi siitä, että oppilaat ovat kuunnelleet tutkimuksen alussa pitämäni "tietoiskun" keskiajan tanssista. Tanssi oli tärkeä tunteiden ilmaisukeino kansalle. Loppumittauksen tuloksiin vaikutti myös se, että kaikki oppilaat eivät olleet paikalla ensimmäisellä tunnilla, kun pidin "tietoiskun" keskiajan ilmiöistä. Koulussa 1 kaksi, koulussa 2 yksi, koulussa 3 kuusi ja koulussa 4 neljä oppilasta eivät kuulleet "tietoiskua". Näiden lukiolaisten vastaukset laskivat keskiarvoja. Toisaalta oli myös oppilaita, jotka eivät tietopakettien kuulemisesta huolimatta tienneet loppumittauksessa oikeita vastauksia keskiaikaan liittyviin väittämiin.

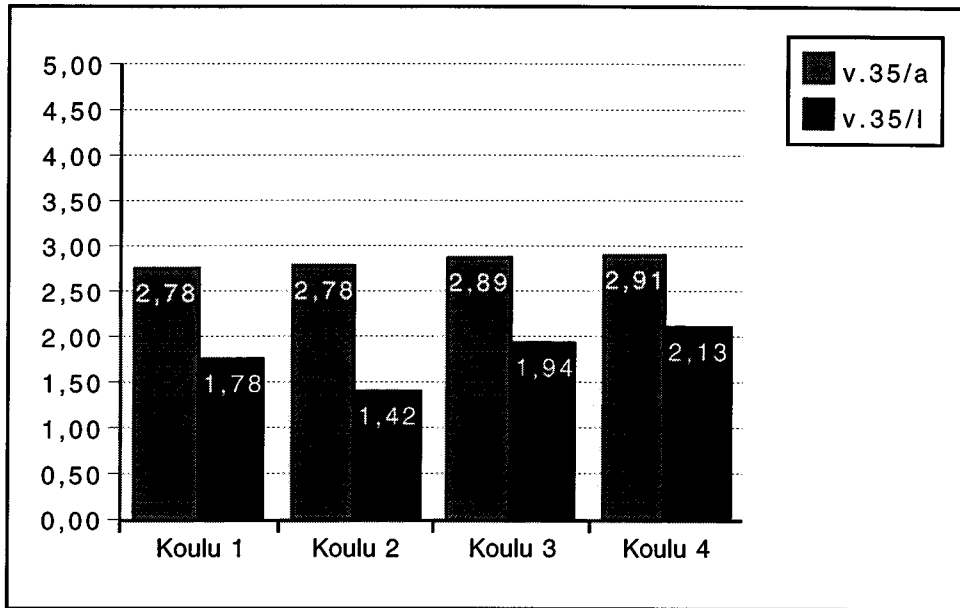

KUVIO 34.Väittäjä 32. "Keskiajalla kirkko piti tanssia paholaisen juonina."

Alkumittauksessa (kuviokuva 34) koulu 2 oli eniten oikealla suunnalla. Keskiajalla kirkko todella piti tanssia paholaisen juonina. Kouluissa 2 ja 1 tämä kohta oli lopputuloksen perusteella jäänyt hyvin mieleen. Kouluissa 2 (kuviokuva 35) myös se, ettei tanssia kielletä Raamatussa, oli selvimmän muistissa.

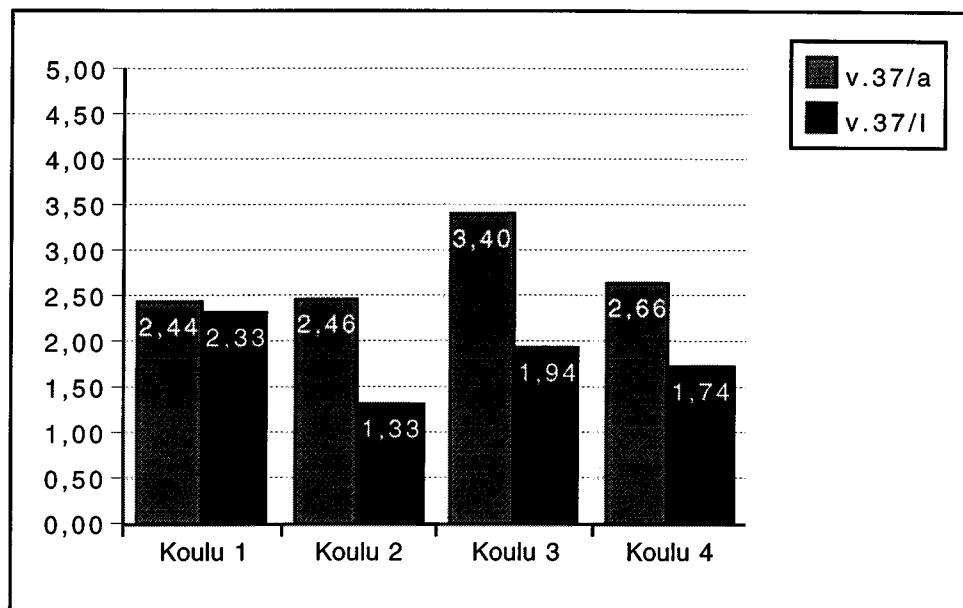

KUVIO 35.Väittäjä 33. "Raamatussa tanssi kielletään."

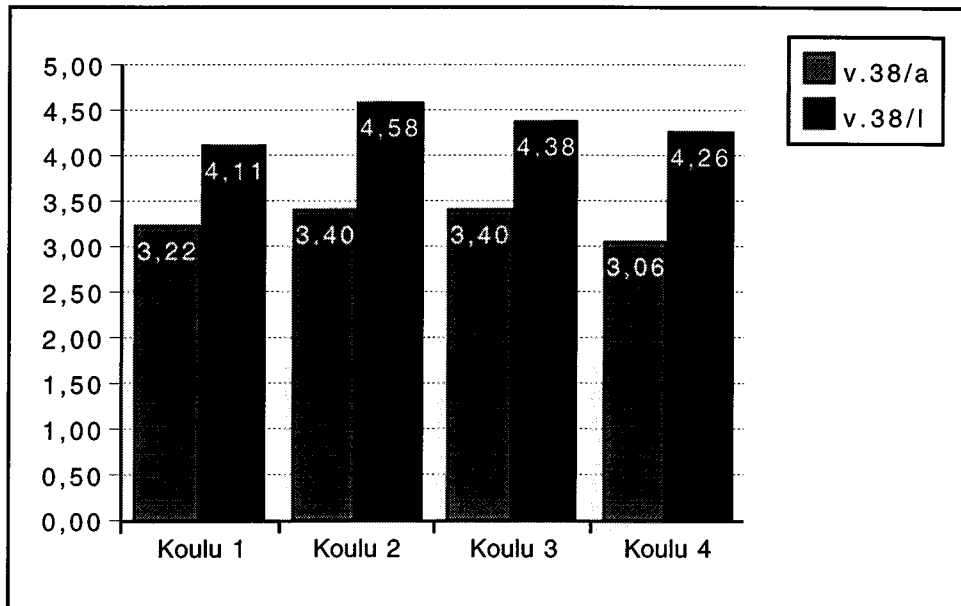
KUVIO 36.Väittämä 35. "Tanssimania oli keskiaikainen seuratanssi."

Oletin (kuvio 36), että tanssimania olisi oppilaille vieras käsite. Alkumittauksessa keskiarvo oli lähellä vaihtoehtoa "en tiedä". Loppumittauksessa koululla 2 oli taas varmintä tietoa väittämästä, heidän vastauksensa oli lähimpänä vaihtoehtoa "täysin eri mieltä". Tanssimania ei ollut keskiaikainen seuratanssi, vaan "tauti", jota papit yrittivät manata pois ja jonka syyksi on esitty niin mielipuolisuutta kuin jonkinlaista myrkytystilaa. Vaikuttaa siltä, että koulussa 2 oppilaat olivat kuunnelleet "tietopaketin" selvästi hyvin tarkkaavaisesti.

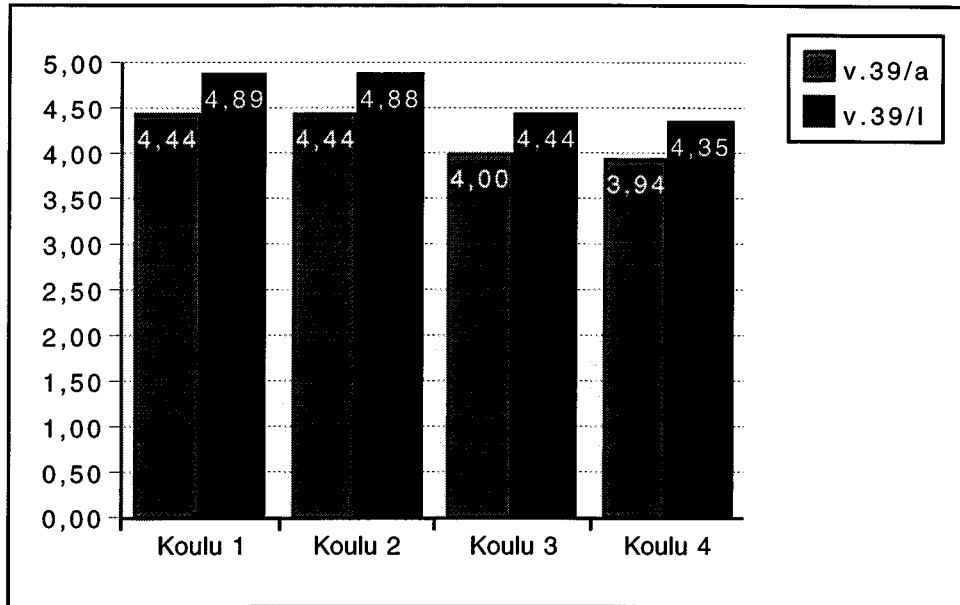
KUVIO 37. Väittämä 37. "Keskiajalla talonpoikien tanssit olivat hillittyjä:"

Alkumittauksessa koulu 3 oli eniten "hakoteillä", sillä keskiajalla talonpoikien tanssit pursuivat iloa ja vauhtia (kuvio 37). Muiden koulujen keskiarvot alkumittauksessa olivat vaihtoehtojen "en tiedä"- "jokseenkin eri mieltä" välillä. Loppumittauksen perusteella koulu 2 muisti väittämän oikean vastauksen parhaiten. Muiden koulujen keskiarvot myös muuttuivat selvästi loppumittauksessa. Taas keskihajonta (0,86/1,09) oli suurempi loppumittauksessa. Johtuneeksi siitä, että joukossa oli oppilaita, joilla oli varmaa tietoa ja niitä, joilla ei ollut.

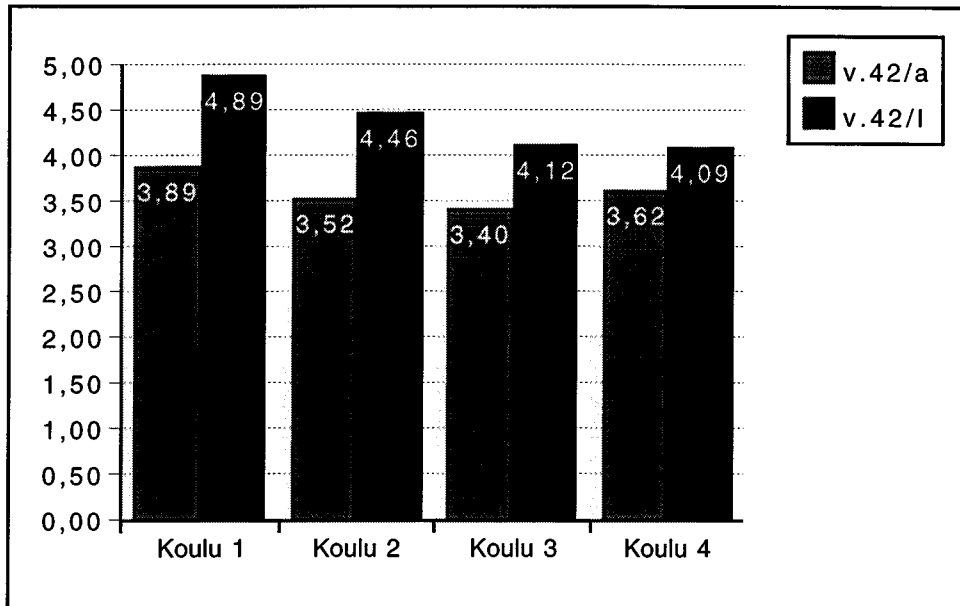
KUVIO 38.Väittämä 38. "Ritareiden tuli osata tanssia taitavasti."

Kuviosta 38 voidaan päätellä, että tästä väittämästä oppilailla oli jo jonkinlainen ennakkokäsitys, vastausten keskiarvo kaikissa kouluissa oli jo alkukyselyssä oikealla suunnalla. Loppumittauksessa kaikkien koulujen keskiarvot olivat yli 4. Koulu 2 keskiarvo osoitti jälleen, että oppilaat tiesivät, mitä vastaisivat.

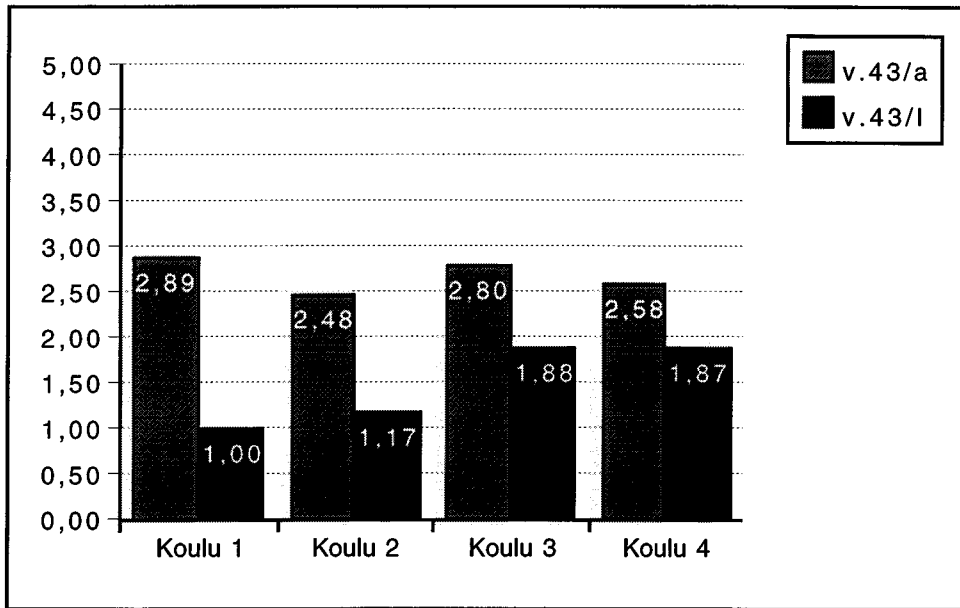
KUVIO 39. Väittämä 39. "Trubaduurit kiersivät keskiajalla kylästä kylään."

Väittämä 39 (kuvio 39) oli myös sellainen, josta oppilailla oli selvästi tietoa jo etukäteen. Koulut olivat väittämästä jo alkukyselyssä suunnilleen "jokseenkin samaa mieltä" tai "täysin samaa mieltä". Loppumittauksessa tulos muuttui kaikissa kouluissa vielä lähemmäksi vaihtoehtoa "täysin samaa mieltä", korkeimmat tulokset kouluissa 1 ja 2. Myös keskihajonta (0,80/0,70) pieneni loppumittauksessa.

KUVIO 40. Väittämä 42. "Vampyyrilegendat syntyivät keskiajalla."

Tästä (kuvio 40) väittämästä oppilailla oli myös joku ennakkokäsitys, koska alkumittauksen keskiarvo oli selvästi välillä "en tiedä"- "jokseenkin samaa mieltä". Loppumittauksessa koulussa 1 ja 2 tulokset olivat jälleen korkeimmat. Myös muiden koulujen keskiarvo nousi yli neljän.

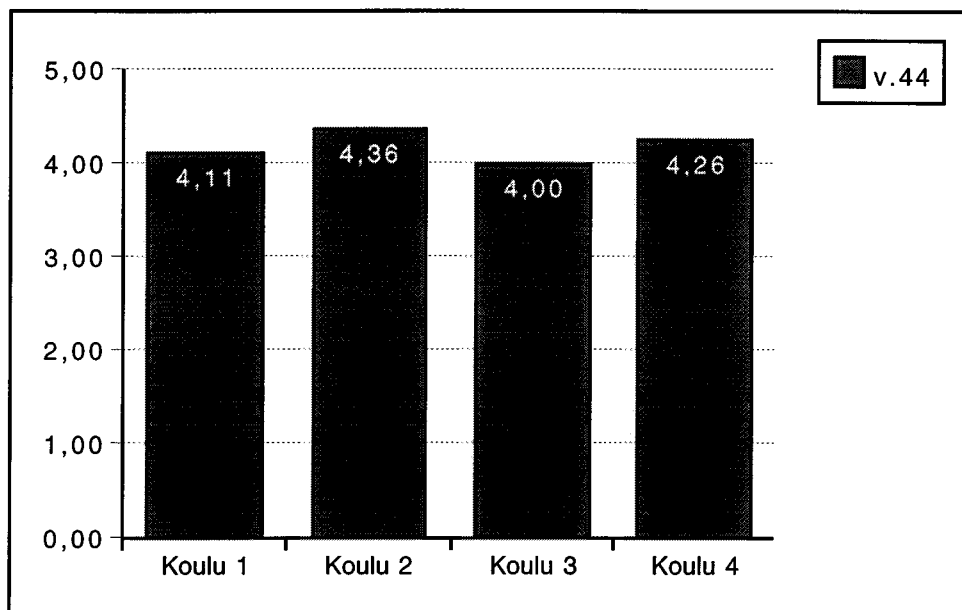

KUVIO 41. Väittämä 43. "Branle oli keskiaikainen ruoka."

Tämä (kuviokuva 41) oli kompakysymys, sillä kyselylomakkeen alussa kysyttiin, onko vastaaja tanssinut aikaisemmin keskiaikaisia tansseja, esimerkiksi Farandolea, Branlea jne. Jotkut oppilaat muistivat tämän ja keskiarvot olivat jo alkumittauksessa välillä "en tiedä"- ja "jokseenkin eri mieltä". Tällä kertaa koulussa 1 kaikki oppilaat tiesivät, että Branle ei ole keskiaikainen ruoka. Myös muissa kouluissa keskiarvon mukaan väittämän virheellisyys oli selvinnyt oppilaille. Kaikkien koulujen keskiarvo (2, 63/1, 53) muuttui loppukyselyssä yli yksikön.

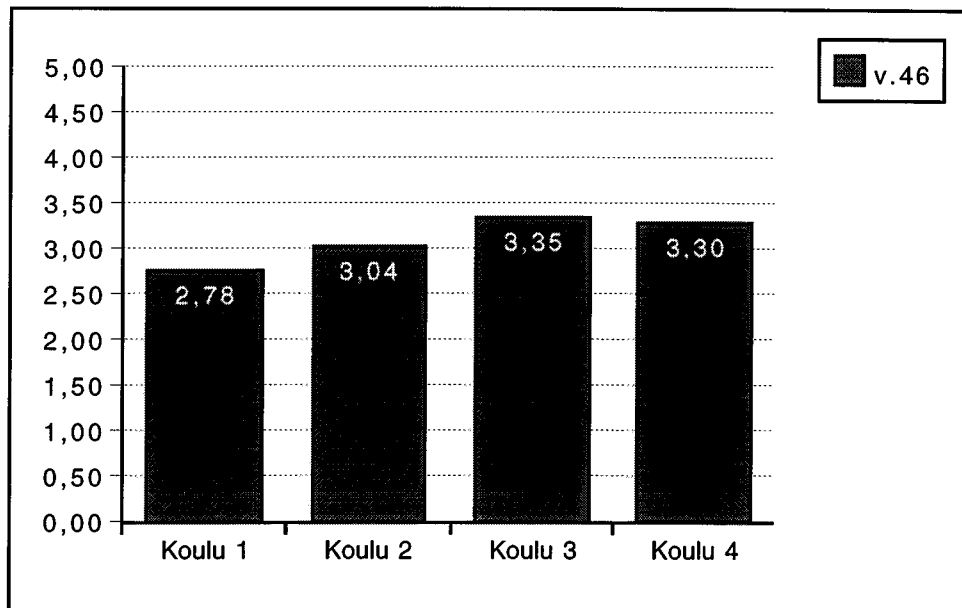
7. 2. 4 Toiminnallinen komponentti

Kuten arvelinkin, tanssimiseen ja keskiaikaisiin tansseihin liittyvä toiminnallisuus oli varsin vähäistä, joten en esittele jokaista kyselyssä ollutta väittämää erikseen.

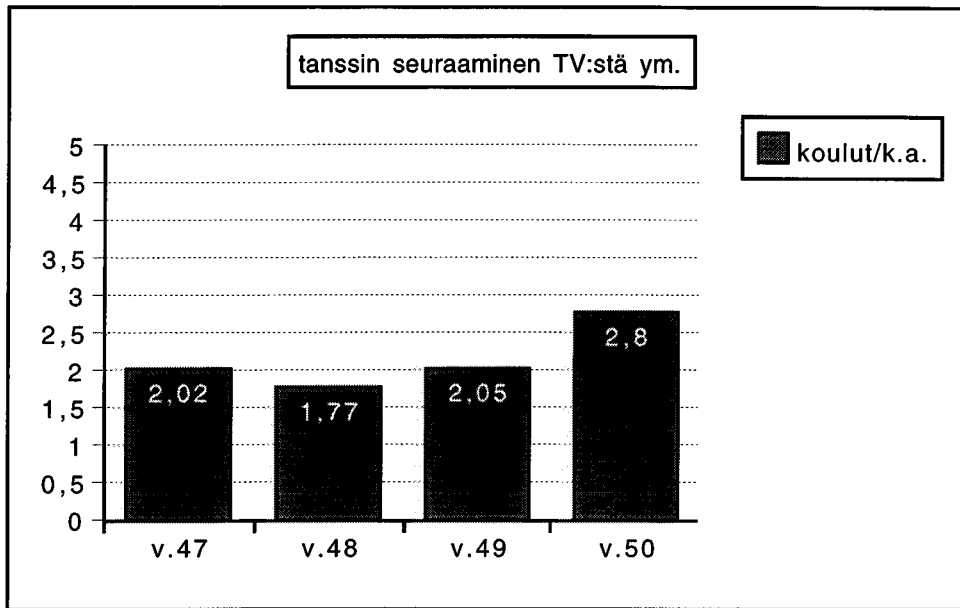
KUVIO 42. Väittämä 44. "Olen osallistunut koulun tanssitunneille, jos niitä on ollut."

Oppilaat (kuvio 42) ovat ilmeisesti osallistuneet varsin hyvin koulujen tanssitunneille. Väittämässä 45 (ei kuvaa) "Olen tanssinut lavatansseissa" koulun 3 keskiarvo oli korkein, jossa lähes neljäsosa (4/20) oppilasta ilmoitti harrastavansa tätä tanssimuotoa jonkin verran ja 2 (2/20) oppilasta melko paljon. Muiden koulujen keskiarvot jäivät alle kahden, mikä ei ollut mitenkään yllättävää. Yllättävämpää mielestäni oli koulun 3 lavatanssiharrastuneisuus. Discossa tanssiminen (kuvio 43) oli odotetusti yleisempi tanssimuoto lukiolaisten keskuudessa.

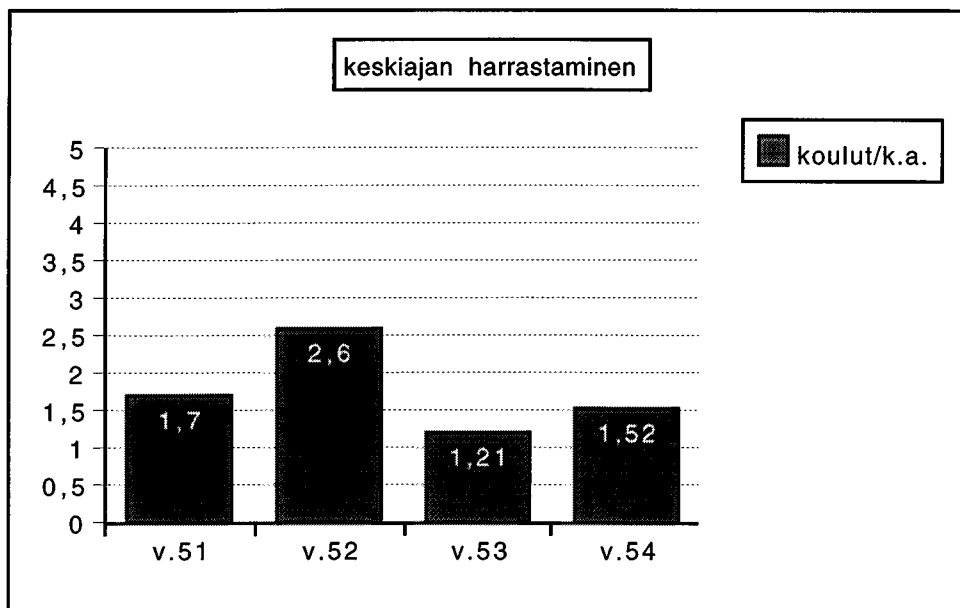

KUVIO 43.Väittämä 46. "Pidän discossa tanssimisesta."

Väittämien 47, 48, 49 ja 50 kaikkien koulujen yhteiset keskiarvot olen koonnut kuvioon 44. Väittämään 47 "Käyn katsomassa tanssiesityksiä" kaikkien koulujen yhteinen keskiarvo oli 2, 02. Tanssiesityksiä käytiin siis katsomassa melko vähän. Väittämässä 48 "Seuraan televisiosta balettitanssikilpailuja- ja esityksiä" koulujen yhteinen keskiarvo oli 1, 77 eli samoin balettiesitysten seuraamista televisiosta tapahtui melko vähän. Vain koulussa 1 yksi oppilas ilmoitti seuraavansa balettia televisiosta melko paljon. Väittämän 49 "Seuraan televisiosta kilpatanssia" keskiarvo oli 2, 05 eli tätä lajia seurattiin vähän enemmän kuin balettia tai tanssiesityksiä. Väittämään 50 "Seuraan televisiosta jäätanssia tai taitoluistelua" koulujen yhteinen keskiarvo oli 2, 8, joten tämän alueen harrastaminen oli jonkun verran aktiivisempaa kuin edellisten. Tulokset olivat varsin odotettavissa.

KUVIO 44. Kaikkien koulujen keskiarvot väittämiin 47, 48, 49 ja 50.

KUVIO 45. Kaikkien koulujen keskiarvot väittämiin 51, 52, 53 ja 54.

Kuvioon 45 on koottu väittämien 51, 52, 53 ja 54 tulokset. Väittämässä 51 "Olen hankkinut kaikenlaista keski-iäkaan liittyvää tietoa" kaikkien koulujen keskiarvo

oli 1, 7, eli tiedon hankkimista ei tapahtunut lainkaan tai se oli melko vähäistä. Vain koulussa 3 viisi (5/20) oppilasta ilmoitti hankkineensa kaikenlaista keski-aikaan liittyvää tietoa jonkin verran ja yksi (1/20) oppilas melko paljon. Väittämän 52 "Olen katsonut TV:stä keski-aikaan liittyviä elokuvia" kaikkien koulujen keskiarvo oli 2, 6, joka jäi vaihtoehtojen "melko vähän - jonkin verran" välille. Väittämän 53 "Olen osallistunut keski-aikaisiin juhliin" keskiarvoksi tuli 1, 21. Koulun 3 oppilaista joku mainitsi, että koulussa oli järjestetty jokin aika sitten historian kurssin yhteydessä keski-aikaiset juhlat. Tästä koulusta viisi oppilasta kertoikin osallistuneensa keski-aikaisiin juhliin "melko vähän" eli oppilaat luultavasti tarkoittivat koulussa järjestettyä juhlaa. Koulussa 4 yksi oppilas kertoi osallistuneensa juhliin jonkin verran. Koska lomakkeessani ei ollut tarkentavia kysymyksiä, joilla olisi selvinnyt minkälaisiin keski-aikaisiin juhliin koulun 4 oppilas oli osallistunut. Väittämä 54 oli "Kuuntelen keski-aikaista musiikkia esim. gregoriaaninen". Sen keskiarvoksi tuli 1, 52. Koulussa 1 yksi (1/9), koulussa 4 yksi (1/25) ja koulussa 3 kolme (3/20) oppilasta vastasi kuuntelevansa jonkin verran keski-aikaista musiikkia. Koulussa 4 yksi oppilas (1/34) vastasi kuuntelevansa keski-aikaista musiikkia melko paljon ja yksi oppilas (1/34) hyvin paljon.

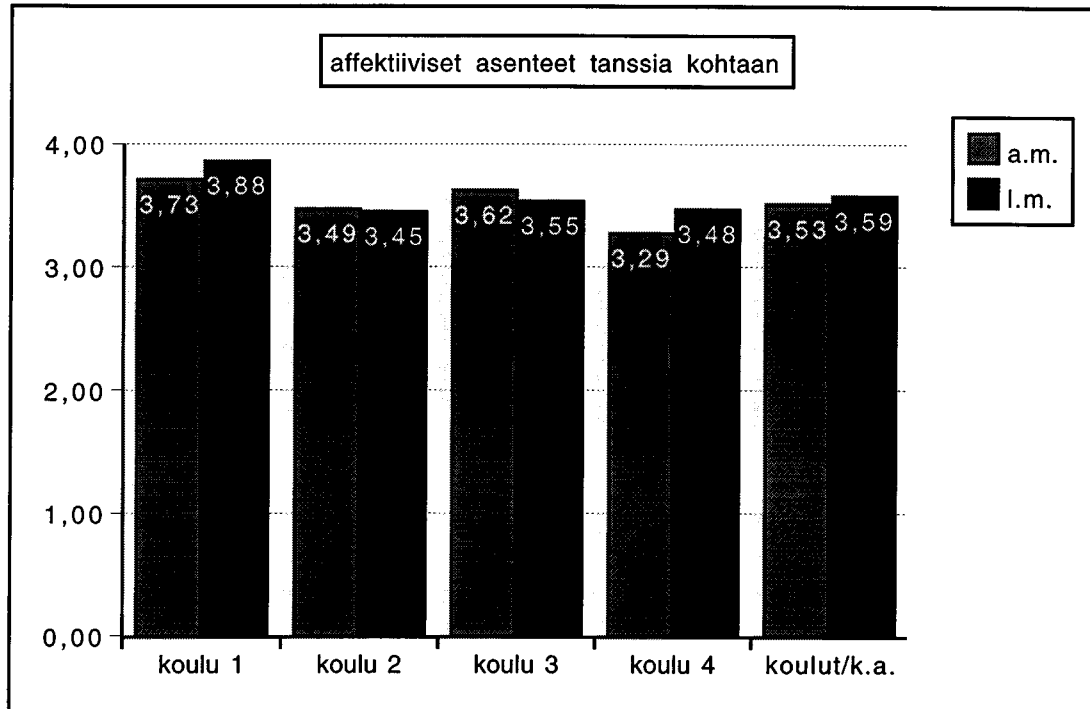
7. 2. 5 Tutkimusongelmien tarkastelu

Lopuksi tarkastelen jokaista tutkimusongelmaani erikseen. Tästä syystä olen laskenut kuhunkin tutkimusongelmaan liittyvien väittämien keskiarvojen keskiarvon. Esimerkiksi ensimmäisen pääongelman "Miten tanssikurssi vaikutti lukiolaisten asenteisiin yleensä tanssia kohtaan" ensimmäinen alaongelma oli: "Miten asenteet muuttuivat affektiivisella komponentilla". Tähän kysymykseen vastasivat väittämät 1 -22, ja tuloksia esittelin kappaleessa "tulosten tarkastelu". Nyt laskin väittämien 1 - 22 keskiarvojen keskiarvon, jolloin sain yhden keskiarvon kertomaan lukiolaisten asenteista yleensä tanssia kohtaan asenteen affektiivisella komponentilla. Laskutoimitus suoritettiin seuraavalla kaavalla:

väittämä 1/a. (3, 78) + väittämä 2/a. (2, 33) + v.3/a. (3, 22)...+ v.22/a. (4, 00) = 3, 73 (koulu1)

1. Pääongelma: Miten tanssikurssi vaikutti lukiolaisten asenteisiin yleensä tanssia kohtaan?

1. 1 Miten asenteet muuttuivat affektiivisella komponentilla?

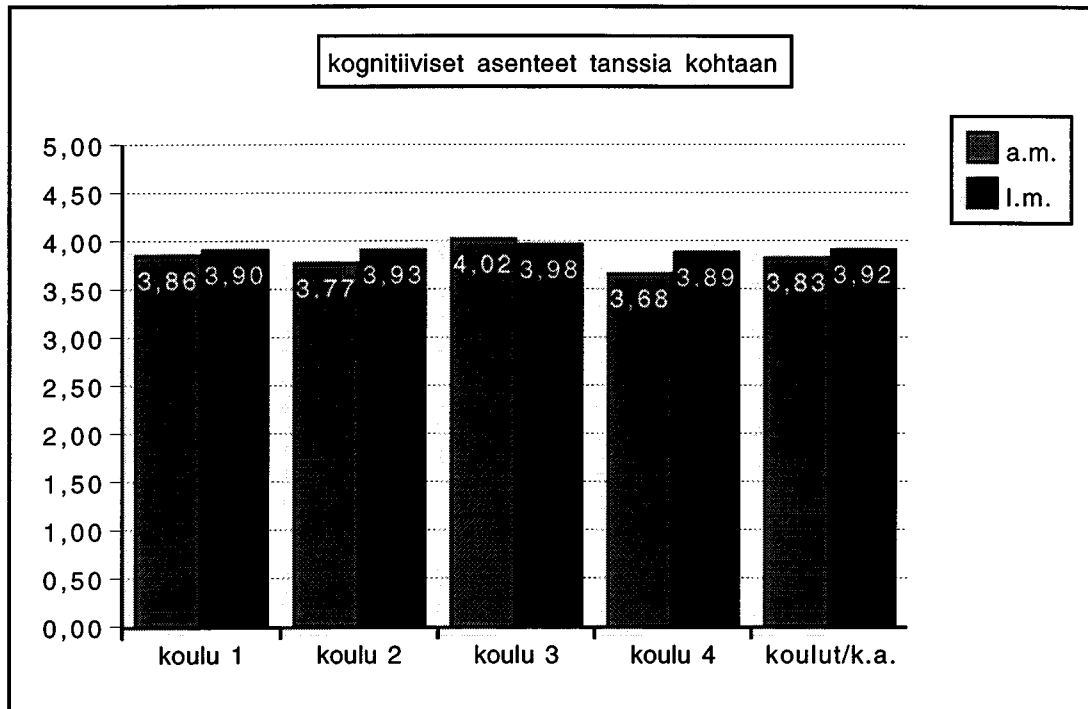

KUVIO 46. Lukiolaisten affektiivisen asennekomponentin keskiarvo alku- ja loppumittauksessa yleensä tanssimista kohtaan

Kuviossa 46 nähdään tulokset ensimmäiseen alaongelmaan, johon liittyvät väittämät 1 - 22. Keskiarvon laskemista varten väittämien 3, 5, 6, 8, 9, 12, 15 tulokset oli muutettava päinvastaisiksi, joka käytännössä merkitsee, että 1 = 5, 2 = 4, 3 = 3, 4 = 2, 5 = 1. Maksimitulos olisi ollut 5, mikä oli merkinnyt hyvin myönteistä affektiivista suhtautumista yleensä tanssia kohtaan. Kaikkien koulujen keskiarvot alkumittauksessa olivat selvästi yli kolmen, eivätkä ne eronneet toisistaan mitenkään selvästi. Koulussa 1 keskiarvot olivat korkeimmat sekä alku- että loppumittauksessa. Loppumittauksessa kouluissa 2 ja 3 affektiivisen komponentin keskiarvot hieman laskivat. Mielenkiintoista on, että koulun 4 loppukeskiarvo nousee. Kaikkien

koulujen keskiarvo affektiivisella komponentilla vaikuttaa suhteellisen neutraalilta, mutta tulosta voitaneen pitää varsin hyvänä.

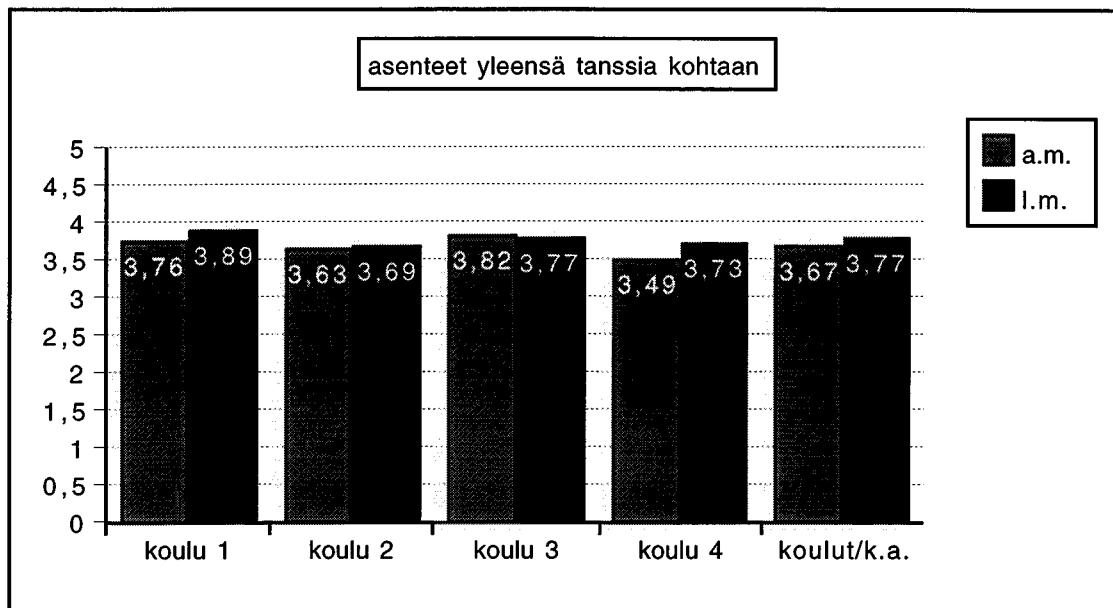
1. 2 Miten asenteet muuttuivat kognitiivisella komponentilla?

KUVIO 47. Lukiolaisten kognitiivisen asennekomponentin keskiarvot tanssia kohtaan

Alaongelma 1. 2 tarkastelee, miten lukiolaisten asenteet yleensä tanssimista kohtaan muuttuivat kognitiivisella komponentilla". Tähän ongelmaan (kuvio 47) liittyivät väittämät 24 - 30. Kognitiivisen komponentin tulokset olivat jo alkumittauksessa hieman affektiivisten asenteiden tuloksia korkeampia, kaikkien koulujen keskiarvot olivat lähellä arvoa 4. Vaikuttaa siltä, että oppilaiden mielestä liike ja musiikki kuuluvat yhteen. Loppumittaukseen keskiarvot nousivat muissa kouluissa, paitsi koulussa 3, jossa tulos hieman laskee. Tulos on silti korkein, mikä kertoo tämän koulun myönteisestä ajattelusta liikkeen ja musiikin yhdistämistä kohtaan. Kaikkien koulujen yhteiset keskiarvot kertoivat kuitenkin varsin myönteisestä suhtautumisesta tanssiin ja liikuntaan. Uskon, että myönteiseen tulokseen vaikuttaa myös oppilaiden liikuntaharrastuneisuus.

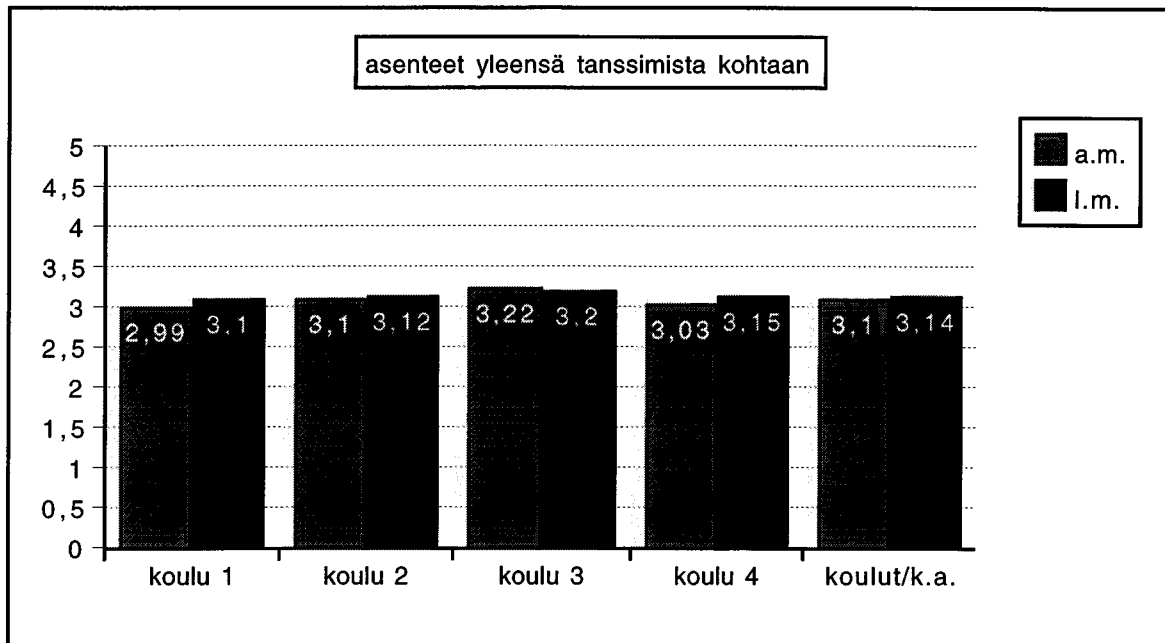
1.3 Miten asenteet muuttuivat, kun lasketaan affektiivisen ja kognitiivisen komponentin keskiarvo?

KUVIO 48. Affektiivisen ja kognitiivisen komponentin keskiarvo alku- ja loppumittauksessa yleensä tanssia kohtaan.

Kuviossa 48 nähdään affektiivisiä ja kognitiivisiä asenteita yleensä tanssimista kohtaan mitanneiden väittämien keskiarvot. Koulujen tulokset olivat varsin samankaltaisia, vaikka pieniä eroja voidaan havaita. Alkumittauksessa koulun 3 keskiarvo oli korkein ja toiseksi korkein oli koulun 1 keskiarvo. Loppumittauksessa koulun 1 keskiarvo nousi korkeimmaksi, koulun 3 toiseksi korkein, kolmanneksi jäi koulu 4 ja neljänneksi koulu 2. Eniten keskiarvo kuitenkin muuttui jälleen koulussa 4 (0, 24). Kaikkien koulujen yhteinen keskiarvo hieman nousi. Muutos on pientä, mutta tulokset osoittavat, että kurssin aikana jotakin kuitenkin tapahtui.

1.4 Miten asenteet muuttuivat, kun lasketaan keskiarvo affektiiviselta, kognitiiviselta ja toiminnalliselta komponentilta?

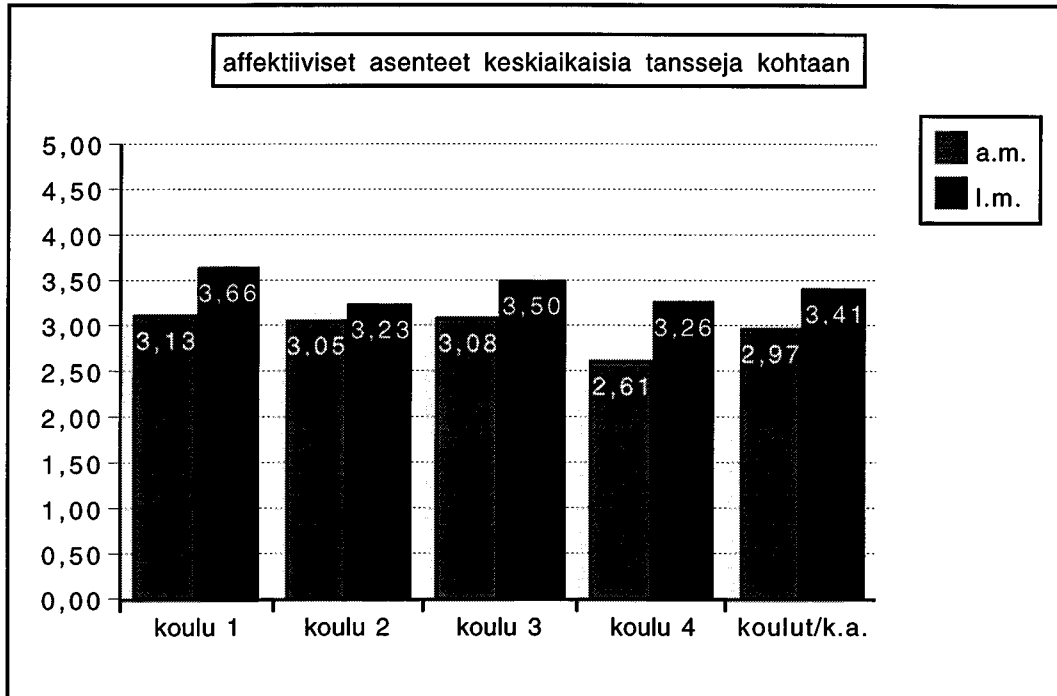

KUVIO 49. Lukiolaisten asenteet yleensä tanssimista kohtaan affektiivisellä, kognitiivisella ja toiminnallisella komponentilla.

Kun laskettiin keskiarvo (kuvio 49) asenteen kaikilla kolmella komponentilla, tulokset laskivat selvästi. Asenteet yleensä tanssia kohtaan ovat tällöin varsin neutraaleja. Itse pidän kuitenkin tärkeämpänä keskiarvoa affektiivisen ja kognitiivisen komponentin kesken. Tämä tulos vahvistaa Hirsjärven (1983) toteamusta, että henkilön tunteet, tieto ja toiminta voivat olla voimakkaasti ristiriidassa. Oppilaiden tunteita ja tietoa mittaavien väittämien tulokset tanssimista kohtaan korreloivat keskenään varsin hyvin, mutta toiminnallisuutta mittaavat tulokset jäävät matalammiksi.

2. Pääongelma: Miten tanssikurssi vaikutti lukiolaisten asenteisiin historiallisia tansseja kohtaan?

2.1 Miten asenteet muuttuivat affektiivisella komponentilla?

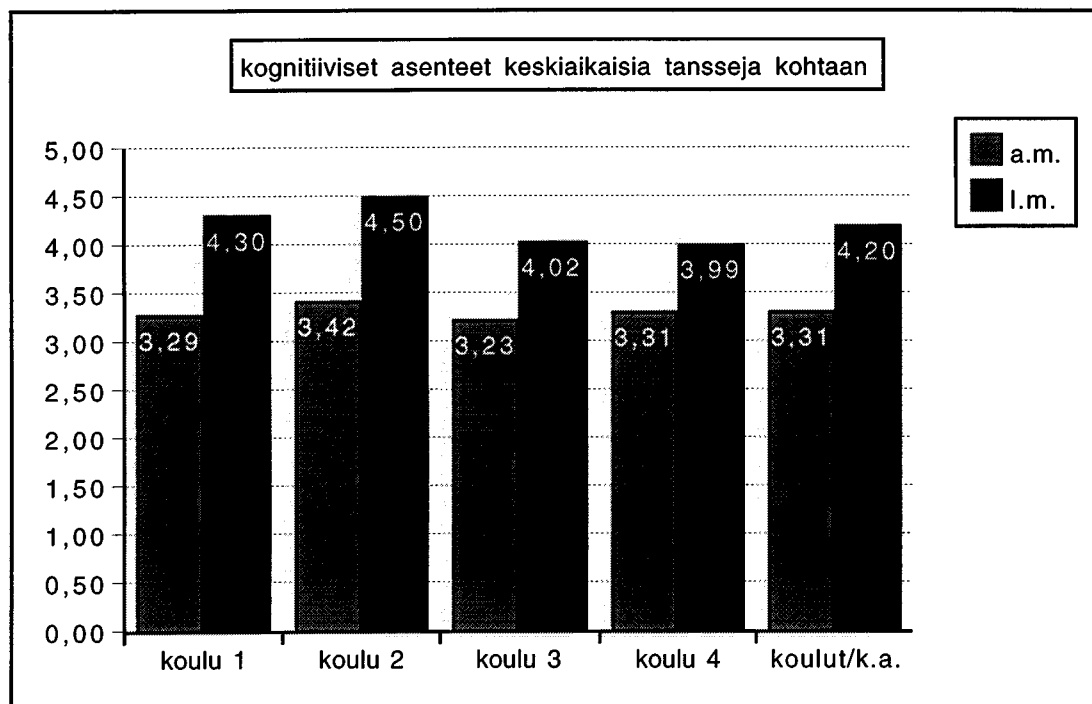

KUVIO 50. Lukiolaisten affektiivisen asennekomponentin keskiarvo alku- ja loppumittauksessa keskiaikaisia tansseja kohtaan

Kuviossa 50 nähdään lukiolaisten affektiiviset asenteet juuri keskiaikaisia tansseja kohtaan, joita mittasivat alkukyselyssä väittämät 11, 12, 14, 19, 20 ja 23, ja loppukyselyssä näiden lisäksi 2, 4, 5, 8, 17, 21 ja 22. Alkukyselyssä keskiarvot kouluissa 1, 2 ja 3 olivat lähellä arvoa kolme, vain koulun 4 keskiarvo jäi tämän alle. Ilokseni havaitsen, että loppumittauksessa kaikissa kouluissa tulos parani. Koulu 1 tulos oli korkein ja seuraavaksi korkein koulun 3 tulos. Tämä olikin odotettavissa. Eniten keskiarvo muuttui koulussa 4 (0,61), vaikka kaikkien koulujen vertailussa tulos oli vasta kolmanneksi korkein. On mielenkiintoista huomata, että kaikkien koulujen yhteinen keskiarvo nousi selvästi alku- ja loppumittauksen välillä. Tästä voisi

päätellä, että keskiikäisten tanssien tanssiminen vaikutti asenteiden affektiiviseen komponenttiin myönteisesti, vaikka tulos ei vielä suuria lupakaan.

2. 2 Miten asenteet muuttuivat kognitiivisella komponentilla?

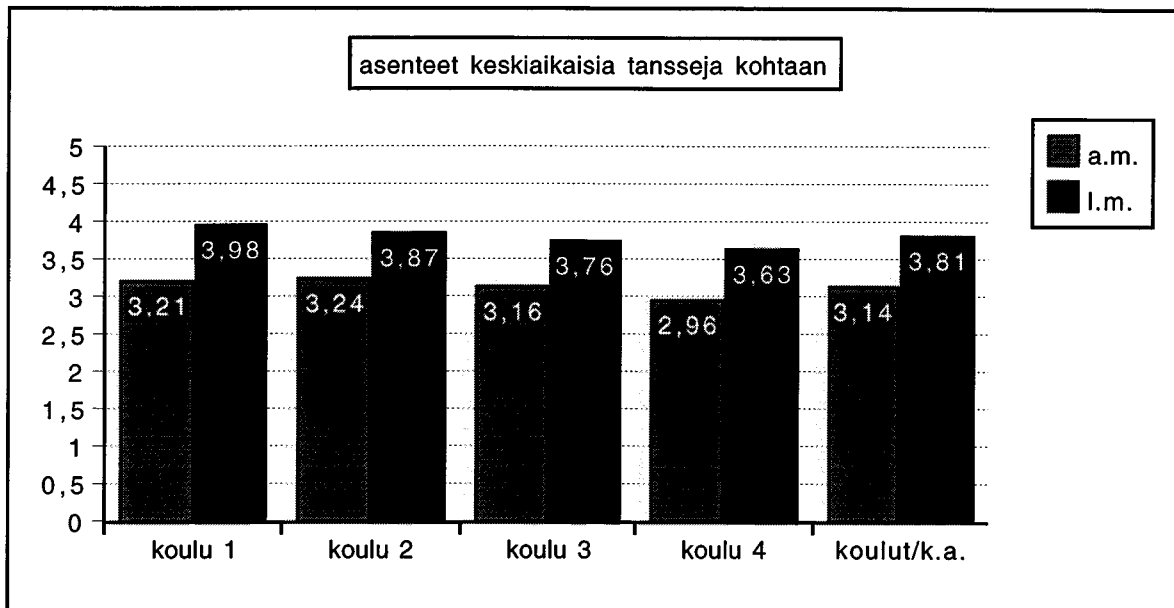

KUVIO 51. Lukiolaisten kognitiivisen asennekomponentin keskiarvo alku- ja loppumittauksessa keskiikäisiä tansseja kohtaan

Kognitiivista komponenttia (kuvio 51) keskiikäisiä tansseja kohtaan mittasivat väittämät 31 - 43. Myös kognitiivisen komponentin väittämien maksimitulos olisi ollut 5, joka olisi merkinnyt sitä, että lukiolaiset olisivat tienneet vastaukset historiallisia tansseja koskeviin väittämiin erinomaisesti. Väittämien 33, 35, 36, 37 ja 41 tulokset käänsin päinvastaisiksi. Alkumittauksessa koulujen keskiarvot (3,23 - 3,42) olivat hyvin lähellä toisiaan. Loppumittauksessa keskiarvot selvästi muuttuivat. Koulussa 2 keskiikäisiin tansseihin liittyneet asiat olivat jääneet muistiin parhaiten. Toiseksi korkein keskiarvo oli koulussa 1, ja sitten perässä koulu 3 ja koulu 4. Tietoa mittaavan komponentin keskiarvot ovat korkeampia kuin tunteita

mittaavan komponentin keskiarvot. Esimerkiksi koulussa 2 affektiivisuutta mitanneet keskiarvot historiallisia tansseja kohtaan olivat 3, 05/3, 23, kognitiivisen komponentin keskiarvot olivat 3, 42/4, 20.

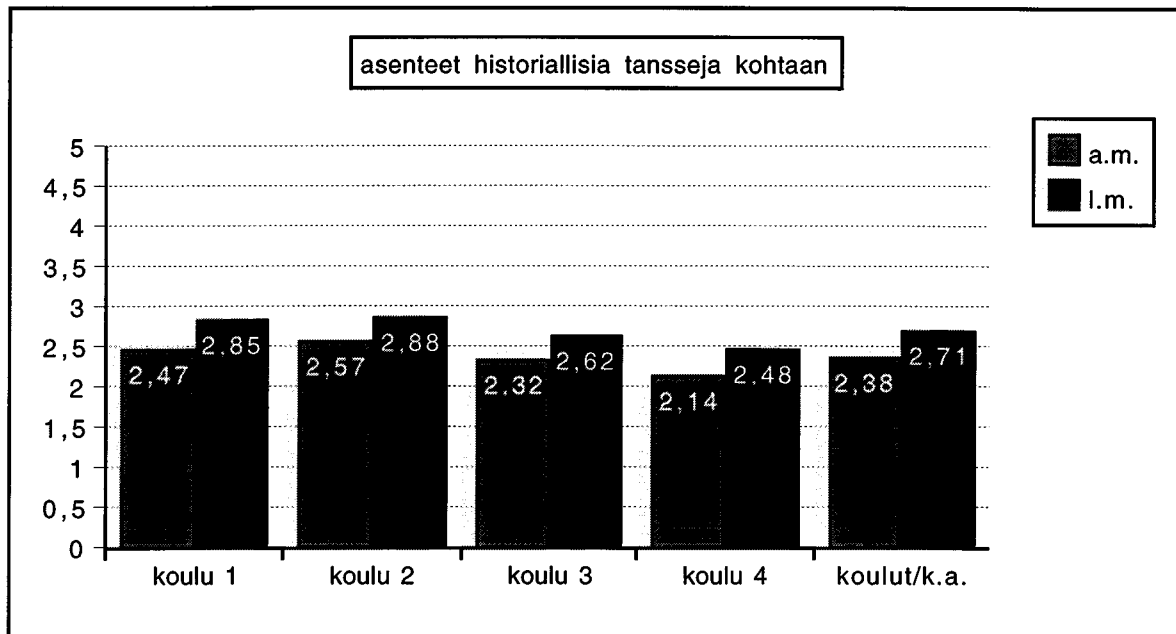
2.3 Miten asenteet muuttuivat, kun lasketaan yhteen affektiivisen ja kognitiivisen komponentin keskiarvot?

KUVIO 52. Asenteen affektiivisen ja kognitiivisen komponentin keskiarvot historiallisia tansseja kohtaan.

Tulosten perusteella (kuvio 52) asenteet historiallisia tansseja kohtaan eivät ole niin myönteiset kuin yleensä tanssia kohtaan. Alkumittauksessa koulujen keskiarvot ovat samansuuntaisia. Koulun 2 keskiarvo on korkein. Tulokseen on vaikuttanut kognitiivisen komponentin tulos, joka oli koulussa 2 korkein. Loppumittauksessakin erot ovat pieniä, mutta odotetusti koulun 1 keskiarvo nousi korkeimmaksi, ja tulos on jo varsin hyvä, liki neljä. Toiseksi korkein keskiarvo oli koulussa 2, kolmantena koulu 3 ja neljäntenä koulu 4. Myös kaikkien koulujen yhteinen keskiarvo nousivat selvästi.

2.4 Miten asenteet muuttuivat, kun lasketaan yhteen affektiivisen, kognitiivisen ja toiminnallisen komponentin keskiarvot?

KUVIO 53. Asenteen affektiivisen, kognitiivisen ja toiminnallisen komponentin keskiarvot historiallisia tansseja kohtaan

Kuviossa 53 keskiarvot laskettiin asenteen kolmen eri komponentin kesken. Kun mukaan otettiin toiminnallisen komponentin keskiarvot, tulokset laskivat selvästi, aivan kuten keskiarvot, joilla mitattiin asenteita yleensä tanssimista kohtaan. Toiminnallisuutta keskiaikaisia tansseja kohtaan, tai paremminkin keskiaikaa kohtaan, mittasivat väittämät 51 - 54. Keskiarvot liikkuvat välillä 1,32 - 1,89, eli harrastuneisuus oli varsin vähäistä. Tulos oli odotettavissa. Kuitenkin edelleen painottaisin tuloksia, jotka syntyivät affektiivisestä ja kognitiivisesta komponentista.

8 POHDINTA

Tulosten perusteella oppilaat suhtautuvat sekä tanssimiseen että historiallisiin tansseihin varsin myönteisesti. Kun affektiivisen ja kognitiivisen komponenttien tuloksista laskettiin keskiarvo yleensä tanssia kohtaan, olivat keskiarvot alkumittauksessa välillä 3, 49 (koulu 4) ja 3, 82 (koulu 3), loppumittauksessa keskiarvot nousivat välille 3, 69 (koulu 2) ja 3, 89 (koulu 1). Kaikkien koulujen yhteenlaskettu keskiarvo (3, 67/3, 77) oli siis varsin hyvä sekä alku- että loppumittauksessa. Keski-aikaisten tanssien keskiarvot liikkuivat alkumittauksessa välillä 2, 96 (koulu 4) ja 3, 24 (koulu 2). Tulokset olivat hieman matalampia kuin tulokset yleensä tanssia kohtaan, mutta loppumittauksessa kaikissa kouluissa keskiarvot (3, 63 - 3, 98) muuttuivat selvästi myönteisempään suuntaan. Nyt korkein tulos oli koulussa 1 ja matalin jälleen koulussa 4. Kaikkien koulujen yhteisessä keskiarvossa (3, 14/3, 81) ero alku- ja loppumittauksen välillä oli hyvin selvä. Jos asteikko muutetaan arvosana-asteikoksi, jossa arvo 5 tarkoittaa erinomaista, niin asenteiden arvosanaa sekä yleensä tanssimista (lopputulos 3, 77) että keski-aikaisia tansseja (lopputulos 3, 81) kohtaan voidaan pitää parempana kuin kiitettävä miinus.

On silti otettava huomioon, että edellisissä keskiarvoissa on laskettuna vain affektiivisen ja kognitiivisen asennekomponentin keskiarvot, jotka olivat enemmän yhdensuuntaiset keskenään, toisin kuin toiminnallisen komponentin tulokset. Kun keskiarvot laskettiin asenteen kaikkien kolmen komponentin kesken, tulokset laskivat selvästi. Nyt kaikkien koulujen yhteinen tulos oli yleensä tanssia kohtaan 3, 10/3, 14 ja keski-aikaisia tansseja kohtaan 2, 38/2, 71. Vähäinen "ilmitoiminta" olikin odotettavissa. Mielestäni tanssista kiinnostuneen oppilaan ei kuitenkaan tarvitsisi todistaa kiinnostustaan tanssimista kohtaan käymällä säännöllisesti lavatansseissa tai seuraamalla tiiviisti televisiosta kilpatanssia. Toki uskon, että jos joku on todella kiinnostunut ja innostunut tanssimisestä, hän käy seuraamassa esityksiä. Samoin oppilas voi olla kiinnostunut keski-aikaisista tansseista, vaikka ei kuuntelisikaan runsaasti gregoriaanista musiikkia tai kävisi usein keski-aikaissa juhlissa. Ylipäätään toiminnalliseen komponenttiin liittyvät väittämät oli hankalampi kehittää kuin affektiiviseen ja kognitiiviseen komponenttiin liittyviä väittämiä, ja mietin, mittasivatko ne todella sitä, mitä niiden tuli mitata. Jokatapauksessa asennekomponenttiteoria antoi "ryhtiä"

tutkimukselleni, vaikka oman tutkimuksessani painottaisin juuri affektiivisen ja kognitiivisen komponentin tuloksia.

Kun tarkastelin tuloksia, jokaiselle tutkimuskoululle muodostui omanlainen profiilinsa. Koulut olivat lopulta kuin persoonia, jotka ottivat väittämiin kantaa kukin luonteensa mukaisesti, vaikkakaan mitään huimia eroja koulujen välille ei syntynyt. Luonnollisesti oma subjektiivinen kokemukseni kouluista vaikutti näiden profiilien luomiseen. Koulujen vastaukset noudattivat jollakin tavalla tiettyä linjaa ja oli mielenkiintoista vertailla vastauksia niihin mielikuviin, jotka minulle kouluista oli jäänyt. Joskus jonkun koulun tulos hieman yllätti, mutta useinmiten tulokset olivat odotettuja. Seuraavassa ajatuksiani kouluista:

- Koulun 1 oppilaat olivat asiallisia ja hillittyjä ja heidän tuloksensa olivat yleensä varsin myötämielisiä tanssimista kohtaan ja usein pysyivät samana sekä alku- että loppukyselyssä, aivan kuin heidän mielipiteensä olisivat olleet jo vakiintuneita. Koulun 1 loppukeskiarvot sekä yleensä tanssimista että historiallisia tansseja kohtaan nousivat korkeimmiksi tai lähes korkeimmiksi.

- Koulun 2 vastaukset olivat alusta lähtien jokseenkin kriittisen oloisia, tanssimiseen ei suhtauduttu riemuhuudoin. Sen sijaan kognitiivisen komponentin tulokset keskiaikaisia tansseja kohtaan olivat yllättäen tässä koulussa lähes koko ajan kaikkein korkeimmat, loppumittauksessa koulun 2 kognitiivisten väittämien keskiarvo oli jopa 4, 5.

- Koulun 3 ilmapiiri keskiaikaisten tanssien opettamiselle oli omasta mielestäni ehdottomasti paras, sillä ilmapiiri oli vastaanottava ja avara kaikelle uudelle, mikä paljastui myös oppilaiden kommentteista ja joistakin hyvin myönteisistä tuloksista. Tässä koulussa kuitenkin yllättäen tulokset välillä laskivat, koulu 3 esimerkiksi oli ainoa koulu, jossa tulokset (kuviot 52 ja 53) yleensä tanssimista kohtaan laskivat.

- Koulussa 4 opetin kahta ryhmää, joista toisen kanssa tanssikurssi sujui kuin "tanssi", mutta toisen ryhmän motivoiminen oli varsin vaikeaa. Luultavasti tämä näkyi tuloksissa jonkin verran. Koulun 4 keskiarvot (3, 49/3, 73) yleensä tanssimista kohtaan ja historiallisia tansseja (2, 96/3, 63) kohtaan jäivät vertailuissa matalimmiksi tai lähes matalimmiksi. Kuitenkaan ero muihin kouluihin ei ole mitenkään selvä, odotin tämän "vastahankaisen" ryhmän tuloksista huomattavasti enemmän muista poikkeavia. Otaksuisin, että motivoituneemman ryhmän tulokset nostivat keskiarvoja, mutta koska koulun 4 oppilaiden tulokset käsiteltiin yhtenä kokonaisuutena, en tiedä varmaksi, onko johtopäätökseni oikea. Tuloksiin tämän koulun kohdalla ehkä vaikutti myös se seikka, että

huonommin motivoituneesta luokasta viimeisille tanssitunneille ja loppumittaukseen eivät enää osallistuneet ne, jotka aiheuttivat luokassa eniten levottomuutta.

Kun vertasin oman tutkimukseni tuloksia aikaisempien tutkimusten tuloksiin, huomasin, että suunta on samankaltainen. Jääskeläinen ja Uotila pro gradu -työssään (1985) totesivat, että tehostettu tanssin opetus vaikutti oppilaiden asenteisiin myönteisesti: oppilaista tanssiminen oli mielenkiintoista ja hyödyllistä ja sen osuutta tulisi lisätä opetusohjelmassa. Omassa tutkimuksessani havaitsin myös, että oppilaat pitivät tanssitaitoa hyödyllisenä taitona, koulujen yhteinen keskiarvo (4, 12/4, 26) vielä nousi loppumittauksessa. Väittämän 7 "Koulussa pitäisi tanssia enemmän" koulujen yhteinen keskiarvo myös nousi, alussa se oli 3, 15 ja lopussa 3, 48. Myös väittämän 1 "Tanssimisen pitäisi olla osa musiikinopetusta" koulujen yhteinen keskiarvo (2, 88/3, 10) nousi loppumittauksessa, vaikka tulos jäikin tarkoittamaan "jokseenkin eri mieltä - en tiedä". Kaiken kaikkiaan lukiolaiset olivat varsin samanmielisiä mielipiteissään, minkä voi päätellä keskihajonnasta, joka ei kertaakaan noussut kovin korkeaksi. Suurin keskihajonta (1, 40/1, 37) syntyi väittämästä 18 "En voisi elää ilman tanssia", pienin (0, 58/ 0, 52) väittämästä 15 "Tanssissa ahdistaa se, että joutuu niin lähelle toista ihmistä." Jääskeläinen ja Uotila (1985) epäilivät tulostensa perusteella, että liikunnanopetuksen ohessa annettu suullinen tieto-opetus ei lisää merkittävästi tietoa opetettavasta asiasta. Omassa tutkimuksessani taas juuri kognitiivisen komponentin tulokset olivat kaikkein parhaimmat ja kertoivat, että oppilaiden tieto oli selvästi lisääntynyt. Tuloksen perusteella vaikuttaa siltä, että keskiaika kiinnostaa lukiolaisia.

Taustakysymyksillä, jotka liittyivät liikunnan, tanssin tai soiton harrastamiseen, ei voi mielestäni perustella koulujen erilaisia vastauksia, sillä kaikkien koulujen oppilaat olivat varsin liikunnallisia ja harrastivat varsin saman verran instrumentin soittamista. Uskon, että oppilaiden liikunnallisuus on eräs syy siihen, miksi tulokset olivat näinkin myönteisiä kuin ne nyt olivat. Tanssia ei harrastettu erityisen paljon yhdessäkään koulussa, kaikista oppilaista tanssia harrasti tutkimusentekohetkellä vain 9 %. Taustakysymyksestä "oletko joskus saanut tanssiopetusta?" tulokset kertoivat, että koulussa 1 tanssiopetusta oli saanut 77, 8 % eli lähes kaikki luokan jäsenet. Tämä tulos voisi tukea koulun myönteistä suhtautumista tanssiin. Toisaalta koulussa 2 tanssiopetusta oli joskus saanut jopa 80 %, mutta oppilaat olivat silti varsin kriittisiä. Yleisluontoinen tulosten tarkastelu tyttöjen ja poikien välillä osoitti, että kaikissa kouluissa tyttöjen affektiivista komponenttia

mitanneiden väittämien tulokset olivat hiukan poikia korkeampia. Tytöt esimerkiksi yleisesti ajattelivat, että koulussa pitäisi tanssia enemmän, pojat taas olivat useammin sitä mieltä, että tanssi kuuluu paremminkin liikunta- kuin musiikintunnille. Tyttöjen tulokset olivat hieman korkeampia myös kognitiivista komponenttia mitanneissa väittämässä, jotka koskivat keskiaikaisia tansseja (väittämät 31 - 43). Poikkeuksen teki koulu 2, jossa poikien loppumittauksen keskiarvo (4, 6) oli tyttöjen tulosta (4, 4) hieman korkeampi.

Matkan varrella koin joitakin vaikeuksia, esimerkiksi teoriataustan rakentamisessa oli jonkin verran ongelmia. Historiallisista tansseista ei ole juurikaan kirjoitettu suomeksi ja jouduin kääntämään tekstejä englannin, ruotsin ja hiukan ranskankin kielestä, jolloin on mahdollista, että en ole ymmärtänyt kirjoittajan tarkoitusta oikein. Onneksi sain käänösapua isältäni, joka on englanninkielen opettaja. Kuitenkin, jos kääntäjä ei ole itse tanssin harrastaja, on aina vaarana käsittää esimerkiksi tanssiin liittyvä termit väärin. Ongelmana on myös se, että lähes kaikki historiallisia tansseja käsittelevät lähteeni ovat ns. toisenkäden lähteitä. Lisäksi osa kirjoista oli jo aika vanhoja. Hyviä ensikäden lähteitä Laysonin (1994, 19) mukaan ovat kokoneiden tanssijoiden tutkimukset. Itselläni oli onneksi käytössä Mirja-Liisa Herhin (1990) kirjoittama opas historiallisista tansseista.

Nyt myöhemmin, kun tutkin työni kyselykaavakkeita ja asenneväittämiä, luonnollisesti huomaan, että väittämät olisi voinut suunnitella tarkemmiksi, esimerkiksi "Tanssiminen pitäisi poistaa koulusta"- väittämän olisi voinut esittää näin: "Tanssiminen pitäisi poistaa musiikintunnilta", jolloin olisin tarkemmin rajannut oppilaiden ajatuksia tanssimisesta juuri musiikintunnilla. Samoin oppilaskato varmasti vaikuttaa hieman tuloksiin, mikä olisi pitänyt paremmin ottaa huomioon jo tutkimuksen suunnitteluvaiheessa. Mutta uskon myös, että tämän työn tarkoituksena oli opettaa minua, miten voisin tulevaisuudessa tehdä paremman tutkimuksen. Jatkotutkimusideoita työni varmasti tarjoaa. Jo tästäkin tutkimusaineistosta olisi voinut saada irti paljon enemmänkin. Mielenkiintoista olisi ollut tehdä jatkokysymykset samoille oppilaille esimerkiksi näin jälkeenpäin ja tarkastella esimerkiksi sitä, että jäikö tietoaineksestä mikään mieleen. Tyttöjen ja poikien vastauksiin olisi voinut syventyä myös tarkemmin. Keskiaikaisia tansseja voisi myös tarkastella uudesta näkökulmasta, esimerkiksi keskittymällä nyt vain rahvaan ja aateliston tanssiin tansseihin. Entä miten Suomessa tanssittiin keskiajalla? Keskiaikaisia tansseja säestänyt musiikki voisi olla myös kiinnostava

aihe ja esimerkiksi niiden kappaleiden tutkiminen olisi mielenkiintoista, joilla säestettiin kuuluisaa kuolemantanssia, "dancemacabrea". Myös Suomessa keski-ajalla tanssittujen tanssien vertaileminen Euroopan keskiaikaisiin tansseihin olisi oiva tutkimusalue. Aiheita löytyy siis todella paljon.

Kaikesta huolimatta, aiheeni jaksoi motivoida loppuun asti. Mukavaa on ollut myös se, että olen saanut muutaman tilaisuuden opettaa keskiaikaisia tansseja muutenkin kuin tutkimustarkoituksessa. Ylpeänä olen saanut olla katsomassa, kun opettamiani tansseja on esitetty laitoksemme oppilasnäytöksissä. Siitä on poikunut ajatus, että olisi kiinnostavaa oppia keskiaikaisia tansseja lisää sekä opiskella aihetta muutenkin syvemmin. Pro gradu -työni ensimmäisellä sivulla kerroin epäilleeni, että oppilaat eivät ehkä pitäisi musiikkiliikunnasta. Mielestäni tutkimukseni kuitenkin todisti sen, että musiikintunnilla voidaan hyvinkin tanssia ja tanssit voivat olla esimerkiksi juuri historiallisia tansseja. Pyytämässäni loppukomenteissa tavallisiin musiikintunteihin verrattuna useasti todettiin, että tanssilliset musiikintunnit koettiin virkistäväksi vaihteluksi. Koulumaailmassa, oli kyseessä peruskoulu tai lukio, oppilaat ovat taidoiltaan varsin monenkirjavia, joten sen tunteen välittäminen, että musiikki kuuluu kaikille ja musisoida voi monella eri tavalla, on mielestäni erityisen tärkeitä. Mutta luulen, että jotta musiikinopettaja voi olla innostunut musiikkiliikunnasta, tulee hänellä itselläänkin olla aiheesta paljon kokemusta ja pohjatietoa. Tämä merkitsisi sitä, että jo koulutusvaiheessa musiikkiliikunnalla pitäisi olla vankka sija.

Olen tänä syksynä aloittanut vuoden kestävä "Tanssi yhteisössä"-opintojakson Turun ammattikorkeakoulun täydennyskoulutuskeskuksessa. Siellä olen joutunut miettimään, miksi uskon tanssiin. Ensimmäisenä mieleeni tuli, että tanssi tarjoaa minulle kanavan ilmaista itseäni muulla tavalla kuin puheen tai soittamisen kautta. Ehkä tunnen, että voin ilmaista itseäni enemmän juuri liikkuen kuin vain jos soittaisin tai puhuisin. Voin hyppiä, pyöriä, nousta varpailleni, kulkea vauhdikkaasti, yksin tai yhdessä muiden kanssa. Kurssilla kokeilin jopa, miltä tuntuisi istua pyörätuolissa ja tanssia jonkun kanssa ja kyllä - tunsin siltikin tanssivani. Voin eläytyä lumuhiutaleeksi tai merenaalloksi. Voin tarttua lähellä olevaa kädestä kiinni ja tuntea iloa ja yhteyttä. Tänä aikana, jolloin yksinäisyys on aikamme ongelma ja monet ovat vaarassa syrjäytyä, näen tanssissa mahdollisuuden kohdata toinen ihminen.

LÄHTEET

APAJALAHTI, Hannu 1991. Orff. Teoksessa Suuri musiikkitietosanakirja 5. 27.
Keuruu: Otava.

ARBEAU, Thoinot 1967. Orchesography. New York: Dover Publications, Inc.

BACKMAN, Louis E. 1945. Den religiösa dansen inom kristen kyrka och folkmedicin. Stockholm: Norstedts.

BECK-FRIIS, Regina, BLOMKVIST, Magnus & NORDENFELT, Birgitta 1980.
Dansnöjen genom tiden. 1. Västeuropeiska danser från medeltid och renässans. Stockholm: Akademilitteratur.

BEM, Daryl J. 1970. Beliefs, attitudes and human affairs. Belmont, Cal.: Wadsworth Publishing Company.

BONDI, Hermann, BULLOCK, Alan, EAST, Gordon W., PIPER, David & WILLIAMS, Bernard (toim.) 1969. Musiikki ja tanssi. Helsinki: Tammi.

CLARKE, Mary & CLEMENT, Crisp 1981. The History of Dance. London: Orbis Publishing Limited.

CREUTLEIN, Tarja von 1993. Kodaly-metodi. Teoksessa Hongisto-Åberg, M., Lindeberg - Piironen, A. & Mäkinen, L. Musiikki varhaiskasvatuksessa. 193 - 194. Tampere: Fazer.

DOLMETSCH, Mabel 1976. Dances of England and France from 1450 to 1600. With their music and authentic manner of performance. New York: Da Capo Press, Inc.

FREUND, Irja-Leena 1977. Liikunta ja luovuus. Keuruu: Otava.

HASKELL, Arnold L. 1969. The Wonderful World of Dance. Garden City (N. Y): Doubleday and Company, Inc.

H'DOUBLER, Margaret N. 1957/1977. Dance: A Creative Art Experience. 2nd ed. Madison, Wis.: The University of Wisconsin Press.

HERHI, Mirja-Liisa 1990. Historiallisia tansseja keskiajalta barokkiin. Turku: M.-L. Herhi.

HIMBERG, Lea, LAAKSO, Juhani, PELTOLA, Ritva & VIDJESKOG, Jan 1994. Psykologia 2. Kurssi 2. Kehittyvä ihminen. Toinen, tarkistettu painos. Porvoo: WSOY.

HIRSJÄRVI, Sirkka (toim.) 1983. Kasvatustieteen käsitteistö. Keuruu: Otava.

HONGISTO-ÅBERG, Marja, LINDEBERG-PIIROINEN, Anne & MÄKINEN, Leena 1993. Musiikkivarhaiskasvatuksessa. Hip hoi, musisoi! käsikirja. Espoo: Fazer.

HUTTUNEN, Jouko 1991. Kasvatustieteellinen tutkimus. Teoksessa Hirsjärvi, S. & Huttunen, J. Johdatus kasvatustieteeseen. 133 - 164. Juva: WSOY.

JÄÄSKELÄINEN, Sakari & UOTILA, Tarja 1985. Oppilaiden tanssia koskeviin asenteisiin vaikuttaminen peruskoulun ala-asteen liikunnanopetuksessa. Pro gradu -työ. Jyväskylän kasvatustieteen laitos.

KARI, Jouko & HUTTUNEN, Jouko 1981. Johdatus kasvatuksen ongelmien tutkimiseen. Keuruu: Otava.

KARVONEN, Juhani 1970. Opettajien asenteet, odotukset ja oppimistulokset jatkokoulutuksessa: 1: Teoreettinen kehys. Kasvatustieteiden tutkimuslaitos. Jyväskylä.

KRAUS, Richard & CHAPMAN, Sarah Alberti 1981. History of the Dance in Art and Education. 2nd edition. New Jersey: Englewood Cliffs.

LANDIS, Beth & CARDER, Polly 1972. The Eclectic curriculum in American music education contributions of Dalcroze, Kodaly and Orff. Washington, D. C.: Music Educators National Conference.

- LAYSON, Janet. 1994. Dance history source materials. Teoksessa Adshead - Lansdale, J. & Layson, J. Dance history. An introduction. 18 - 29. Second edition. London: Routledge.
- LEMPINEN, Jorma, MARKKANEN, Erkki, NYGÅRD, Toivo & RANTATUPA, Heikki 1980. Historian linjoja. Viides painos. Keuruu: Otava.
- LINNANKIVI, Marja, TENKKU, Liisa & URHO, Ellen 1988. Musiikin didaktiikka. Uudistettu laitos. Juva: WSOY.
- LIZTEN, Veikko 1994. Keskiajan kulttuurihistoria. Toinen painos. Helsinki: Gaudeamus.
- MOBERG, Sakari & TUUNAINEN, Kari 1989. Erityispedagogiikan metodologinen perusta. Jyväskylä: Atena Oy.
- MYLLYKALLIO, Pirjo 1987. Musiikkiliikunta yläasteen musiikinopetuksessa. Pro gradu -työ. Sibelius Akatemia. Helsinki.
- MÄKI-VENTELÄ, Tiina 1993. Luovuus musiikkiliikunnassa. Pro gradu -työ. Musiikkیتieteenlaitos. Jyväskylä.
- NETTL, Paul 1969. The Story of Dance Music. New York: Greenwood Press.
- NENONEN, Pirjo 1991. Musiikkiliikunta peruskoulun ala-asteen kolmannen musiikkiluokan musiikinopetuksen apuna. Pro gradu -työ. Musiikkیتieteen laitos. Jyväskylä.
- NÄSI, Päivi & RÄMÄKKÖ, Elina 1995. Liiku ja Musisoi - integraatiomateriaalin testaus ja arviointi käytännön koulutyön näkökulmasta. Pro gradu -työ. Musiikkیتieteenlaitos. Jyväskylä.
- RAAMATTU, 1992. Juva: WSOY

SACHS, Curt 1965. Worlds history of the dance. New York: W. W. Norton & Company, Inc.

SIMOLA-ISAKSSON, Inkeri 1987. Musiikkiliikunnasta. Teoksessa Viitala, M., Toivonen, U. & Kotilainen-Ripatti, M. (toim.) Lapsi tanssii. 17 - 20. Oulu: Oulun läänin taidetoimikunta.

SORELL, Walter 1967. the Dance throug the Ages. New York: Grosset & Dunlap.

SUHONEN, Tiina (koonnut) 1991. Hetken vangit. Koreografien ja tanssikriitikkojen kirjoituksia. Helsinki: Vap-kustannus.

SUSI, Paula 1997. Sensuellit liikkeet. Yliopisto 18 (45), 6 -13.

TIENSUU, Jukka 1992. Vallankumous ja vaikutus. Teoksessa Sävelten maailma 3. 142 - 143. Porvoo: WSOY.

VASUNTA, Marjukka 1988. Rytmi ja liikunta. Liikerytmisen perus- ja jatkokoulu tus. Porvoo: WSOY.

VÄLIMÄKI, Jaana 1990."Yläasteen oppilaiden asenteet voimistelua ja tanssia kohtaan Vaasan kaupungissa". Pro gradu -työ. Liikuntatieteenlaitos. Jyväskylä.

WOOD, Melusine 1964. Historical dances 12th to 19th. Their manner of performance and their place in the social life of the time. London: The Imperial Society of Teachers of Dancing Incorporated.

YLEVÄ, Erika 1992. Luova musiikkiliikunta: mahdollisuudet ja rajoitukset yläasteella. Pro gradu -työ. Musiikkitieteenlaitos. Jyväskylä.

PAINAMATTOMAT LÄHTEET:

INGLEHEARN, Madeleine 1997. Luentomuistiinpanot Tutvon ja Turun Kulttuurikeskuksen järjestämällä keskiaikaisten tanssien kurssilla. Turku.

WILMOUTH, Jean F. jr., SETÄLÄ, Harri & SIUKONEN, Jukka s. a. Luentomoniste Keski-Suomen konservatorion musiikkileikkikoulunopettajan koulutuksessa 1992.

KIRJALLISUUTTA:

KEMPPI, Kirsti 1983. Liikuntarytmiikan perusteet. Toinen painos. Porvoo: WSOY.

KEMPPI, Kirsti & VILPPUNEN, Pirkko 1975. Rentoudu, kuntoudu. Kolmas painos. Helsinki: Tammi.

VIITALA, Marketta, TOIVONEN, Urpo & KOTILAINEN-RIPATTI, Maija (toim.) 1987. Lapsi tanssii. Oulu: Painotupa Ky.

LIITTEET

liite 1 kyselylomake 1

liite 2 kyselylomake 2

liite 3 keskiaikaan liittyvien väittämien oikeat vastaukset ja kuvia aateliston ja kansan tanssista.

liite 4 tanssikurssin tanssien kuvaus

liite 5 Turun keskiaikaisten tanssien kurssin esite

Kysely 1

Ympyröi oikea vaihtoehto tai kirjoita tyhjään tilaan vastauksesi.

1. Sukupuoli	1. tyttö	2. poika
2. a) Koulu_____	b) Luokka_____	
3. a) Oletko joskus saanut tanssiopetusta?	1. kyllä	2. en
b) Kuinka kauan olet tanssinut?____vuotta		
4. a) Saatko tällä hetkellä tanssiopetusta?	1. kyllä	2. en
5. a) Oletko tanssinut aikaisemmin historiallisia tansseja? (esim. Farandolea, Branlea, Geloisaa tai Pivaa?)	1. kyllä	2. en
b) Jos olet, niin missä olet niitä tanssinut ja kuinka kauan (esim. kurssi)?		

6. Harrastatko muuten liikuntaa?

- ___1 = en harrasta
 ___2 = yksi-kaksi kertaa kk:ssa
 ___3 = kerran viikossa
 ___4 = kaksi-kolme kertaa viikossa
 ___5 = lähes päivittäin

7. Harrastatko musiikkia ja jos harrastat, niin kuinka paljon?

a. Laulaminen (esim. kotona, kuorossa)

- ___1 = en harrasta
 ___2 = yksi-kaksi kertaa kk:ssa
 ___3 = kerran viikossa
 ___4 = kaksi-kolme kertaa viikossa
 ___5 = lähes päivittäin

b. Instrumentin soittaminen (esim. viulu, bändi)

- ___1 = en harrasta
 ___2 = yksi-kaksi kertaa kk:ssa
 ___3 = kerran viikossa
 ___4 = kaksi-kolme kertaa viikossa
 ___5 = lähes päivittäin

c. Konserteissa käyminen (esim. rock, musikaalit)

- ___1 = en käy
 ___2 = muutaman kerran vuodessa
 ___3 = kerran kuukaudessa
 ___4 = useamman kerran kuukaudessa
 ___5 = viikoittain

d. Muu, mikä?_____

- ___1 = en harrasta
 ___2 = yksi-kaksi kertaa kk:ssa
 ___3 = kerran viikossa
 ___4 = kaksi-kolme kertaa viikossa
 ___5 = lähes päivittäin

8. Nyt seuraa joukko väittämiä. Ympyröi se numero, joka on lähinnä omaa mieltä pidettäsi.

1 täysin eri mieltä

2 jokseenkin eri mieltä

3 en osaa sanoa

4 jokseenkin samaa mieltä

5 täysin samaa mieltä

	täysin eri mieltä	jokseen- kin eri mieltä	en osaa sanoa	jokseen- kin sa- aa m.	täysin samaa mieltä
1. Tanssin pitäisi olla osa musiikinopetusta.	1	2	3	4	5
2. Tanssin mielelläni.	1	2	3	4	5
3. Koulussa tanssimisen tulisi kuulua vain liikuntatunnille.	1	2	3	4	5
4. Tanssiminen oman luokan kanssa parantaa yhteishenkeä.	1	2	3	4	5
5. En halua tanssia.	1	2	3	4	5
6. Tanssiminen sopii paremmin tytöille kuin pojille.	1	2	3	4	5
7. Koulussa pitäisi tanssia enemmän.	1	2	3	4	5
8. Tunnen itseni naurettavaksi tanssiessani.	1	2	3	4	5
9. Tanssiminen pitäisi poistaa koulusta.	1	2	3	4	5
10. Tanssitaito on mielestäni hyödyllinen taito.	1	2	3	4	5
11. Olen kiinnostunut historiallisten tanssien tanssimisesta.	1	2	3	4	5
12. Olen tunnilla vain siksi, koska tällä tunnilla on pakko olla.	1	2	3	4	5
13. Tanssiminen sopii yhtä hyvin pojille kuin tytöille.	1	2	3	4	5
14. Mukavaa, että saan oppia koulussani historiallisia tansseja.	1	2	3	4	5
15. Tanssissa ahdistaa se, että joutuu niin lähelle toista ihmistä.	1	2	3	4	5
16. Tanssiminen on kunnolle hyväksi.	1	2	3	4	5
17. Tanssi tasapainottaa mielialaa.	1	2	3	4	5
18. En voisi elää ilman tanssimista.	1	2	3	4	5
19. Uskon, että historiallisten tanssien tanssiminen lisää kiinnostustani keskiaikaa kohtaan.	1	2	3	4	5
20. Uskon, että historiallisten tanssien tanssiminen lisää kiinnostustani tanssimista kohtaan.	1	2	3	4	5
21. Tanssiminen on hauskaa.	1	2	3	4	5
22. Tanssiminen virkistää.	1	2	3	4	5
23. Jos järjestettäisiin keskiaikaan liittyvä tapahtuma, osallistuisin siihen.	1	2	3	4	5
24. Liike on luonnollinen tapamme reagoida musiikkiin.	1	2	3	4	5
25. Ihmiset ovat kautta aikojen liittäneet musiikin ja liikkeen toisiinsa.	1	2	3	4	5
26. Tanssi opettaa toimimaan muiden kanssa.	1	2	3	4	5
27. Tanssissa totutaan kokemaan läheisyyttä.	1	2	3	4	5
28. Ihmisellä on synnäinen tarve tanssia musiikin mukaan.	1	2	3	4	5
29. Tanssin avulla ihminen oppii tuntemaan kehonsa.	1	2	3	4	5
30. Oman kehon tunteminen auttaa itsensä tuntemisessa.	1	2	3	4	5
31. Keskiajalla tanssi oli tärkeä tunteiden ilmaisukeino kansalle.	1	2	3	4	5
32. Keskiajalla kirkko piti tanssia pahalaisen juonina.	1	2	3	4	5
33. Raamatussa tanssi kielletään.	1	2	3	4	5

	täysin eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	en osaa sanoa	jokseenkin samaa m.	täysin samaa mieltä
34. Tanssi oli osa kirkonmenoja n. 1100-luvulle asti.	1	2	3	4	5
35. Tanssimania oli keskiaikainen seuratanssi.	1	2	3	4	5
36. Keskiajalla papit tanssivat kuolemantanssia hautajaisissa.	1	2	3	4	5
37. Keskiajalla talonpoikien tanssit olivat hillittyjä.	1	2	3	4	5
38. Ritareiden tuli osata tanssia taitavasti.	1	2	3	4	5
39. Trubaduurit kiersivät keskiajalla kylästä kylään.	1	2	3	4	5
40. Italialainen kansantanssi Tarantella syntyi tanssimaniasta.	1	2	3	4	5
41. Kansa tanssi sisätiloissa uunin ympärillä.	1	2	3	4	5
42. Vampyyrilegendat ovat syntyneet keskiajalla.	1	2	3	4	5
43. Branle oli keskiaikainen ruoka.	1	2	3	4	5

1. ei/en lainkaan
2. melko vähän
3. jonkin verran
4. melko paljon
5. hyvin paljon

	ei/en lainkaan	melko vähän	jonkin verran	melko paljon	hyvin paljon
44. Olen osallistunut koulun tanssitunneille, jos niitä on ollut.	1	2	3	4	5
45. Olen tanssinut "lavatansseissa".	1	2	3	4	5
46. Pidän discossa tanssimisesta.	1	2	3	4	5
47. Käyn katsomassa tanssinäytöksiä.	1	2	3	4	5
48. Seuraan televisiosta balettitanssikilpailuja ja -esityksiä.	1	2	3	4	5
49. Seuraan televisiosta kilpatanssia.	1	2	3	4	5
50. Seuraan televisiosta jäätanssia tai taitoluistelua.	1	2	3	4	5
51. Olen hankkinut kaikenlaista keskiaikaan liittyvää tietoa.	1	2	3	4	5
52. Olen katsonut TV:stä keskiaikaan liittyviä elokuvia.	1	2	3	4	5
53. Olen osallistunut keskiaikaan liittyviin juhliin.	1	2	3	4	5
54. Kuuntelen keskiaikaista musiikkia (esim. gregoriaaninen).	1	2	3	4	5
55. Kuuntelen klassista musiikkia (esim. Bach, Mozart).	1	2	3	4	5
56. Kuuntelen kevyttä musiikkia (esim. rock, heavy, jazz).	1	2	3	4	5

9. Tämä tila on varattu kurssia koskeville kommentillesi.

Kiitos vaivannäöstäsi!

Kysely 2

1. a) Koulu_____ b) Luokka_____

Ympyröi se numero, joka on lähinnä omaa mielipidettäsi.

1 täysin eri mieltä

2 jokseenkin eri mieltä

3 en osaa sanoa

4 jokseenkin samaa mieltä

5 täysin samaa mieltä

	täysin eri mieltä	jokseen- kin eri mieltä	en osaa sanoa	jokseen- kin sa- maa m.	täysin samaa mieltä
1. Tanssin pitäisi olla osa musiikinopetusta.	1	2	3	4	5
2. Tanssin kurssilla mielelläni historiallisia tansseja.	1	2	3	4	5
3. Koulussa tanssimisen tulisi kuulua vain liikuntatunnille.	1	2	3	4	5
4. Tanssiminen oman luokan kanssa paransi yhteishenkeä.	1	2	3	4	5
5. En halunnut tanssia keskiaikaisia tansseja.	1	2	3	4	5
6. Tanssiminen sopii paremmin tytöille kuin pojille.	1	2	3	4	5
7. Koulussa pitäisi tanssia enemmän.	1	2	3	4	5
8. Tanssin itseni naurettavaksi tanssiessani.	1	2	3	4	5
9. Tanssiminen pitäisi poistaa koulusta.	1	2	3	4	5
10. Tanssitaito on mielestäni hyödyllinen taito.	1	2	3	4	5
11. Olen kiinnostunut tanssimaan historiallisia tansseja lisää.	1	2	3	4	5
12. Olin tunnilla vain siksi, koska tällä tunnilla oli pakko olla.	1	2	3	4	5
13. Tanssiminen sopii yhtä hyvin pojille kuin tytöille.	1	2	3	4	5
14. Mukavaa, että sain oppia koulussani historiallisia tansseja.	1	2	3	4	5
15. Tanssissa ahdisti se, että joutui niin lähelle toista ihmistä.	1	2	3	4	5
16. Tanssiminen on kunnolle hyväksi.	1	2	3	4	5
17. Tanssi tasapainotti mielialaa.	1	2	3	4	5
18. En voisi elää ilman tanssimista.	1	2	3	4	5
19. Historiallisten tanssien tanssiminen lisäsi kiinnostustani keskiaikaa kohtaan.	1	2	3	4	5
20. Historiallisten tanssien tanssiminen lisäsi kiinnostustani tanssimista kohtaan.	1	2	3	4	5
21. Tanssiminen oli hauskaa.	1	2	3	4	5
22. Tanssiminen virkisti.	1	2	3	4	5
23. Jos järjestettäisiin keskiaikaan liittyvä tapahtuma, osallistuisin siihen.	1	2	3	4	5
24. Liike on luonnollinen tapamme kokea musiikkia.	1	2	3	4	5
25. Ihmiset ovat kautta aikojen liittäneet musiikin ja liikkeen toisiinsa.	1	2	3	4	5
26. Tanssi opettaa toimimaan muiden kanssa.	1	2	3	4	5
27. Tanssissa totutaan kokemaan läheisyyttä.	1	2	3	4	5
28. Ihmisellä on synnäinen tarve tanssia musiikin mukaan.	1	2	3	4	5
29. Tanssin avulla ihminen oppii tuntemaan kehonsa.	1	2	3	4	5

	täysin eri mieltä	jokseen- kin eri mieltä	en osaa sanoa	jokseen- kin sa- aa m.	täysin samaa mieltä
30. Oman kehon tunteminen auttaa itsensä tuntemisessa.	1	2	3	4	5
31. Keskiäajalla tanssi oli tärkeä tunteiden ilmaisukeino kansalle.	1	2	3	4	5
32. Keskiäajalla kirkko piti tanssia paholaisen juonina.	1	2	3	4	5
33. Raamatussa tanssi kielletään.	1	2	3	4	5
34. Tanssi oli osa kirkonmenoja n. 1100-luvulla asti.	1	2	3	4	5
35. Tanssimania oli keskiaikainen seuratanssi.	1	2	3	4	5
36. Keskiäajalla papit tanssivat kuolemantanssia hautajaisissa.	1	2	3	4	5
37. Keskiäajalla talonpoikien tanssit olivat hillittyjä.	1	2	3	4	5
38. Ritareiden tuli osata tanssia taitavasti.	1	2	3	4	5
39. Trubaduurit kiersivät keskiäajalla kylästä kylään.	1	2	3	4	5
40. Italialainen kansantanssi Tarantella syntyi tanssimaniasta.	1	2	3	4	5
41. Kansa tanssi sisätiloissa uunin ympärillä.	1	2	3	4	5
42. Vampyyrilegendat ovat syntyneet keskiäajalla	1	2	3	4	5
43. Branle oli keskiaikainen ruoka.	1	2	3	4	5

Tämä tila on varattu kurssia koskeville kommenteillesi.

Kiitos ja hyvää syksyn jatkoa!

- KESKIAJALLA TANSSI OLI TÄRKEÄ
TUNTEIDEN ILMAISUKEINO KANSALLE TOTTA
- KESKIAJALLA KIRKKO PITI TANSSIA
PAHOLAISEN JUONIJANA TOTTA
- RAAMATUSSA TANSSI KIELLETÄÄN EI TOTTA
- TANSSI OLI OSA KIRKONMENONJA 1100-LUVULLE
ASTI TOTTA
- TANSSIMANIA OLI KESKIAIKAINEN
SEURATANSSI EI TOTTA
- KESKIAJALLA PAPIT TANSSIVAT KUOLEMAN-
TANSSIA HAUTAUKSISISSA EI TOTTA
- KESKIAJALLA TALONPOIKIEN TANSSIT
OLIVAT HILLITTYÄ EI TOTTA
- RITAREIDEN TULI OSATA TANSSIA
TAITAVASTI TOTTA
- TRUBADUURIT Kiersivät keskiajalla
kylästä kylään TOTTA
- ITALIALAINEN KANSANTANSSI TARANTELLA
SYNTYI TANSSIMANIASTA TOTTA

KANSA TAPSSI SISÄTILOISSA UUNIN
YMPÄRILLÄ

EI TOTTA

VAMPYRILEGENDAT OVAT SYNTYNEET
KESKIAJALLA

TOTTA

BRANLE OLI KESKIAIKAINEN RUOKA

EI TOTTA

TANSSIKURSSIN TANSSIEN KUVAUS

Tanssien kuvaukset pohjautuvat pääosin Madeleine Inglehearnin opetukseen keskiaikaisten tanssien kurssilla Turussa maaliskuussa 1997.

Ketjutanssi

Ketjutanssi, Line dance, oli keskiajalla suosittu niin kansan kuin aatelistonkin parissa. Kansa saattoi tanssi toreilla ja niityillä, sillä sisätilat olisivat olleet liian ahtaat tähän tanssiin. Tanssiin sai osallistua niin moni kuin vain halusi, ketjut siis saattoiva olla hyvinkin pitkiä. Ketjutansseja tanssittiin joko umpinaisina tai aukinaisina piireinä tai sitten kuljettiin pitkinä ketjuina ympäriinsä. Ketjun johtajan vasen käsi on vapaana ja johtaja vie joukkoa eteenpäin joko kävellen tai hyppyaskelin. Johtajalla on erilaisia kuviovaihtoehtoja, joilla hän voi tehdä tanssia hauskeemmaksi. Inglehearn opetti neljä kuviota, joita olivat etana, portit, kättely ja lanka läpi neulansilmän.

Etana

Johtaja lähtee vetämään tanssijoita piirin kehällä niin, että muodostuu monia sisäkkäisiä piirejä. Kun johtaja on aivan pienien piirien ympäröimänä, lähtee hän purkamaan lankarullaa esim. vain lähtemällä kävelemään vastakkaiseen suuntaan tai johtaja voi myös "kääntää" itsestään seuraavana tulevan ympäri, jolloin johtaja ja toisena oleva muodostavat portin, jonka alitse joukon loppupää astelee.

Portit

Rivi seisahtuu ja tanssijat nostavat kätensä ylös. Johtaja lähtee pujottelemaan käsien alitse ja vetää muut mukaansa. Pujottelivat voivat irrottaa kädet, mutta tanssi voi olla jännempi ja vaikeampi, jos käsiä ei irroteta. Tärkeää on, että "portit" eivät purista käsiään paniikin tai kouristuksenomaisesti, sillä jos näin on, portteihin tulee varmasti vaikeita solmupaikkoja ja ketjutanssi muodostuu painajaiseksi.

Kättely

Kättely piirissä onnistuu parhaiten niin, että ennen tanssin alkamista sovitaan parit. Kun johtaja sitten määrää, että alkaa kättely, kaikki parit kääntyvät vastatusten ja ojentavat toisilleen oikeat kätensä ohittaen toisensa. Seuraavalle vastaantulijalle ojennetaan vasen käsi, seuraavalle oikea jne. Tanssijoiden tulee säilyttää yhteinen rytmi tai kättely "hajoaa". Johtaja voi määrätä, montako kierrosta kättely kestää.

Lanka läpi neulansilmän

Ensimmäinen ja toinen ottavat toistensa käsistä kiinni ja nostavat kädet ylös sillaksi, jonka alitse muu joukko astelee. Kun kaikki ovat kulkeneet sillan alta, äsken ollut johtaja asettuu toiseksi viimeiseksi ja hänen siltaparinsa viimeiseksi. Joukolla on nyt siis uusi johtaja.

Agneus Deus

Agneus Deus on piiritanssi, ja sen askeleet toistuvat samanlaisina ja yksinkertaisina läpi koko tanssin ajan. Tanssijan tulee muistaa, että askel vasemmalle on pitempi kuin askel oikealle, koska keskiajalla uskottiin, että vasen suunta toi hyvää onnea. Oikean suunnan ajateltiin olevan taas noitien käyttämä suunta.

1 tahti	simple vasemmalle ja sitten oikealle
1 tahti	double vasemmalle (1: vasen astuu, 2: oikea jalka vasemman ohi, 3: vasen jalka oikean viereen, 4: seistään paikallaan)
1 tahti	simple oikealle ja simple vasemmalle.
1 tahti	double oikealle

Triory de Bretagne

Arbeau (1967, 151) kutsuu tanssia nimellä "The Trihory of Brittany". Tanssi liikkuu pelkästään vasemmalle. Tanssijat seisovat piirissä ja pitelevät toisiaan käsistä kiinni, mutta mikäli tanssijoita on paljon, niin mieluummin kuin piirimuodostelmassa, tanssijat voisivat kääntyä ulospäin, jotta askelkuvio näkyy selvästi. Askeleet ovat seuraavat:

double vasemmalle (double kestää nyt vain 2 tahtia)

hypähdys niin, että oikea jalka jää ilmaan

kolme pientä hyppyä (vasen, oikea, vasen)

tauko

double vasemmalle jne.

Inglehearnin mukaan kolmen pienen hypyn tilalle voitiin ottaa myös "tvistausta". Kurssilla tätä tanssia tanssiessamme aina neljän kierroksen ajan otimme kolme hyppyaskelta, jota seurasi neljä kierrosta tvistiaskeleita, jota seurasi taas neljä hyppykierrosta jne.

Piva eli Petit Riense

Tanssin nimi liittyy ranskankielen sanaan pivot eli enkeli, mutta tästä luo hieman väärän mielikuvan tanssista. Piva ilmaantui merkitsemään myös säkkipilliä, ja se kuvaakin sitä paremmin, sillä tanssia esitettiin kuvaamaan säkkipillin ääniä. Tämä tanssi oli talonpoikien tanssi, jonka alempi aatelisto omaksui myös. (Sachs 1965, 26; Nettl 1969, 78.) Aatelisto kuitenkin hylkäsi tanssin n. 1450-luvulla. Jos sitä kuitenkin tanssittiin, täytyi neidon rajoittaa askeleensa luonnollisiin askeliin, herran taas sallittiin kääntyä ja hyppiä niin paljon kuin itse halusi. (Sachs 1965, 326.) Inglehearnin (1997) mukaan tanssin keskeinen askel on piva-askel.

Inglehearn (1997) opetti kurssillamme pivan, jota tanssittiin kolmen ryhmissä ja tanssi oli tasajakoinen. Mielestäni tanssi oli mukava ja selkeä, siinä mielessä sopiva lukiolaisille. Inglehearnin mukaan tanssissa asetetaan kolmen riveihin. Jokaiselle rivissä olijalle annetaan numero; vasemmanpuolimmaisina on ykkönen, keskimmäinen kakkonen ja oikeanpuolimmainen kolmonen. Ykkönen lähtee johtamaan joukkoa 16 tahdin ajan ympäri tanssisalia piva-askelin minne itse haluaa, ja lopuksi hän johtaa tanssijat alkuperäiseen riviin lähtöpaikalle. Sitten tanssijat lähtevät eteenpäin yksitellen seuraavasti:

Neljä double-askelta (ensin nro 1, sitten 2, sitten 3)

Neljä kävelyaskelta (vuorotellen taas)

1 ja 2 kumartavat tai niivat toisilleen, 2 ja 3 samoin, sitten kaikki yhtäaikaan ja 2 astuu hiukan taaksepäin

Neljä kävelyaskelta taaksepäin ja takaisinpäin, jolloin palataan jonomuodostelmaan. Nyt ensimmäisenä on keskimmäinen tanssija eli nro. 2, toisena nro 3 ja viimeisenä nro 1.

Kaikki ottavat yhden askeleen oikealle ja takaisin vasemmalle ja pyörähtävät itsensä ympäri

Tanssi lähtee alusta eli nyt nro 2 johtaa joukkoa 16 piva-askeleen verran. Seuraavalla kierroksella johtajaksi vaihtuu nro 3.

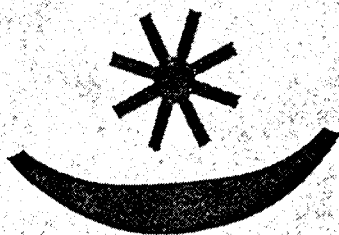
(Inglehearn 1997, henk. koht. tiedonanto 25. 3 - 26. 3. 97)

Gelosia

Inglehearnin (1997) mukaan Gelosia on kotoisin Italiasta ja se kertoo kateudesta lemmentanssissa. Tanssin luonne on siis vahvasti pantomiiminen.

Tanssi alkaa saltarelli-askeleella, joka on varsin samanlainen kuin suomalainen jenkkaskel. Tanssin alkuasetelmassa kolme paria, nainen oikealla puolella ja mies vasemmalla, seisovat peräkkäin. Etummaisena oleva pari lähtee johtamaan joukkoa saltarelli-askeleilla ja kääntää ryhmän kohti lähtöpaikkaa hyvissä ajoin.

8 tahtia	8 saltarellia
4 tahtia	etummaisen parin mies tanssii kolme douplea ja kulkee neitonsa edestä toisen parin neidon eteen ja kumartaa tälle (neito niiaa). Kakkosen mies siirtyy samalla etummaisen neidon pariaksi (hieman loukkaantuneena)
4 tahtia	ja jatkaa kulkuaan viimeisen parin neidon vierelle ja kumartaa (ja neito niiaa). Samalla viimeisen parin mies astuu edessä olevan neidon pariaksi.
2 tahtia	mies tanssii neljä nopeaa piva-askelta neidon ympäri ja palaa neidon viereen.
2 tahtia	sekä miehet että naiset tanssivat neljä piva omilla riveissään.
(Tämä on mentävä vauhdikkaasti)
1 tahtia	ensimmäinen pari pyörähtää itsensä ympäri ulkokautta
1 tahtia	toinen pari - " -
1 tahtia	kolmas pari - " -
4 tahtia	parit kääntyvät vastakkain ja kättelevät toisensa, ja astuvat kolme hidasta simpleä vaihtaen samalla paikkaa ja samantien palaavat takaisin.
Ja tanssi alkaa alusta eli 8 saltarellia jne.

Keskiajan
TURKU

30.7.-3.8.-97 VANHALLA SUURTORILLA

KESKIAIKAiset TANSSIT

25.3. - 26.3.97 Vanhalla Raatihuoneella

Aika ti ja ke klo 17 - 21

Opettajana Madeleine Inglehearn Englannista, opetuskielenä englanti.

Osallistumismaksu 300 mk

Kurssilla käsitellään ja jaloitellaan eurooppalaista tanssia hoveissa ja maaseudulla n. vuoteen 1450 asti. Tanssiohjeita ei ole säilynyt ennen vuotta 1400, mutta tuon ajan kirjoituksista ja tansittavaksi tarkoitettun musiikin katkelmista muodostuu käsitys kaikkein suosituimmista tansseista, jotka olivat jonossa ja ympyrämuodossa tansittavia - Caroles.

Pohjois-Euroopan hovien virallisissa tilaisuuksissa tanssi oli tietenkin muodollisempaa ja tuon ajan kuvissa nähdään juhla- ja kulkuetansseissa tanssipareja. Tansseista muodollisin ja suosituin oli Basse Dance, jota aatelistet suosivat koko 1400-luvun. Basse Dancesta kirjoitettiin tällöin myös ohjekirjoja.

Italiassa, missä pukeutuminen oli vähemmän rajoittavaa, tanssinopettajat kehittivät uusia ja elävämpiä muotoja kuten Saltarello ja Piva, lainaten kansanmusiikin rytmejä lisätäkseen vaihtelevuutta italialaiseen Bassa Danzaan. Nämä uudet ideat levisivät pian vaikuttaen koko eurooppalaiseen tanssiin, ja tanssityylit vaihtelivat ylevistä iloisin.

**Tiedustelut ja ilmoittautumiset
viimeistään pe 21.3.**

Turun ammattikorkeakoulu

Taiteen ja viestinnän oppilaitos

puh. 02 - 2303 350 iltapäivisin

kurssisihteeri Marja Mäenpää

fax. 02 - 2303 304

e-mail: musmarja@felix.ttaol.fi

Kurssin järjestävät Tutvo ja Turun Kulttuurikeskus